

מערכות

✓ במערכה

✓ לקיים למערכות ישראל בתקופת הבית השני (המשך) א. גלילי

✓ משנקסו של חייל עברי מ. מוסנזון

יום הכפורים במדבר א. ג.

✓ לשאלת הגיאופוליטיקה של אפיה הסוביטית י. טהרני

✓ נשים במלחמה:

✓ האשה האנגלית בשעה זו ליד סוללות התותחים

✓ לעזרת הצי המלכותי אורוות הסוככים

הגנת שקות תעופה קפטן סיריל פולס

✓ „מלחמה זעירה“ בג'ונגל ג'והן א. דניאלס

✓ מזכרונות פרטיון ברוסיה ולרין קונסקי

✓ תרגילי-שדה וניהוג ג'והן קרופי

✓ הצלף וההסוואה א. ת. ווקר

תרגילי-אימון להחלטה דחופה מיג'ור ר. וורד

✓ צבא דרום אפריקה דונלד קווי

משק וכלכלה: התובלה המוטורית בארץ מ. לוברסקי

✓ רשימות מדיניות: באפגניסטן כתב ה„טיימס“

רשימות קצרות:

✓ בטליונים של נוער / משמעת ב„משמר“

✓ הארץ / בית-ספר לחיילים / שויצריה

✓ ציוני המזרח התיכון

י"א

ניסן תש"ב

אפריל 1942

ירחון
לשאלות
מדיניות
כלכליות
וצבאיות

...and however it is the best

... והרי הוא הטוב ביותר

"ATARA" COFFEE

קפה "עטרה"

«י הוד ה»

חברה לאחריות ובטחון בערבון מוגבל

מציעה תכניות ביטוח מותאמות לצרכי השעה
הבוללות סיכון מלחמה

הון משולם ורזרבות בסוף 1940 246.977.000 לא"י
שולם למבוטחים בעודם בחיים 38.993.207
ניתנו למבוטחים הלואות על פוליסות 75.741.228

ל «י הוד ה» - חברת בת בארצות הברית
«איסטרן לייף» שרכושה בסוף 1940 - עלה
ליותר מ-21/2 מיליון דולר.

משרד קבלני קואופרטיבי

של העובדים העברים בתל-אביב בע"מ

קבלן לבנינים, כבישים, נמלים ועבודות צבוריות שונות
קיים משנת 1930

בזמן קיומו הוציא לפועל עבודות שונות על-סך 3.000.000 לא"י
עושה את עבודתו באחריות, דיקנות ומקצועיות.

פּ . מַ . עַ . דַּ . קַ . הַ

ל קראת הבאות

עוד לפני שנפקחו עיני העולם לראות את מזימות ההשתלטות ואת תאוות השעבוד של היטלר חש העם היהודי בבשרו את מגמות ההשמדה ואת יצרי הכליון של ההיטלריוזם. למראה ההתעללות האיומה בקיבוץ היהודי בגרמניה, שהתחילה מיד לאחר שהגיע היטלר לשלטון, לקול אנקת האחים המומתים, המעונים, הכלואים ומשוללי זכות-האדם לא יכלו עוד היהודים בעולם להשלות את נפשם כי יתכן לקיים עולם על נכסיו וערכיו התרבותיים מתוך השלמה עם משטר היטלראי. גם הישוב העברי בארץ-ישראל הרגיש במיוחד כמה שנים לפני פרוץ המלחמה את כוונות העתיד של היטלר. התמיכה המוסרית והחמרית של מדינות הציר במפיהי מהומות הדמים בשנות המאורעות של 39—1936 אמרה ברור מה נשקף לנו מצד זה. ואין פלא שהעם העברי, ברובו המכריע, עקב בחרדה אחרי כל אות של נסיון לבלום את התפשטות העריצות של מדינות הציר. התקוממות פועלי וינה, יעמדת הגבורה של העם הספרדי, ההאבקות העקשנית והאמיצה של הסינים עוררו הרגשה סולידרית בלב המוני היהודים בכל תפוצותיהם. ולאחר שנתפכח העולם כולו מהזיות ההתפייסות עם היטלר ופרצה המלחמה—היה הדבר טבעי ומובן מאליו, שהיהודים רואים עצמם שותפים במלחמה ונכונים להשקיע בה את כל כוחותיהם, במידה שהדבר ניתן להם. גם הצטרפותה של רוסיה למחנה הנלחמים בהיטלר עוררה שמחה בלב היהודים בעולם, והקיבוץ היהודי ברוסיה עצמה נאזר באומץ ובמסירות-נפש להשתתפות במערכת הדמים

האיומה. עם כניסת אמריקה למלחמה גדלה אפשרותם של היהודים לקחת חלק במאבק העולמי. ואף-על-פי-כן דומה, שרק עתה, בשנה השלישית למלחמה, אנו מגיעים לנקודה בה ידרש העם היהודי להגלות בכל כוחו במלחמה הנוכחית. ואולי תנתן לו ההזדמנות והאפשרות לכך.

כיבושי היפנים במזרח הרחוק, ריכוז כוחות גרמניים בסיציליה ובאיי הדודקניו, ההרעשה המתמדת של מלטה, המחסור בנפט בגרמניה ואיטליה, כל אלה נותנים יסוד רב לדעה, כי אנו עומדים לפני צעד חדש של גרמניה; ואף-על-פי שכוחות עצומים של הציר מרותקים לחזית הרוסית תעשה ודאי-גרמניה בעתיד הקרוב נסיון התקפה על המזרח התיכון לשם יצירת קשר עם הפלסטין, לשם ניצול אוצרות העושר של המזרח הרחוק ולשם כיבוש מקורות הנפט של המזרח התיכון עצמו, ארץ-ישראל והארצות השכנות תהיינה במקרה זה בלב חזית המלחמה. גורל הישוב העברי תלוי בתוצאות המלחמה כאן, יותר מגורל כל חלק אחר במזרח התיכון ובחלקו יפול או התפקיד לחזק את הכוח הניצב במערכה ולהכשירו לעמידה עד קצה גבול היכולת.

מעתה לנגד עינינו לא רק החובה הקיימת מראשית המלחמה לתת ידנו למלחמה בהיטלר ולא רק איזה חשבון מדיני שהוא בלבד; החרדה לעצם קיומנו ולעתידנו היא המחייבת עכשיו להגביר אונים לקראת המערכה העלולה להתחולל בגבולותינו. לקראת מערכה זו ידרש הישוב קודם כל להתעורר ביתר מרץ להתגייסות. ויותר מזה: הוא ידרש להעמיד ברשות ההיאבקות כל יהודי המסוגל לאחוז נשק ביד, אשר יצורף למערכה ברגע המכריע, גם אם לפי שעה אין לשלחו לצבא מפני נימוקים שונים — גיל, מצב כלכלי, צרכי משק או צרכים חיוניים אחרים.

הכוח היהודי שיהיה מסוגל להתיצב במערכה עלול לשמש כאן גורם רב ערך. הוא יוכל לספק רבבות, שאין צורך להביאם מבחוץ ולסכן אותם בדרכי הימים. רבבות אלה ילחמו בשעת הצורך, כדרך שנלחמים אנשים בתוך ארצם על שארית תקותם, באין להם דרך לנסיגה, באין להם כל אפשרות אחרת להגן על קיומם ועל משפחותיהם מחוץ למלחמה עצמה. אנו מאמינים כי צרכי המלחמה, העומדים עתה מעל לכל הצרכים האחרים, הם יהיו היסוד המדריך והקובע גם בישוב העברי וגם אצל כל הגורמים שהנהלת המלחמה תלויה בהם; ואז תמצא גם הדרך לניצול מלא של כל הכוחות הנכונים להשתתפות שלמה במערכות הצפניות.

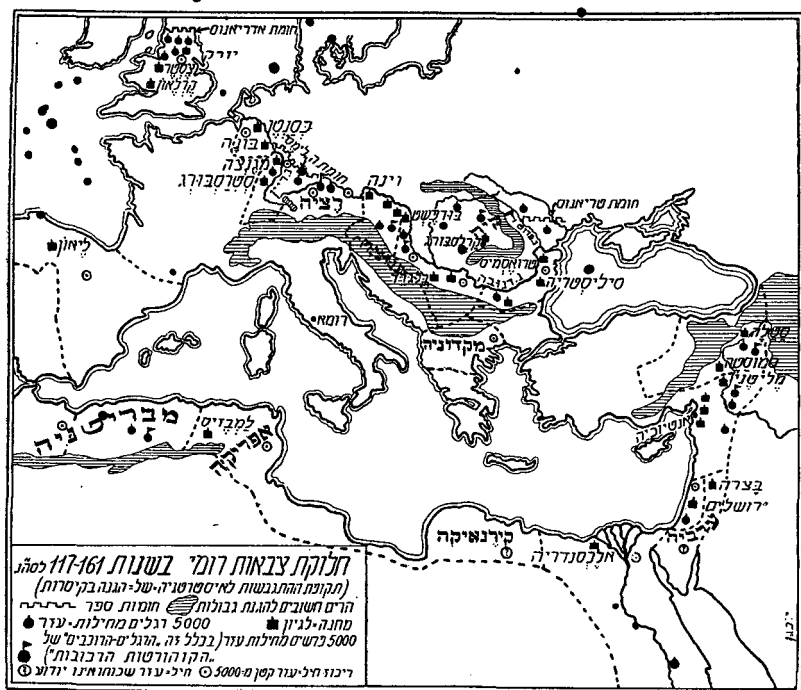
קוים למערכות ישראל בתקופת הבית השני

(המשך)

כוחות הקיסרות וחלוקתם

מתפלאים אנו לדעת, מה מעט היה החיל הדרוש לקיום שלטון רומא, ביחוד בתקופתו המאוחרת, הקיסרית. כי אם גם עצום היה כוחה הצבאי של ממלכת-רומא בשעתה, הרי קטן היה ביחס לגודלה של המדינה. בתקופת הגדולה האימפריאלית הגיע מספר צבאה בסך הכל ל-25-26 לגיון, כלומר ל-150,000 איש בערך, ויחד עם החילות המסייעים ל-300,000 בקירוב. (באמצע המאה השנייה הגיע בהדרגה ל-400,000). וכל צבא הזה עמד לאורך גבולות שנמשכו דרך כל צפון אפריקה ומערב אסיה, לאורך הדנוא והריין, בתחום שבין אנגליה וסקוטיה (בריטניה, קלדוניה, בימים ההם). הרי שצבאה המקצועי של ממלכת-רומא הגדולה לא מנה הרבה יותר מצבאה האזרחי המנויים, 200-300 שנה לפני כן. משום כך לא היתה לרומא כל דורכה אסטרטגית העומדת במרכז והפנויה לפעולה, מלבד קוהורטות אחדות של "פרטוריאנים" (מעין גרדיה קיסרית), כעשרת אלפים איש, שחנו באיטליה ואשר משום מספרם המועט וגם מפני שירותם המיוחד לא יכלו לשמש בתפקיד האמור. מעצורים כספיים קשים, - חזיון-לוי הגיל בכל צבא מקצועי שכיר, - הם שנרמו לצמצום זה בכוחה הצבאי של רומא. ובמקרה של מלחמה גדולה פחות או יותר, היה הכרח לאסוף ולכנס לגיונות-לגיונות מכל קצות האימפריה, ללכדם יחד לצבא ברי-פעולה. כך, למשל, הובא צבא מבריטניה להונגריה, או מתציה-האי הבלקני ליהודה. אף בדרך הנוחה והקצרה ביותר היה זקוק הלגיון, ההולך ברגל, לשהות של חצי שנה בערך, בשביל לעבור מרחקים עצומים כאלה. ובמקרה של ריכוז-כוחות ניכר, בשיעור של כמה וכמה לגיונות, היה הכרח לבצע העברת-חיילות כפולה, מעין שתי הדוגמאות שהבאנו כאן (היינו - מן הבלקנים ליהודה ומבריטניה לבלקנים). כי שליחת לגיונות מהגבול המבוצר של הדנוא היתה יוצרת פריצה מסוכנת; מחוסר דורכה מרכזית, קרובה, היה צורך להעתיק כוחות מבריטניה או מגבול הריין בשביל לסתום את הפריצה. בשביל הבנת המצב עלינו לזכור כי מושג המרחק הגיאוגרפי בימים ההם היה שונה למדי מבזמננו, והאימפריה הרומאית, עם כל רשת הדרכים הצבאיות שבנתה בצורה משוכללת כאשר לא היתה עוד בעולם, היתה, מחמת התפשטותה הגדולה, בריה מדינית, אשר מכמה בחינות טכניות, הקדימה את זמנה. כך, למשל, הידיעה על מות גירון הגיעה לספרד (אל גלפה, אשר הוכרז או לקיסר) רק מקץ שבעה ימים, אם כי נשלחה בידים רצים מהירים שרכבו במהירות של 330 ק"מ ליום, ומסע כזה נחשב אז לשיא-מהירות מפתיע. והלא ספרד אינה רחוקה ביותר מאיטליה. ואינו דומה רץ מהיר לגיון במסעו. מתוך כך היתה האסטרטגיה האימפריאלית של רומא, בהכרח, אטית למדי, וביחוד בתקופה הראשונה של מלחמה חדשה. למשך זמן מסוים יכולו יריביה להעמידה בפני אפתעות חמורות. על כן אין להתפלא אם אחר-מלחמת קסטיוס גלוס עבר זמן לא מועט עד שנאספו שוב כוחות רומאים בשיעור מספיק למלחמה בקנה-מידה גדול. אי-אפשר היה לרומאים לקחת מסוריה את

ארבעת הלגיונות שחנו שם, מפני סכנת-הפרתים שרחפה על נבול סוריה מצפון-מזרח. וכך יכול היה מרד עממי להתחיל מעמד בפני הכוחות הרומאים שבמקום, עד אשר רוכזו הרזרבות, "הקפואות" והובאו מנבולות רחוקים. המרחבים הגדולים של האימפריה הם שנרמז, אפוא, לשני הליקויים שחלו בשיטתה הצבאית של רומא: ראשית אנוסה היתה לעבור מצבא אורחים לצבא-שכירים מקצועי, אשר עצם מהותו מחייבת כי יהא מצומצם יותר – ושנית נאלצה לפזר גם את חלקי הצבא הזה לאורך נבולותיה, הרבים

הלגיונות שחנו במאה השניה לספה"נ בארץ-ישראל ובקרבתה היו: בארץ-ישראל – X Fretensis; ב"ערביה" – III Cyrenaica; במצרים – II Trajana; בסוריה – Scythia, IV Flavia, VI Ferrata, III Gallica; בקפדוקיה (ארמניה, פרס עליון) – XII Fulminata, XV Apollinaris. כמה מלגיונות אלה חנו במזרח מאז ימי אבגוסטוס, ואחרים מהם זכורים ממלחמת-החורבן. גם VI Ferrata חנה ומזרמה בארץ. חילות-העזר היו אז: בארץ-ישראל: פרשים – 1500; "רגלים-רוכבים" – 125 (כלומר היחה שם קוהורטה "רכובה" אחת); רגלים – 6875; סה"כ – 8500. ב"ערביה" – לא ידוע. במצרים: פרשים – 2500; "רגלים-רוכבים" – 750; רגלים – 5950; בס"ה – 9200. בסוריה: פרשים – 4500; "רגלים-רוכבים" – 2875; רגלים – 9625; סה"כ – 16500. בקפדוקיה: פרשים – 2000; "רגלים-רוכבים" – 1875; רגלים – 7125; סה"כ – 11000. בולס האחוז הגבוה של "קוהורטות רכובות" בסוריה ובקפדוקיה, בהתאם לתנאי הגבול הפרסי שדרש שמירת על-ידי יחידות מובילות בלתי-חליות.

בערב מלחמת החורבן היתה חלוקת צבאות רומי שונה מזו במקצה, והסה"כ של החילות היה קטן יותר. בא"י לא חנו אלא לגיונות כלל, הפרובינציה "ערביה" היחה עדיין מלכות בלתי-הנבתיים). במצרים חנו שני לגיונות. הלגיונות שחנו בסוריה אחרי מות אבגוסטוס (אפשר מאז כי זה היה גם הרכב הצבא בסוריה בפרוץ המרד היהודי) היו: XII Fulminata, X Fretensis, VI Ferrata, III Gallica. בתקופה שלאחר מלחמת החורבן הוגדל, כמובן, גם מספר חיל-העזר.

העצומים. הגפולות הארוכים של רומא ושטחיה העצומים קבעו את מדיניות-המגן הצבאית שלה. כפי שהיא נראית מתוך המפה הניתנת כאן. אכן, בתקופה זו של עיצוב גבולותיה (החל מהמאה ה-1 לספירה המקובלת) אנו רואים גם את חולשתה בפניוור כוחותיה, גם את עצמתה מדי רכזה אותם. מצד אחד ארכה, בהכרח, הכנותיה למלחמה; לעומת זה, משנשלמו ההכנות והיא יצאה למערכה – קשה היה לנצחה. כי סוף-סוף שלטה אז רומא במכונה הצבאית האדירה ביותר שבעולם.

אמנם, ברנעים של משצך מדיני פנימי, כמו לאחר מות נירון, עת אשר חמשה קיסרים (נירון, גלבה, אוטו, ויטליוס ואספסיוס) נתחלפו, ברומא, זה אחר זה, בפחות משנה אחת, יכול היה עם מורד לקוות כי יחזיק מעמד גם בפני עצמתה של רומא. ואולם, בלי עזרת בן-דברית אדיר מן החוץ, וכל עוד לא החלה הקיסרות להתפורר או להתרופף מבפנים, כמעט מן הנמנע היה לקיים את המרד הזה לאורך ימים.

התמורות ביישוב היהודי – מאפי' פנום עד אספסיוס
צורתה של כנסת ישראל; בשעה שעמדה מול הנחשול הרומאי הבא עליה, היתה אחרת מאשר בימים שנלחמה עם צבאות הסלוקידים. היקפו של היישוב היהודי המרוכז בארץ-ישראל ודאי שגדל עתה בהרבה והגיע למיליונים. מלבד השינוי הזה בגידולו המפתיע של היישוב אנו מוצאים תמורות גם בהרכבו. נתרבו אוכלוסי הערים. נוצרו מרכזים עירוניים חשובים, ובראש וראשונה גדלה ירושלים (גם לפי חשבונותיהם של המצמצמים היו בה אז לא פחות מ-100.000 תושב קבוע). על ידי כך נוצר, ממילא, רווואר גדול, מרוכז, של לוחמים בבית, כלומר מקור לשאוב ממנו אנשים לעת מלחמה. אך אם כי מבחינה אויבסקיבית נוצרה האפשרות להקים גושי-צבא מלוכדים, הרי לא ניתן הדבר להתגשם. אלא מתוך הכנה תכניתית מכוונת מראש. לעומת זה גרם ריכוז היישוב בערים להרחבות את הליקויים בהגנת הארץ, שפעלו את פעולתם באורח אבטומטי: כל עיר כזאת, רבת-אוכלוסין, וזקוקה היתה למזון רב; היא ניתנה בנקל להקפת האויב; וההבלטה היתרה של חשיבות הריכוזים המעטים לגורל הארץ והעם ולהגנתם נתנה את האפשרות ביד-הכובש לרכאם דיכוי מהיר יותר.

*

האורבניזציה היחסית הזאת של היישוב במאה הראשונה לספירה, לעומת ההוי הכפרי יותר במאה השניה לפני הספירה, נתנה אותותיה לא רק בחזיונות סמטיסטיים בלבד. השינויים במסגרת החיים ובמקורות הפרנסה ודאי שהביאו עמם גם תמורות נפשיות ביישוב. מספר האנשים הקשורים לעבודת האדמה נתמעט באופן יחסי, ונתרבו יושבי העיר, אשר סינלו להם את הפסיכיקה הידועה של המון עירוני. הנתון להלך-רוח משתנה לעתים קרובות. כך גברו בעם החזיונות המערערים את יציבות הרוחניות, את כוח-העמידה של הנפש לעת-נסיון. מרכז הכובד בפירמידה הטבעית של חיי האומה כאילו הועתק למעלה, והבסיס מלמטה נתרופף. הופחתה במידת-מה גם עצמאותו של היישוב מבחינה כלכלית. כאמור, גדל באופן יחסי מספר העוסקים במשלח-יד עירוניים – במלאכה, וביחוד במסחר. אמנם,

רוב היהודים הוסיפו לעסוק כקודם בחקלאות, והארץ יצרה תבואה, שמן ויין ד"ר צרכה*. ואפילו בגולה עוד היו היהודים על הרוב חקלאים. ונכונה היתה הערתו של יוספוס, בויכוח נגד אפי'ן, כי אין היהודים נוטים למסחר. ואולם הישוב בארץ (ובעריה ביחוד) התרגל להשתמש בסחורות-החוץ רבות. ומדיניות המרקנטיליזם (הקרנל) של בית-ההורדוס הרבתה את התלושים מן הקרקע והתלויים, בדרכים שונות. בכלכלה המסחרית ובתגודותיה. ואולם היה עוד חזיון חשוב אחד בחיי הכלכלה של ארץ-ישראל בימים ההם, שבימי-שלום הביא, בדרך כלל, שפע נברכה לארץ, ואולם בעתות חירום גרם לעוועים במבנה המשקי שלה. הכונה היא לזרם ההכנסות שבא לארץ בצינורות שונים מן הקהילות היהודיות המרובות שבגולה, בכל מזרחה של קיסרות-רומי ונס בארס-נהרים. באותה תקופה התחילו הקהילות הללו למלא תפקיד כלכלי חשוב בחיי הישוב המרוכז בארץ. עליות-הרגל מן הגולה הגיעו להיקף רב. ומכל העולם היהודי זרמו תרומות לצרכים שונים — מעין "קרנות לאומיות". לחלק מן התרומות היה אופי של מסי-חובה ממש, כגון מס שני האדרכמונים לגולגולת מכל יהודי הקיסרות לטובת בית-המקדש. יש מעריכים הכנסה זו בשיעור של 600 ככר לשנה, שנחשב בימים ההם לסכום עצום**. ודאי שכספים אלה שימשו מקורות-היניקה לישוב בארץ, אבל תלות זו של עמדות-כלכלה שונות בהכנסות-החוץ היתה לרעה למבנה המשקי של הארץ בימי-חירום, השפיעה על מחית רבים בתוכה ועל יכולת עמידתה העצמית. ביחוד הורגש הדבר כשהתחילו מושבות-ישראל בגולה לגלות ארישות ביחס לישוב שבארץ-ישראל, או כשנסתמו צנורות-המגע אתן. והיו אולי גם השפעות מדיניות לא-טובות לכספי-החוץ. אין זה מן הנמנע שבין החוננים הנהנים מן ההכנסות האלה היו גם אנשים, שעמדתם המדינית הושפעה לעתים על ידי חשש הפסד של הכנסות מחלקי הקיסרות האחרים. על ידי כך מתבארת במידת-מה עמדתם של חלק מאנשי הכהונה והמסחר בשעת המרד. ולבסוף: פרט לנסיון חלקי אחד של אנריפס הראשון אין עדות לשום שימוש בהכנסות-החוץ עצמות אלו לחייוקן האורגני של המרכז היהודי בארץ-ישראל. להוסיף לו כוח לקיום עצמאי יותר. גידול-הערים והשפעותיו הפסיכולוגיות ניכרו עוד יותר בעיר הראשה, בירושלים, וביחוד מחמת מנהג העליות ההמוניות מעריה-השדה ל"שלוש הרגלים". באוירה הכללית של ניגודים פנימיים וויכוחים דתיים השפיעו ריכוזי-המונים אלה, כרגעים מסויימים, להגברת גורם העצבים בחיי העם. והעצבים היו מתוחים גם בלאו הכי. כי במשך 200—150 השנים שלפני התורבן לא פסקו מהומות, שפיכות-דמים ופגיעות אויבים בארץ. רבים מבני הישוב, החסונים והאמיצים ביותר, נפלו בחרב. והצער על כך ודכוך הנפש למראה שלטון זר ועריק, התרוששותן של שדותי-שלמות בישוב ונדודיהן, התערערות חלקית של עמדות האכזרות היהודית והתלשט משקלה היחסי, — כל אלה יצרו, כרגיל בהיסטוריה, אוירה מתוחה, מהלכירות מיסטיים, של הכנעה

* ובזאת נבדלה לטובה מאתונה בימי הזוהר שלה, שהיתה תלויה בתבואת הפונק וכן נבדלה גם מרומא המאוחרת שניזונה מאסמי אפריקה ומצרים. שכל כן היו דרכי הים עורק-חיות. דרכי-הים של רומא שימשו אתרי-כנס מטרות לפשיטות-הים של היהודים במלחמת-החורבן.
 ** ההכנסות האלה היו לעתים מקור לפורענות, במשכן אליהן עיני כל תקף שואף בצפ. כבר מיטרידטס הפונטי, סמוך לתקופת ינאי, תפס באי קוס 800 ככר, תרומת יהודי יוניה וקריה למקדש, ופלוקוס הרומאי גזל בשעתו 100 ליטרות זהב מן המסים השייכים לבית המקדש.

לאורל ושל אבסמזה לסירוגין. ומתיחות-עצבים זו השפיעה בודאי גם על מידת יכולתו של הישוב לחיות במצב של עם הנתון במצור, העומד בפני סכנות גדולות, — מצב המחייב דוקא איתנות נפשית ושיקול-דעת צלול וגם מהיר. לעובדות אלו — השפעה רבה על אופיין של מלחמות הקנאים.

הנה כך היה הרקע ההיסטורי של התקופה מבחינה ישובית, כלכלית ונפשית. עתה נראה-נא, באיזו מדה היו היהודים של תקופת החורבן מוכשרים (כושר צבאי, פרטיוני, מדיני) למלחמה הקשה עם הרומאים?

מידת הכושר הצבאי

אשר לצבא עברי סדיר אנו רואים בו, בדורות שלפני החורבן, גילוי ירידה, דרגה דרגת למטה. בחילות השכירים של החשמונאים עוד ניכר למדי, גם בתקופה מאוחרת יותר, היסוד היהודי. כן היה מופיע פעם בפעם כוח צבאי עברי מתקומם, מאורגן פחות או יותר, במלחמות האזרחים הרבות של התקופה ההיא. מלכות הורדוס פותחת תקופה חדשה בנידון זה. צבא המלך היה עתה זר ברובו המכריע, מורכב בעיקר מקלטים, תבקים וגרמנים. ואף גרוד משר-הראש היה גרוד של לוחמים נלטים. היסודות היהודים היו, כנראה, במיעוט, אף אם נצרף ליסוד היהודי את אלפי האדומים, אשר שימשו מבחינה ידועה, לא רק כנוף נספה, זר ליהדות, כי אם גם כחוספת כוח ליהודים, בהגדילם את היסוד המקומי בצבא ובהרחיבם את היקפו של הישוב. אכן משטר הורדוס נרם להתיש גם את שרידי הכוח העממי המזוין, הספוגטי והמרדני. רק בראשית התקופה עוד מופיע כוח זה כשורה בערכו לצבא הורדוס. ואילו בימי יורשיו פעלו הכוחות העממיים, בעיקר, כחבורות "שורדים" או בדמות המון עירוני, מתפרץ או מתנונן.

אמנם לא פסה או נבורה מישראל. גם המקורות הרומאים מעידים כי לא בנקל כבש פומפיוס את היריבה המבודד, גם לאחר שבוגדים מבפנים פתחו לפניו את שערי העיר. בשנות ההיאבקות בין הורדוס לאנטיגנוס הוכו צבאות הרומאים מכות קשות בסביבות ירושלים. אותו גרוד, בן 3000 או 1500 איש, שהביא אנטיפטר לעזרתו של יוליוס קיסר במצרים ופקד עליו במערכת פלזיון, היה, כנראה, מורכב מיהודים בעיקרו. ויש ענין בשבחים ששיבח גדול המצביאים של העולם הקדמון את הגרוד הזה על הצטיינותו במלחמה. גם תולדותיהם של הבבלים, שהקימו ישובי ספר צבאיים-למחצה בבשן, מעידות על ענפים מישראל ששמרו על מידה מיוחדת של רוח צבאית. אלא שהמנונן הצבאי של המבנה המדיני הקרוי עוד בשם מדינה יהודית, עבר בעיקרו ליהודים. כך נוצרה תופעה הרת-סכנות של ניתוק נוף האומה מהחובות ומן האחריות של שירות-צבא לוחם. והיא שקבעה גם תחומי-כמות מצומצמים-למדי לצבא-המלך.

עם כל מנמות ההתפשטות שבימי נאי (וכן גם בימי הורדוס, אלא שאז היה לה' גון ואופי אחר) אופייניים בדרך-כלל לתקופה זו דברי יוספוס: "ולא שלחו אבותינו, כאחרים, את ידם בשור; ואף לא פנו למען צבור יותר עושר, למלחמות בארצות נגרים; אם כי ארצנו הכילה רבבות רבות של אנשים אמיצים למדי לתכלית זו" (נגד אפיון, 12, 2).

ואולם, איך יכלו "רבבות אנשים אמיצים" אלה לפתור את פעיות המדיניות וההגנה של אומתם, כאין להם המסגרת הקבועה של צבא לאומי מאורגן?

*

אפשר לומר כי בחלקים מסוימים של ארץ-ישראל כמעט לא פסקה המסורת של חברות פרטיות, שראשיתה מימי מרד המכבים. ביחוד בצפון הארץ – בגליל ובבשן. אמנם לא תמיד שימשה עובדה זו עדות לכוחם הצבאי הכללי של היהודים. פעמים נבעה מתוך יחסי-שכנים קשים, וסכסוכים אלה נהפכו לגורם מפריע לענייני הגנת הארץ בכללה. אחד המאורעות האופייניים למצבי-ענינים זה הוא מעשה אליעזר בן דיןאי, אשר גדודו פשט בדרום שומרון (בימים שקוממוס היה נציבה של רומא) לנקום בעד הפגיעות שנפגעו עולי-רגל גליליים בדרךם ירושלימה. ואולם לחיזיונות כאלו עלולים היו לסכן את קווי-התחבורה הפנימיים של כוחות יהודיים, לו ניסחו-הם על גבולות הארץ. הם הטילו הרגשת אי-בטחון אף בסביבתם הקרובה של ישובים יהודיים והעסיקו, לשם מעשי-נקמה מקומיים, חלק מן הכוחות, שלולא זאת היו מחפנים לפעולות מרוכזות ותכניתיות. ויש אשר פעולת החבורות המזוינות היתה גלוי של מלחמת אורחים פנימית – כגון מעשה יהודה בן חזקיה הנלילי, במרד שבימי ארכילאוס; הוא כבש את בית הנשק המלכותי בצפורי וזיין את חבורתו והוסיף להלחם מלחמה פרטיונית אף ביריבים יהודים במשך שנים רבות. היהודים החדשים שבקצה הדרום, הגרים שבאדום, ודאי ששמרו עוד על סגולותיהם למלחמת חבורות, המקנות במדבריות ובין צוקי הסלעים; ואולם ספק גדול הוא, אם גם בנושי הישוב העיקריים, וביתוד ביהודה עצמה, היה המצב כך. כי מפני התמורות שחלו במכנה הישוב היהודי, כמתואר לעיל, פחתה בעם השכבה הטבעית של "מושכיקשת"; רק קנאים מיואשים, לא רבים באופן יחסי, היו מחרפים פעם בפעם את נפשם ויצאו להרים למלחמת-כנופיות ועירה. הכוחות העממיים הספוגניים הספיקו, אפוא, לחיזיונות של מלחמה פרטיונית מפוררת; אמנם אלה היו חזיונות בולשים למדי, אך לא היה בהם כדי, מלחמת-גירילה מקיפה וכוללת.

גם בצבא הסדיר של מלכי בית-ההורדוס, הנכרי ברובו והמנותק מן העם בחלקו היהודי (והאדומי), לא כבתה, בכל זאת, הנאמנות לענין היהודי. כך עבר חלק מצבאו של ארכילאוס, יורש הורדוס, לצד בני ירושלים ועזר להם להלחם בלגיונו הרומאי של קבינוס, אם כי הגדוד משומרון (בן שלושת אלפים איש) והקשתים מארנוב הוסיפו להלחם ביהודים. ובדרום, באדום, התיצבו במערכה מול צבא המלך גם אלפים מותיקי חילו של הורדוס, שסיימו את שנות שירותם עוד קודם לכן. גם חלק מ-3000 הפרשים של אנריפס השני הצטרף אל מחנה המורדים בראשית המרד הגדול. אחד הפרשים האלה, שילא הבבלי, הצטיין בהתקפה המוצלחת על צבא הרומאים העולה מנבעון.

כל אלה הן עובדות המדברות על מציאות חומר אנושי מסוגל למלחמה, לו ניתנו לו ההבשרה הדרושה והארגון המתאים. ואולם מרבית העם לא התבשרה כראוי לא למלחמה פרטיונית המונית, ולא להופעה צבאית סדירה בקשדה הקרב. אמנם היתה להם דוגמה צבאית נאה ללמוד ממנה – דוגמת רומא עצמה. אכן, לא על ידי אימפרוביזציה בתרגע אפשר היה להגשים את החזיון של לגיון רומאי. הוכחה

מספקת לכך ששמש לנו נסיונו של יוסף פלביוס בעצמו, שודאי היה להוט לחקוק את רומא. צבא ששים אלף האיש, אשר הקים לפי דבריו, לפי הדוגמה הרומאית, לא עמד, לפי עדותו הוא עצמו, אף בנסיון הנפשי והנמסי עוד לפני שנראה צבאו של אספסיוס (ליד גרים, בגליל התחתון), רק לשמועה על התקרבותו. ודאי שהיו בצבא פלביוס אלפי אנשים אשר עמדו אחרי-כן באומץ לב בעריהם ובכפריהם במלחמתם עם הערמאים ומסרו את נפשם בנבירה, בהנינם על היקר להם, ואולם, הכושר למלחמת-שרה סדירה לא נתגלה בהם. כי לכך דרוש היה אימון ממושך ומתמיד וחינוך שלם — חינוך אורגני, אם ניתן לומר כך — של כלל העם כולו לתפקידי הגנה. והכשרה זו נעדרה מישראל בדור ההוא.

וידאי לא רק משום חוסר אימון מספיק לתפקידי-מלחמה נפל פחד הרומאים על היהודים, עד כי התירו להתיצב בגלוי לעומתם בקרב ערוך. הרגשת החולשה נבעה במידת-מה גם מתוך הכרת אי-השוויון בזין. אמנם אין ספק כי היו חרשי-נשק בארץ, ומתקופה מאוחרת יותר (ימי מרד בר-כוכבא) נשתמרו עדויות רומיות בנוגע למס-הנשק שהטילו הרומאים על החרשים האלה, לשימוש הצבא הרומאי. ואולם ברור הדבר כי בימי המרד הגדול לא היו בארץ מחסני-נשק כדי זיון צבא הגוף, פרט לכמויות מוגבלות בבתי-הנשק בירושלים ובכמה מבצרים, אשר נפלו ברובם לידי המתמרדים (כגון במסדה לאחר שנכבשה על ידי הקנאים). ואם כי ישנן כמה עדויות המספרות על מאמציהם של ראשי היהודים להצטייד בזין (ויספוס מספר לנו על אוסף כלי-נשק ישנים כדי לזיון את צבא הרבבות שלו בגליל), אף על פי כן ידוע הדבר למדי כי זיונם של המון הלוחמים היה לקוי, הן בכלי המשחית למיניהם והן בשריוניהם, וכיצא כאלה — אם משום ארגון נרוע, ואם משום מחסור בחרשי-נשק או בגלם. ועוד נשוב לדבר להלן על השפעת הדבר.

והנה יש מקום להניח, כי מיעוטי-ההכנה למלחמה, הן באימון (אימון צבאי-סדיר ואימון פרטי-זני-עממי) והן בציוד, נבע לא רק מתוך מסיבות השלפון הרומאי בארץ, כי אם גם ממצבו המדיני-הפנימי של הישוב היהודי ומתוך הרקע הרוחני והפסיכי שלו בדורות ההם.

מידת הכושר הלאומי-המדיני

המסגרת של קיום ממלכתי, אשר התפתחה בהדרגה בתקופת החשמונאים, לא הגיעה לידי התמונות שלמה עם האורגניזם הלאומי. ההתפלגות הפנימית בישוב, לשתי הכחות, הגדולות, כת הפרושים וכת הצדוקים, התבלטה ביותר כימי החשמונאים המאוחרים, וריב האתים גרם לכך, שמרבית העם הלכה אחרי הפרושים, בהתנגדותם הנמרצת לרוב האסיריבוטים של קיסר-מדינה. המדינה (הנהלתה וצבאה) החלו להיראות בדבר זה. אולי היה בחשדים האלה גם גילוי של מהות דמוקרטית שרשית וגרעין רוחני חשוב. ואולם עובדה היא, שהאסיריבוטים הגילו, ההכרחיים למדינה לשם קיומה, נשארו נחלת המיעוט בלבד, — מיעוט אשר נטה, בחלקו לפחות, לדרגי התבוללות, מעין תנועת ההתיינות שלפני מאה שנה. ועובדה זו הביאה בהכרח לידי קרע פנימי בישוב, ללא מרפא, לניתוק ראשי המדינה מחיי העם, עד כדי התנכרות לו, ובה

בשעה גם להתרחקות היסודות העממיים העיקריים מהכרת אחריותם. המלאה לגורל המדינה ומהבנת החובות הכרוכות בכך. כך נתגלגלו העניינים במורד עד כדי הזמנת נכרים לשתפם במלחמותיהם האורחים בין היהודים לבין עצמם, עוד בימי מלכי החשמונאים, ולבסוף, בתקופה שלאחר הורדוס, עד בקשת זקני יהודה מאת רומא על ביטול הממלכה. דומה שהאידיאל העממי היה עתה: קיום כעדה בלבד, ללא קליפת-הצב' של מסגרת ממלכתית.

למעלה ממאה שנים (עד לחורבן) היתה יד רומא שלטת בארץ, אם בצורת פיקוח עליון ואם בדמות שלטון במישורין. וודאי שהשנים הללו לא היו עשויות להגביר את החינוך לחיי-מדינה ואת יחס החיובי לחיים אלה. שימוש-עריצים בכלי-השלטון השניא את הכלי עצמו. וחזיון זה, יחד עם המתחות הסוציאלית הפנימית, עם הניגודים בין שכבות העשירים והאביונים שבחיי הכרך, שימשו מקור להשתקפות האנרכיה בכמה משלבי המרד אשר קדם לחורבן. אפשר שתנועה מדינית מחשבת רחבה היתה יכולה לתקן משהו על אף מציאות השלטון הזה, ואולם חסרה האחדות הפנימית הדרושה להקמת תנועה מדינית כזו, ואולי חסרה גם העין הצופה למרחוק. אכן אפשר לומר, כי יחס העם למדינה כאל כלי שלטון-זרים נתגבש כבר בימי הורדוס. במשך עשרות בשנים היה קיים חזיון פרוכסמלי של מדינה הנקראת 'יהודית', אם כי למעשה היתה זו ממלכה הלניסטית, ולא רק לפי הרוח המפעמת את השליט שלה (את הורדוס), כי אם גם לפי הרוב המגננון של השלטון. מרובים היו בו היונים ובני המזרח המיקניים. אף בצבא ובין מפקדיו רבו בימי הורדוס היונים והיונים למחצה, מלבד היסודות הנכרים האמורים לעיל. ואין תימה אם כבר אז התרגל העם לראות את 'מדינתו' כיצור זר. ולהיפך. אף שליטי-המדינה תכנו את עניני צבאם והרכבם, ואת חשבונותיהם המדיניים בכלל, על יסוד הצורך להתגונן מפני העם עצמו. בבהירות יתרה התבלשו הדברים בשטח סידורי-ההנהגה הקבועים — בהקמת הביצורים.

הביצורים וישובי המגן

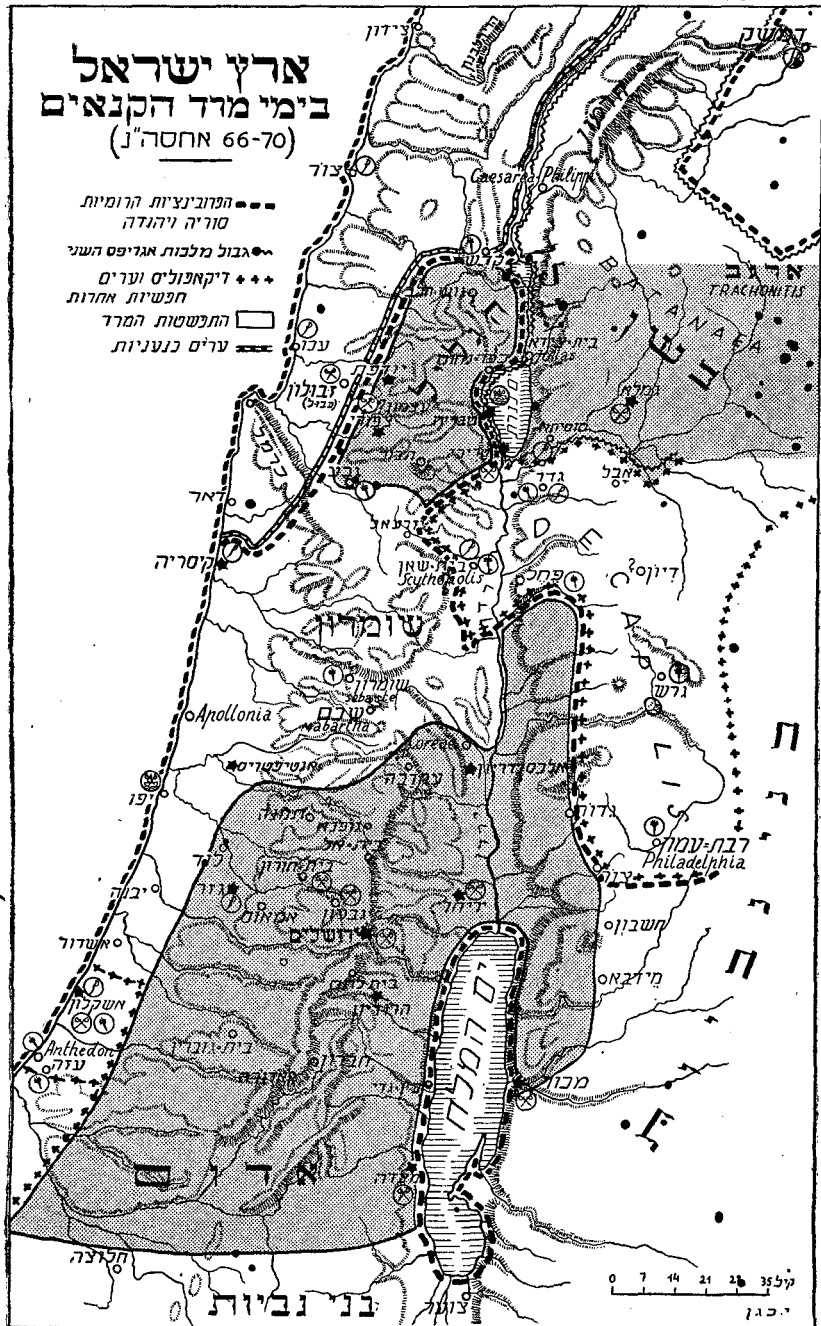
הבצרון האוביקטיבי החשוב ביותר היה אולי זה שניתן לארץ-היהודים מיד הטבע. מצודות-הפסגות הטבעיות של הגליל, המורדות התלולים של הרי יהודה במערב, עם מיצריהם המסוכנים, לצפון-מערב ולדרום-מערב, העמק הצר והעמוק של הירדן, מדבר יהודה ושממת הדרום, — היה בכל אלה משום כר נרחב למשחק הגנרליה ולתהנונות המקומית האקטיבית. ואולם זרותה של שומרון — זה ההמשך הטבעי של הרי יהודה — וכן של רצועת-החוף ברובה, פרצה מלכתחילה פריצים בחומות המגן הטבעיות; וגם ספק הדבר אם הישוב, לפי מבנהו הפנימי, היה עלול לשאת בתביעות של צורת מלחמה כזאת. ועוד נשוב לדבר על כך להלן.

*

כל עוד לא הופרעה ההתפתחות האורגנית של המדינה היהודית-הלאומית בימי החשמונאים ניכרה בה גם השאיפות לביצורה התכליתית של הארץ, להגנתה הכללית. אמנם תכניתיות כזאת היתה מרוכזת בעיקר מסביב ליהודה. ואולם גרם לכך בעיקר מצבו המיוחד של הישוב היהודי בארץ, אשר לא התאחו בה בשטחים

ארץ ישראל בימי מרד הקנאים (70-66 אחס"נ)

- המדבר נציות הרומיות
סוריה יהודה
- ~ גבול מלכות אגריפס השני
- +++ דיקאפוליס וערים
חפשיה אחרות
- התחששות המרד
- ערים כנעניות

0 7 14 21 28 35 מייל
י. כ. ג.

רצופים, ועל כן היתה דאגתו נתונה לכצר בראש וראשונה לא את *נבולות הארץ החיצוניים, כי אם את המשגב היהודי העיקרי בפנים הארץ—זו ארץ יהודה. ביצורי הרהיבת, מעשה יהודה המכבי, נועדו להיות המעון (reduit) המרכזי של יהודה בלב הריה וגם בלב ישובה היהודי; והביצורים בבית-יצור הוקמו על ידו כדי שיוכל לפקח מהם על הדרך הנוחה להתקרבות צבאות-כובשים אל אותו המעון המרכזי. שמעון כבש את נור וביצר אותה שוב כדי להבטיח את החיבור עם חוף יפו ובשביל להכביד על הפלישה לסביבת ירושלים ממדרונות המערב. בימי הורקנוס וינאי חדלה יהודה להיות "אי" הררי בלבד; היא הקיפה או, לפחות מבחינה מדינית, את כל דרום הארץ, מהים ועד לירדן ויב־המלח, על כן נתרבה גם מערכת הגנתה. ביצוריהן של נור ויפו שימשו כנקודות-משען בעמק-החוף, עוד מראשית התקופה. כן בוצרה העיר, שהורדוס קרא לה אנטיפטרוס, לשמירת קורהירקון*. ואולם מפעל-הגנה מיוחד במינו היה נסיון הביצור הרחב (תעלה ומגדלים) בעמק-החוף לכל רחבו, מכפר סבא ועד הים (בערך לאורך החזית הבריטית-התורכית בשנת 1918), שהקים ינאי בשביל למנוע כל חדירת-אויב מצפון; אמנם בשעת-כוש פרצו הסורים את ה"ק" הזה—בנראה מפני העדר צבא-שדה יהודי במידה מספקת בקרבת המקום. מעבר לארץ ההרים המרכזית ממזרח, במיצר הירדן, הוקמה אלכסנדריון, על שלוחת הרי אפרים. עשויה היתה להכביד על הפולשים, והרומאים צרו עליה גם בימי פומפיוס וגם בפיקודו של נפיוס. לזמנמה גם נהרסה בידם, כדי לסלק "מפתח" זה, שהיה עלול לסנור את המבוא הטבעי לארץ-יהודה. מצודת "קיפרוס", ליד יריחו, היתה כעין השלמה לה.

ואולם מפני אופיו הנכרי של השומרון לא היתה אפשרות לכצר את שתי עמדות המפתח העיקריות בדרך אל הנש המרכזי-הדרומי של ארץ-ישראל: את מעברות הכרמל, המוליכות לעמק השרון אשר עם חוף הארץ, ואת שפלת בית-שאן. הפתוחה אל עמק-הירדן המרכזי**.

ביצורו של צפון הארץ לא היה לו, כנראה, אופי שיטתי מכון מראש, וכבר צוינו הסיבות לכך. היו בו נקודות-משען הרריות אחדות, רק בעצם ימי המרד הגדול, בתקיפת פעולתו של יוספוס, נעשתה עבודת-ביצור של ערים-מספר לפי תכנית מסוימת. אך גם תכנית זו היתה ארעית ביסודה ואין לגלות בה שום חשכון אסטרטגי אחר מלבד השאיפה להאט את קצב התקדמותו של האויב אל יהודה וירושלים.

*

בתוך מערכת הביצורים נושאי התפקיד החיובי להגנת הארץ הוסיפה ירושלים לתפוס את המקום המרכזי גם בסוף ימי הבית השני. גדלה הרב הכביד על הבא לכבשה: אנשיה הרבים היו מחנה לוחמים גדול (בכוח, במובן), וכדי להתקוף אותה ולשים הסגר עליה היה צורך בצבא רב מאוד. לעומת זה היתה חמורה יותר שאלת המזון בעיר הגדולה הנצורה. אמנם אותו הקושי עמד גם בפני צבא הכובשים המריבה, בתנאי המיוחדים של סביבת ירושלים. בדבר זה נזכר, למשל, אנטיוכוס סיקסטס, אשר צר על ירושלים בימי יוחנן הורקנוס. מחסור המים אילץ אותו לפתוח

* מבצר אנטיפטרוס הידוע לרבים.

** שפלת בית-שאן בעצמה היתה נכרית ביסודה, עם העיר סקיתופוליס וישובה ההלניסטי-האלילי.

כמשא ומתן עם הנצורים ולהניע לידו פשרה עמם, בעוד שמגני העיר התענו גם הם ברעב. כהגנה על ירושלים, כן גם ההתקפה עליה חייבה, אפוא, הכנות תכניותיות מראש, והן שקבעו, על הרוב, את הקצלחה.

עם גידול העיר נתרצבו גם ביצוריה, אלא שנקודת-תורפה אחת היתה במערכת הביצורים האלה ונשתתרה כמעט עד סוף ימיה. המאמץ שנעשה בימי אנריפס לעשות לבצורה של הארץ היה מכונן לנקודה חלשה זו. מבעד למרחקי הדורות נראית עתה פעולה זו כתכניתית ומחושבת. הכוונה היא לבנות החומה השלישית, על מנת לכלול בתוך חגורת הביצורים את פרברי צפון-ירושלים — זה הצד החלש של העיר מבחינה טופוגרפית-הגנתית, מאז ימי פומפיוס וטיטוס — ועד לימי אלנבי. התערבותו של השלטון הרומאי בסוריה להכשיל את הנסיון הזה היה בה משום סמל. כי ביצור זה וזה מגביר בהרבה את ערכן הפוטנציאלי של ירושלים ויהודה כמרכז בטוח, בתוך כל תכנית צבאית-מדינית רחבה, בארצות המזרח, המכוונת להבטחת שרידי החופש היהודי.

*

בימי הורדוס חלו שינויים במנחת הביצורים. כבר אנטוניה, בירושלים, נועדה לשמש מעין "בסטיליה" פנימית. וכן גם שורה של נקודות-מבצר: הירודיון, דרומית לירושלים, הירודיון שניה בדרום עבר-הירדן, הורקניון בארץ-יהודה, מקור על הרי דרום עבר-הירדן, ואף מסדה, — כל אלה היו, בראש וראשונה, "מבצרים פרטיים" של המלך, שהיו מכוונים במקצת לחזק את השליטה על הסביבה, ובעיקר לשמש מקומות מקלט לבית-המלך ולאנשיו בימי מרד או פורענות אחרת. משום כך גם לא מילאו תפקיד אסטרטגי ניכר בהגנה הכוללת של הארץ, אם כי נהיו, בירי הקנאים, לסמלי ההתנגדות היהודית גם לאחר שנפלה ירושלים. ואפילו מסדה, עמורת זוהר האגדה ההירואית, לא יכלה לשמש גורם של ממש בהכרעת גורל הארץ. משום ריחוקה הרב ממרכזי הישוב ומשום חוסר יכולתה לקיים חיל-מצב העולה במספרו על כמה מאות אנשים. דברי אלעזר בן יאיר — "שעשענו נפשנו בחקות הנקם" — ביטאו יפה את גבול האפשרויות לפעולת מגיני מסדה. אכן, ערכה של הגנת מסדה היה ערך של מסורת מחנכת לדורות הבאים.

אופי אחר היה לישובים המבוצרים בחלקי-הארץ המרוחקים, אשר הוקמו בימי הורדוס ויורשיו לשם הגברת הבטחון, וגם כיתדות לתמוך בהן את שלטונו של המלך כלפי פנים.

לסוג הביצורים האלה שייכת המושבה בחשבון, שהוקמה לשם הגנה מפני הערבים. מאותם הטעמים הושיב הורדוס אדומים לאלפים בארנוב. גם התישבותם של היהודים הבבלים (לוחמים בנוסח המזרח הפרסי-הפרתי, פרשים-קשתים) במרחבי הבשן — צבאית היתה. יש להניח כי אמנם נטה הורדוס להכניס לתוך צבאו יסודות יהודים מחוץ-לארץ, כי לא חשש פן יתחברו עם בני הארץ. אכן ברבות הימים נמצא כי חשבון זה היה חשבון שוא, כפי שהוכיחה השתפותם של רבים מן הבבלים במרד התורבני. ואולם המושבות שהקים הורדוס כעמדות-שליטה בנגב, בגליל התחתון, ובקפסטי (הוא שומרון), ואשר הושיב בהן, בעיקר, אנשים מחיליו הותיקים, היו, לפי כל אופיין, ישובים לא-יהודיים. ואמנם גרוד השומרון (סבסטי) היה עיקר הכוח הצבאי ששמר אמונים לבין-ההורדוס בימי ההתקוממות לארכילאוס. ונבע, עיר

פרשיו של הורדוס, היתה, כמו שבסמטי, אחת הנקודות שנהרסו על ידי היהודים בשעת התנרות בין יהודים ליונים עם ראשית המרד הגדול.

הביתור הלאומי-הניאונרפי של הארץ

שתי המושבות הצבאיות שהוזכרנו לאחרונה, וכן גם אחדות דומות להן, בפנים ארץ-ישראל המערבית, הוקמו בודאי גם מתוך כוונה אסטרטגית-ארצית: לחיזוק-הקשר בין הדרום היהודי של הארץ לבין הצפון היהודי – יהודה והגליל. ואולם ישוּבֵי חיל זרים לא היו עשויים לשמש תולדות-חיבור כאלה. ובעצם היה חזיון המושבות האלה אך פרט בבעיה הגדולה: כיצד להניע לכּוּשֵׁר התנוּנּוּת לאומית מאוחדת, בעוד שהישוב היהודי תופס רק כמה נושֵׁים על פני מפת הארץ, ובניהם שטחים זרים וצפופים, ואפילו, נשרים של ממש לא היו כמעט בין הנושים השונים הללו (יְהוּדָה, הגליל, פְּרִיָאָה – דרום עבר-הירדן היהודי, ישובי הכּשֵׁן). קיסריה היונית, שבסמטי (שומרון) הורה, שכם השומרונית עמדו בלב הארץ כמחיצות מפרידות בין ירושלים הבירה למעוזי הגליל. הנסיון ליצירת רצוּעוֹת-חיבור יהודיות לא עלה יפה בימי מלכי החשמונאים, או שנתרם, בידי שליטי בית הורדוס, אשר הקימו ישובי-זרים רוקא בנקודות רגישות אלה, שעל ידי כך נמסרו מפתחות-הארץ מראש בידי הכובשים, כאמור לעיל. וכשהתחולל המרד הגדול פרצו מלחמות-מבית בין היהודים לבין היושבים הנכרים, בליות שחישות הדריות, שהביאו חורבן, עוובה ואנדרלמוסיה לארץ עוד לפני בוא הרומאים. מקיסריה ועכו שבחוף ועד רבת-עמון היתה הארץ זרועה פגרים ואחווה אש. ואולם המצב הזה פגע לא רק בבעיות ההגנה של הארץ עצמה באופן בלתי אמצעי. ארץ-ישראל, המרכז הרוחני הלאומי (ומבחינת רבות – גם הניאונרפי) של פיזורי ישראל במזרח, לא יכלה למלא כִּיאוֹת את תפקידה כמטרופולין מדינית ממשית, וממילא לא היתה גם מסוגלה להפוך את הגולה למנוף מדיני-דינמי לתנועת-נאולה (עֵיין להלן), כאשר חסרה היתה את הבסיס הבטוח, כלשון האסטרטגיה של זמננו. כי אין לתכנן שום פעולה צבאית (וכן גם מדינית) רחבת-היקף בלי נקודת-ארכימֶדֶס זו – נקודת-מוצא (והוא גם קרניסנה) מוכשחת ומבוצרת מבפנים. אכן, לעולם לא הגיעה הארץ לידי כך בימי הבית השני; וכנראה – אף לא בימי אלכסנדר ינאי, עם כל זהרם החיצוני. כי הדרך של ייחוד אוכלוסים זרים בעל כרחם, אם כי מבחינה פורמלית עשויה היתה, לכאורה, לפתור את הבעיה, לא היה כה למעשה משום פתרון. מבחינה זו אפשר לומר שכיבושי הורקנוס, בשומרון ובאדום, לא הכריעו את המֶף לטובה. אמנם אין לזלזל בהישגיו בדרום. כי אף-על־פי שסיפוח בני-אדום נרם לסיבוב מדיני-פנימי קשה ומכאיב, ומבחינה סמלית אפשר לראות בו, גם משום הרעלת האורגניזם הלאומי (בית הורדוס)*, אין לשכוח, בכל זאת, כי בשעת ההאבקות המכרעת בערב החורבן נלחמו האדומים שכם אחד עם היהודים ושיקעו לא מעט מרץ וכוח-מלחמה במאמץ המשותף. וביתוד חשוב היה כיבוש-אדום מבחינה גיאוגרפית, כי בלעדי זה היה נבול יהודה בדרום – במחצית הדרך מבית-לחם לחברון, וירושלים היתה משוללה אז כל עורף עמוק במגדה פחותה או יתרה. אך אם בדרום היה גם איזה צר חיובי

* הרגשה זו הובעה במאמר חז"ל מן הנזמים ההם: "קשים גרים לישראל כספחת".

לסיפוחה של אדום, הנה בצפון עלו בתוהו כל המאמצים ללכד את השומרונים עם היהודים לנוש אחד. אילו הצליח הדבר – אפשר שהיה משנה שינוי יסודי את דמות המערכות.

*

חלוקה משונה זו של ישובי לאומים שונים על פני ארץ לא גדולה האפילה גם על אפשרויותיה של הארץ לשמש בסיס לפעולות ימיות. בנמלה העיקרי (מימי הורדוס), בקיסריה, היו היהודים לאזרחים מסוג ב', נסבלים או נרדפים, ואזורי המפתח שבתנף הנליל, עם עכו במרכזו, נשאר כנעני-מיוון ביסודו. אולם גם חוקי-הקרוב ביותר לירושלים, והסמוך יותר מקיסריה לאזור היהודי הרצוף, לא יכול להשען על ארץ-עורף ידידותית ובטוחה בת הנקף גיאוגרפי ניכר, אשר בלעדיה אין כל בסיס לכוח ימי במציאות והיא התנאי הראשון לנמל בימי-מלחמה. כך צומצם מראש ערכה של ההיאבקות בים. לולא צמצום אוביקטיבי זה, אפשר שכוח ימי של יהודים (אשר אמנם נלחם בשעתו עם אניות פומפיוס והופנה במלחמת-החורבן נגד השוש הרומאי במזרח הים התיכון) היה ממלא במלחמה חפקיד רבי-חיבות. כי זאת עלינו לזכור, שמאז נסתיים הקרב הימי האדיר בין רומא לקרת-חדשה חל מפנה בדמותו של צי-המלחמה. מעתה לא היה עוד צורך להתחרות עם יריב אדיר, בגודל האניות. במקום ה"ספנתרות" היוניות-הפוניות וה"קניקוירמות" הרומיות הגדולות, בנות חמש הדיושות, באו ה"ליבורנות" הקלות בספינות-קרב שיפוסיות. על ידי כך ניתנו סיכויים להצלחת כוח ימי אשר לעם לא גדול אך נועז. וביחוד במלחמה עם רומא הקנישה מאוד לצרכי תחבורתה בים. ואולם ביתור הארץ לשטחי לאומים שונים גרם, כאמור, למנוע התפתחות רחבת-היקף של פעולת לוחמים יהודים בים. גם כאן התנקס חוסר הגורם הדינמי – יצירת ישוב יהודי רצוף באזורי החופים ובשטחי-העורף הסמוכים אליהם.

*

ההקבלות הרבות בין דורות שונים, המרוחקים זה מזה מרחק רב, עשויות להניע גם את בן זמננו לעיון מתוח בלקח הקשה של התקופה ההיא – השניה לחיי ישראל בארצו. התכונות כזו, אשר יש עמה קורטוב הרגשה של אקטואליות, עלולה גם להביא לידי הרהורים פסימיים. אולם מתוך הסתכלות זו נעמוד בודאי על פרט אחד מענין ביותר וכולט לעין: אם כי גולה יהודית עצומה היתה קיימת בארצות המזרח, אין לראות בכל אותה התקופה שום תהליך של ריכוז שכבות יהודיות נוספות בארץ, מלבד כמה מקרים ארעיים (ה"בבלים" בבשן) ועלויות-לרנל לזמנים קצרים. מעשי הגיוור באונם, מעשים שבקלות-ידעת ואונאה עצמית, באו בודאי מתוך שלא נראתה צורה אחרת לתיקון יחסיה-לכוחות המספריים (והגיאוגרפיים) בארץ. העדר הערים. הדינמי הזה, של תנועת יהודים מן הגולה לארץ, מונע כל אפשרות של הקבלות בין מצבים היסטוריים של זמננו לימים ההם. לו נמצאה עוד או הדרך וההבנה להרבות בתוך ארץ-ישראל את עמ-ישראל, אפשר שנורל, אחר היה צפוי ששניהם.

(סוף יבוא)

לדאבוננו נשמט חלק מן המפתח למפת ארץ-ישראל (בעמוד 11) וכן חלה בו טעות; הסימן ליד התפשטות המרד צ"ל אפור. המפת תורפס שוב בחוברת הבאה. – המ'

מפנקסו של חייל עברי

מועתק מן "החייל העברי", דו-שבועונה של
יחידה עברית לחתבורה — פלוגה (R.A.S.C.) 5 M.T.

איך זה לא יוכל?

בעוד הכביש תפוש בשני מורים של מכוניות הוורמות בלי הרף, זה היום השני לאחר, אל מרכז הנסיגה הסמוי, — קיבלנו פקודה להיות מוכנים לנהוג את מכוניותינו נגד הורם. פלוגות אוסטרליות, שנותקו אי שם וכמעט הוקפו, מחכות למכוניות ריקות. ברגעים האחרונים לפני צאתנו לדרך הלכנו, חבר אחד ואני, אל הרחוב היהודי בדרגה. אמרנו להחזיר את "ההגדה" של פסח ששאלנו מאת יהודי המקום לשם עריכת ה"סדר" ביחידה. אבל לאמתו של דבר הלכנו מתוך צורך פנימי לראותם, לפני עזבנו את העיר. בחדר המזכירות של הקהילה מצאנו רבים מהם, אשר לחצו את ידינו לפרידה ועל פניהם ארשת חרדה וכאב. אחריו שנמנמנו את ברכת הפרידה נשתררה שתיקה מכבידה בחדר. לבסוף נתעורר הרב וקרא בקול: "קחונו אתכם; כאשר תלכנו נלך גם אנחנו. האימלקים והעריבים ישחמונו כאן!" לא היה בפניו כל דבר לענות לו. אחרי כן צעדנו בדממת הלילה בסמטאות הערביות לעבר המחנה, ולבנו הומה ליהודי דרנה. בתצר שלנו מצאנו תכונה שלפני יציאה לדרך. ושוב פנשתי אותו צעיר שהכרתי מבגנו. מורה לעברית היה שם, ורהוט השפה בפיו. כל היום התרוצץ בעיר והגיע הנה באחת המכוניות שלנו, שאמפתו בדרך. אך ראנו, פנה אלי ושאל: איך אפשר לראות את קצין העברי שלכם מתל'אביב? הסברתי לו כי הלה מתרוצץ כעת במכוניתו הקטנה בדרכים. "ולמה לך הקצין?", שאלתיו. — "רוצה אני — אמר בתמימות — שיתן לי פתקה לעלות בה לארץ-ישראל." הסתכלתי בו בתמהון. — "בן אדם — אמרתי — וכי יוכל הקצין לתת לך פתקא כזו?" והלה הישיר אלי עינים ישראליות פקתות ותמימות כאחת ושאל, כולו תמהון: וכי מה זה ביקשתי? הן רק פתקה לארצנו ביקשתי. איך לא יוכל? ומבט עין זה ותמימות זו ושאלה זו, — קשות ומרות היו לי מכל דבריר תוכחה ששמעתי מעודי.

מגן-דוד

התותחים רעמו מאופק אל אופק. פנוי תותח-האויב היו נופלים בסביבתנו במפוזר. מעל ראשינו נישאו פגזי הצי שלנו, שקול שריקתם המיוחדת, המנסר, נעם לאזנו העיפה. אותה שעה עומד הייתי ומתקן חלק במכונית שלי, — מכונית ממלקות האויב, שהתלאות המרובות של הימים האחרונים קשרונו אליה כל-כך. לכאורה שקוע הייתי בעבודה. אבל החושים המתודדים להפליא היו ערים לכל שריקת פגז, שכיוונה מעורר חשש של נפילה בקרבת-מקום. הנה קלפה אוני את קולו של הקצין האוסטרלי המדבר אל בחוריו. את שפתם לא ידעתי על-בורנה. אבל כבר למדתי להבחין לפי צליל הקול, אם הדברים נאמרים כפקודה חמופה, כהוראה-פקודה, כאזהרה מפני סכנה — או כשיחת תולין סתם ודברי הבאי. משהו בטון הדברים הרתיעני. הפיתי און. הוא דיבר על איזה ענין בלתי מובן. ולפתע הבינותי. אנו מוקפים פפרולים של האויב בקווי הנסיגה "לסל'מר", — תפשתי מבריי הקצין — מכתב אחרון; מימין עוד פלוגה משלנו — לה מכונית משורינת, והוא ישתדל להעביר על ידה את המכתבים לעורף. הבחורים נתפורו. ולאחר רגעים מעטים ראיתם יושבים וכותבים. הסתכלתי בכותבים: משהו אחר, משהו חדש, נתגלה לי

בפרצופיהם. הוצאתי את בלוק הכתיבה שלי וישבתי לכתוב גם אני. מכתב אחרון. התחלתי מתוך שגרה לרשום מעל לגליון, בקצהו השמאלי, את כתובתי באנגלית, כחוק. אחרי כן נזכרתי ותיכתי; שוב אין לי כתובת. מישוה נגש אלי. והו הקצין בעצמו. בידו פצירה. שמע — אמר לי — באתי להודיעך בענין כתיבת מכתב ורואה אני שכבר אתה יודע הכל. קח את הפצירה וגרד את „הדויד שילד“ מעל כנף המכונית ומעל כובע־הפלדה שלך. נפעתה. אדוני — אמרתי לו — וכולי דרוך במאמץ לבטא מחשבות בשפה שאיני שולט בה. „אדוני, אני רק מצורף לפלוגתך. פקודה יכול לתת לי רק קצין של יחידתי.“ ידו השמאלית, המושטת אלי עם הפצירה, צנחה. עתה הרים את יד ימינו, הניחה על כתפי, הביט, העמיק להביט לתוך עיני: — „אין זו פקודה, בחור. אני מבקש ממך כחבר, כאח: עשה זאת. רוצה אני שגורלך, אם יקרה הדבר, לא יהיה שונה מגורלי ומגורל חברי. רק זאת — אם גפול בשבי. אנחנו נלחם — אמר בשנים הדקות — אבל גם גפול בשבי, רוצה אני שתזורק גם את פנסק־החייל שלך ואת סבלאות היהויו שעל צווארך. לא פקודה. רק מבקש אני ממך.“ והיה בדבריו, בהתרנשותו העצורה, כרמט קולו, בידו שלחצה את כתפי, משהו אנושי, גדול וכובש באנושיותו. „כן אדוני, תודה!“ ובאין אומר גרדתי בפצירה שקיבלתי את „מגני־הרוד“ מהמכונית ומהכובע. ולאחר שעשיתי זאת תקפה אותי הרגשת האבדון ודומה הייתי, בודאי, לאותו־היהודי הירא וחרד מן הדורות הקודמים, שמוות ביתו נשדרה. ישבתי לכתוב את המכתב, וכל כך קשתה עלי כתיבת אותו מכתב הביתה.

עבר זמן מה, ואני כבר כמה שבועות בתוך יחידתי, בואדי המפורסם של סוברוק. הימים ימי ההתקפות האוויריות המרוכזות עלינו. יום־יום משהעריב היום ועם דמדומי בוקר אנו שוכבים מפוזרים בשרשרת מתחת לשקי חול יחידים, מחופרים איך־שהוא, ומתכים לסנקים הנגרמניים. והנה, ביום אחד מאותם הימים הופיע חייל־מקשר — „קוראים לך למשרד היחידה“. עולמי חשך בעדי. למשרד היחידה נקראו אנשים רק למשפט, לבירור, לגיופה. הלכתי, הלוך פשפש במעשי ולא מצאתי בי כל דופי. בדרך — עשן ורעמים של הפצצה, וצנחתי בין סלעים. וכשוך הסערה הגעתי לאותו הבור שבו מקטקו מכוונות הכתיבה. בפנים, בחצי האפולית, בעוד אני מצדיע בפני הקצין היושב אל השלחן, חיבקני מי שהוא. זה היה הקצין ההוא, אותו בחור אוסטרלי יקר. בא לשאול עלי. חיפש אחרי. לאחר השאלות לשלומי וכו' הרים פתאום לגנדי חבילה עטופה בנייר עתונים. „הנה פה — אמר בחיוך שמחה — צבע לבן, קופסת צבע לבן. בוא ואעזור לך לצייר שוב את הדויד שילד על מכוניתך ועל כובע־הפלדה“.

א. נ.

יום הכפורים במדבר

(קטע ממכתב)

באתי לגדוד יום לפני ערב יום הכפורים. הקפסן י. וו. כבר עסק בהכנות לתפילה בציבור ליום הגדול והנורא. טבעי הדבר שמקום התפילה נקבע אז לז. אס ה„דרום־אפריקאים“ או ה„בריטים“ הם חיילים יהודים בצבא ארצם, הרי אנחנו הארצי־שלאליים, מזופעים כיחידות עבריות. וכך נעשה הגדוד שלנו למרכז יהודי גדול. בלבי־המדבר התכנסו יהודים כמעט מכל תפוצות העולם. כבר בבוקר, בערב החג, נהרו אלינו המוני חיילים, מי ברכב ומי ברגל, מגדודים

שונים ובמדים שונים. ביניהם גם ארצישראליים, מיחידות הנהגים וחיל-התעופה. מכוניות לעשרות הביאו כחצי אלף חיילים יהודים מכל הסביבה. בהשתדלות הרבי' הצבאי, הקפמן וז', יהודי נחמד וציוני נלהב, ניתנה האפשרות לבחורים שלנו להכין ארוחה דשנה, "שלפני הצום" בשביל מאות האורחים.

אל השולחנות הערוכים הסב קבוצת-גלויות קטן. ידידים וקרובים מבין צבאות האימפריה, שלא ראו זה את זה מיום התגיסותם — נודמנו פתאום יחד. אי-אפשר לתאר את מצב-הרוח המרומם שהשתרר אצלנו. בין הדרום-אפריקאים מצאנו מכירים הרבה שארחו אותנו בשנה שעברה בקייפ-טאון, בדרך שובנו לארץ, ממסענו הגדול סבב העולם. בינתיים התגייסו הבחורים והכלו up-north (צפונה), כמו שהם רגילים להגיד, להשתתף בפועל בקרבות.

בליל יום-הכפורים התאספנו כולנו לחפילת כל-גדר. היה זק מחזה מרהיב עין, מאות בחורים, הסונים ושופי שמש, פניהם כפני "נויים" בני-חורין, "סקוטים", "אנגלים", "דרום-אפריקאים", עם סידורים ביד, שרים את המנגינה העצובה והמסתורית של "כל-גדר". אפילו "הם", מבקרינו התמידים לא באו להפרידנו אותו לילה. מביב היה שקט-רב, השקט הדומם של המדבר. והירת החיור כשמים אף הוא, דומה, תמה היה למראה: מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות? אכן, אפשר לומר, שאותו לילה נימלה השליטה מהשמן.

בין אורחינו היו קצינים גבוהים הרבה, אשר עלו לחזרה וברכו עליה בהברה ונגינה ליטאית. חייל או קצין יהודי מדרום אפריקה ה"אידיש" הליטאית העסימית עוד שגורה בפה. כולם ציונים וביהדותם אינם מתביישים. אלה שביקרו בחופשתם בארץ שבו מלאי התפעלות והם חולמים להתישב בה אחרי המלחמה. התלהבותם של הדרום-אפריקאים לציונות עוררה אף קנאה בלב הבחורים שלנו. כשנמצא אחד — לדאבוננו — מהבחורים שלנו, שהתחיל לדבר נגד הארץ, נגד הציונות ומוסדותיה, השתיקו אותו מהר. אף כי הבחורים שלנו, כפי שידוע לך, אינם חסידים גדולים של המוסדות, דאגו הם לסתום את פי המקטרג.

אכן, הבחורים הם מרי-נפש. ולו הרגישו איזה יחס של טיפול ודאגה להם ולמשפחותיהם, לא היו חושבים עצמם כנעובים ונשכחים מלב הישוב. ואולם, כאמור, היתם הולך ומשתפר. במוצאי יום הכפורים, אחרי שהאורחים סעדו את לבם, בילינו יחד עד אור הבוקר. שרנו, רקדנו, היסבנו את לבנו. אמנם ליל מוצאי יום כפור לא היה כל כך שקט כלילה הקודם, אבל לא שמנו לב לכך. העיקר, השמחה היתה במעוננו. ואמת אחת ישנה התבלטת כאן: כי עם כל ההבדלים בלשון ובלבוש, ועל אף הימים והמדבריות המפרידים בין ארצות פזוירנו, הרי אנו כולנו אוטם אחת. והלקת הזה יזכר בלב כל אלה שהשתתפו בכינוס חג זה. וכמו שאמר אחד הקצינים בנאומו אחרי תפילת-נעילה: אם נספר פעם לבנינו על המלחמה הזאת, בימי השלום שיבואו עלינו, וראי שלא יעדר מקומו של יום-כפורים זה בסיפורנו.

אָנְשִׁים אֲשֶׁר יָדְעוּ עַל מָה הֵם נִלְחָמִים

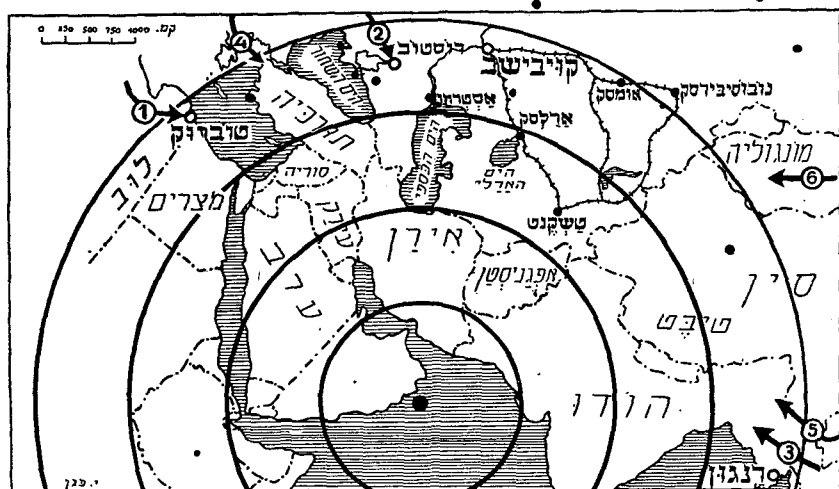
וַיִּאָּהְבוּ אֶת אֲשֶׁר יָדְעוּ.

קְרוּ מִן הַל (על החייל-האורח)

לשאלת הגיאופוליטיקה של אסיה הסובייטית

תאר-לך על פני המפה חצי-עיגול, באופן שטוברוק, קויבישב ורנגון תמצאנה על קו המעגל החיצוני, והרי אתה מסמן כזה אותו חלק של כדור הארץ, אשר בו יחתך אל נכון גורל מלחמת העולם. הרדיוס של חצי-עיגול כזה יתפוס ארבעת אלפים קילומטר.

אם נחלק את חצי-העיגול הזה לארבעה איזורים, כל אחד ברוחב של 1000 ק"מ, ראה נרצה כי במידה שהאיזורים האלה מתקרבים אל המעגל החיצוני הרי הם מקבלים יתר חשיבות.

באיזור הראשון מתגוננות מצרים, תורכיה, קקוז ובורמה-בנגל; באיזור השני – סוריה, עירק, פרס הצפונית והודו; בשלישי – ערב הצפונית ופרס הדרומית, וברביעי – ערב הדרומית. ידיעת האיזורים האלה – היא תעודה חיונית ביותר בהיאבקות הבאה.

ההתקפה על חצי-עיגול זה נערכת עכשיו בשלושה כיוונים (חצים 1, 2, 3) והיא עלולה להתחיל בכל רגע בשלושה כיוונים חדשים (חצים 4, 5, 6). ההתקפה בכיוון החמישי (דבר המתקבל בקושי על הדעת) היתה באה לו החליטו היפנים להתנפל על רוסיה אחרי שיעברו בדרך טיבט ותורכסטן הסינית; וההתקפה בכיוון השש – אילו יצאו היפנים בהתקפה ממג'וק. ברוב הצירופים האלה מתגלה אסיה הסובייטית כאחת הנקודות האסטרטגיות החשובות ביותר. אנו נשתדל לעסוק באסיה הסובייטית לאור תנועה גרמנית בכיוון 2 ו-4. לפני המומחים משני הצדדים, הלומדים לדעת את גזרת אסיה הסובייטית

והאזורים הסמוכים לה, עומדת שורה של שאלות הקשורות בהתקפה הגרמנית האפשרית ובפעילות הגרמנית באסיה התיכונה. שאלות אלו אפשר לחלק לשלוש קבוצות: משקית, אתנית, ומדינית-לאומית.

על הקבוצה הראשונה נחשבות שאלות האספקה לתושבים ולצבא ועבודת התעשייה הצבאית במקרה שקוקו ואסיה התיכונה תנותקנה מעל שאר רוסיה. הכנת בסיסים, התקנת הטרגספורט, — כלומר צירוף-שאלות מורכב, הקובע את חותמו על תכניות-המלחמה.

על הקבוצה השנייה: שאלות ההרכב האתני והזרמים הדתיים של העמים היושבים בשטח-ארץ זה, העלגל אולי לשמש בסיס צבאי חשוב. על סוג קבוצה זו נחשבות, גם השאלות הללו: — היש אפשרות של תנועה פן-איסלמית? — הקיימת תנועה פן-תורכית? — מה הם הסיכויים לתנועה פן-אירנית?

על הקבוצה השלישית נחשבות שאלות המשטר הלאומי והמדיני והקשורות בעמי הגרוזים, הארמנים, האזרביג'נים, האוזבקים, הקזקים*, הקירגיזים, התורכמנים, הטג'יקים, הקורדים והטטרים, כלומר באותה אוכלוסיה בת שלושים מיליון שבאסיה הסוביטית ותיכונה. הקשורה קשרי-דם עם כמה עשרות מיליונים הנמצאים מעבר מזה של הגבול. בין העמים האלה, שמילאו תפקיד חשוב בתנועות לאומיות במלחמת העולם הקודמת, במהפכה ובמלחמת האזרחים, אתה מוצא את: הארמנים, הגרוזים, התורכים, האזרביג'נים, הקורדים, התורכמנים, והאוזבקים. והרי אלו שאלות חיוניות ביותר בשעה זו: האם ירצו העמים האלה למלא תפקיד עצמאי במלחמה זו, כלומר, התוכל גרמניה לעורר אותם להתקוממות אנטי-סוביטית, או לפתח בתוכם עבודה חזקה של הגיס החמשי.

בסיס משקי-צבאי

שני צבאות.

ההתקפה הגרמנית החדשה עלולה להעמיד את הצבא הסוביטי והבריטי לפני בעיה מורכבת ביותר, אשר מידת ההצלחה בפתרונה תמצא ביחס ישר למידת ההכנה אשר תעשה בעוד מועד.

אילו היתה רוסטוב (ותחנת מסילת הברזל טיחורצקיה אשר מדרום לה) נכבשת שוב, היה נפסק אז קשר מסילת-הברזל בין רוסיה לקוקו, ואילו היה האויב מוסיף להתקדם מזרחה וכובש את אסטרהן וארלסן היה נפסק גם הקשר בין אסיה התיכונה לרוסיה המרכזית. אזי היו ברוסיה שני צבאות נלחמים: בסיסו של הצבא האחד — בעבר-אורל ובסיביר, והמסילה הטרגס-סיבירית משמשת לו עורק-הובלה, והצבא השני — בסיסו בקוקו ואסיה התיכונה, ולעורק הטרגספורט משמשת לו המסילה הטרגס-כספית. שני הצבאות ושני הבסיסים יתחברו בקצה המזרחי בעזרת מסילת תורכסטן-סיביר ועל ידי המסילה הבלחשית החדשה.

* אין לערב את הקזקים, אשר נקראו גם קיסקים וקירגיז-קיסקים בקזקים הרוסים. אנשי ישובי-הספר הצבאיים למחצה.

המצב לא ישתנה ביסודו גם במקרה אם בעת ובעונה אחת תבוא התקפה גרמנית דרך תורכיה.

מצב כזה של ניתוק מן הצפון מחייב שהצבא הסובייטי הדרומי וכן גם אוכלוסי המקום באסיה התיכונה ובקוקו יהיו מובטחים בכל הדרוש למלחמה מוצלחת עם האויב המתקף.

המשק המקומי.

התנאים למלחמה ממושכת על יסוד המשק המקומי של קוקו ואסיה התיכונה הסובייטית אינם גרועים בשום פנים. יתכן לומר, שאחרי רוסיה האירופית וחבל אורל מהווה שטח-ארץ זה את הצירוף המשקי השלישי לפי ערכו. תעשיית החבל הזה, שאין כמותה לייצר כלי-נשק כבדים, מסוגלה לתקן נשק כזה (ובכלל זה גם טנקים ואוירונים) בבתי החרושת למתכת ולמכונות חקלאיות, בעזרת המתכות המצויות כאן. בקשר לתעשייה זו יש להזכיר בראש וראשונה את המנגן, אשר ייצורו ברוסיה תופס את המקום הראשון בעולם ועולה לשיעור של 1% מיליונים טונות (הייצור העולמי - שלושה מיליונים טונות). בעוד שכל אירופה כולה מספקת לגרמניה שלוש מאות אלף טונות. מקום התפוקה העיקרי של עפרה זו הוא - צ'יאטורי בגרוזיה. מפותחה מאד התעשייה לניצול הנחושת מדרום לגרוזיה ומדרום לטיפליס. בצ'יאטורה נמצא בית-חרושת גדול של בזל-מנגן, ובטיפליס בית-חרושת לעיבוד מתכות. ערך רב יש לבתי-החרושת ליציקת נחושת בארמניה. תפקיד כביר תמלא התעשייה החימית של ארמניה ובתי-החרושת שלה לגומי מלאכותי, לתחמוצת-נחושת ולחומצת-גופרית בקזסטן מצפון לים בלחש. בגליל אקמולינסק נמצאים מכרות גדולים רבי-מתכות ובגליל הסמוך מכרות נחושת. בטשקנט נמצא בית-חרושת גדול למכונות חקלאיות. משק כל האיזורים הללו מובטח למדי בנפט ולא למדי בפחם. 10% של הנפט הרוסי (התפוקה הכללית 30 מיליונים טונות) מופקים בקוקו. בעיקר בבקו. הנותנת 1/3 הייצור; 15% נותנות גרוזיה ומיקופ. יתר 10% באים ממקורות שנמצאו בשתיים-עשרה השנים האחרונות. אחד מהם, זה אשר באישימפיב (בין אורל ובין הוולגה). מקבל ערך מיוחד בשביל הבסיס הצפוני במקרה שינותק מן הדרום. בשנת 1939 נתן שני מיליונים טונות ובשנה הזאת עתיד הוא לתת 7 מיליונים טונות. באסיה התיכונה מופק נפט סמוך לים הכספי, ליד אקמבה ומדרום לקרסנובודסק, והתפוקה עולה למיליון טונות בערך. על מקורות האנרגיה של גרוזיה נחשבות שכבות-פחם הגונות הנותנות קוקס מצוין לצירוף-מתכות (מטלורגי). מקום תעשיית הפחם של קזסטן הוא מצפון לים בלחש מסביב לקרמנדה. בכמות מועטת, מופק פחם באוזבקיסטן. כל תעשיית הפחם של קוקו ואסיה התיכונה נותנת עד 3 מיליונים טונות פחם בשנה (20% של כל הייצור הסובייטי; חבל אורל נותן 10%; חבל מוסקבה 6%; ודונבס 60%). כמות זו מספקת לקיום הטרנספורט אך אין בה כדי להבטיח את כל צרכי התעשייה. בסיס אדיר להפקת-אנרגיה קשמים המים. התחנות ההידרו-חשמליות של עבר-קוקו משמשות את בתי-החרושת. את עבודות ההשקאה, כמה מסילות-ברזל, מכרות, את הפקת הנפט ועיבודו. באסיה התיכונה האנרגיה

של המים מנוצלת בצורה חלשה הרבה יותר.

כותנה, צמר, עור ומשי נמצאים די והותר בשביל להלביש את הצבא ואת התושבים. בייצור הכותנה עומדת רוסיה הסובייטית במקום השני אחרי ארצות הברית של אמריקה, ובדומה להודו היא מייצרת קרוב למילון טונות בשנה (הייצור העולמי $6\frac{1}{2}$ מיליון טונות). כל כמות הכותנה מיוצרת ברפובליקות סג'יקיסטן, אוזבקיסטן ותורכמניסטן.

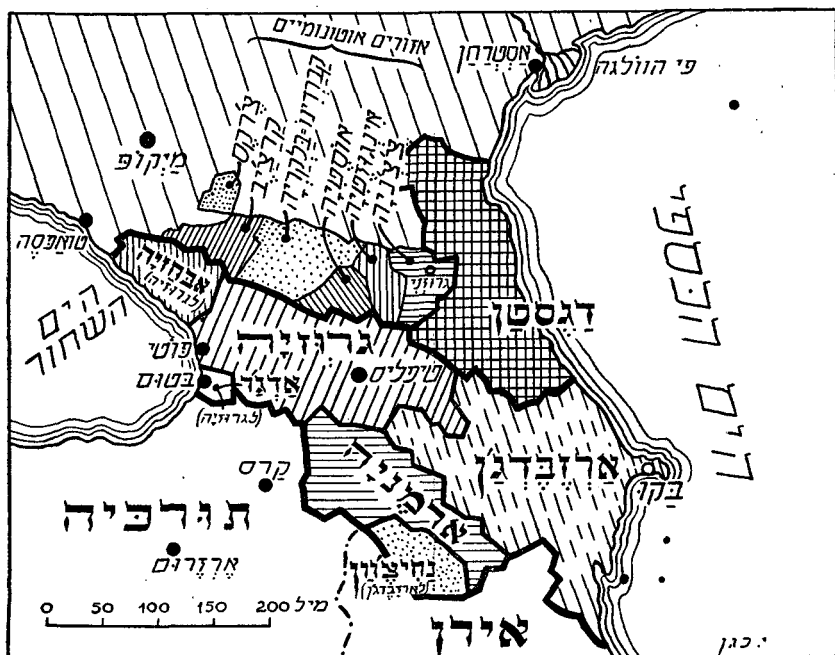
לא פחות מזה מובטחים האיזורים האלה בצמר ועור מיליוני גלגלות של צאן ובקר בארצות האלו, שהן ארצות-מקנה מדורידורות, מספקות צמר ועור כאלפי טונות. בתי-חרושה לעיבוד-עורות יש למדי הן בעבר-קוקו (בעיקר בארמניה) והן באסיה התיכונה (בעיקר באוזבקיסטן). התעשייה לעיבוד כותנה וצמר מצוידת ומותקנת במידה מספקת, פחות או יותר. ישנם בתי-חרושה לניקוי הכותנה ומטויות-כותנה לעשרות באוזבקיסטן. אולם בתי-חרושה לייצור אריגים יש מעט, מלבד תעשיית הבית המפותחת מאוד. במידה מלאה מובטחים האיזורים האלה בבשר, פירות וירקות. בתי-חרושה לשימורים ישנם בגרוזיה, ארמניה וברפובליקות אסיה התיכונה. בחבלים אלה מיוצר גם שמן כותנה בכמות עצומה. בתי-חרושה לשמן יש באזרביג'ן ואוזבקיסטן. טחנות-קמח ישנן בכל הרפובליקות הללו. באזרביג'ן עובדים בתי-חרושה לניקוי אורז המובא מפרס. בין גידולי הארץ גם תה וטבק. לחם אין למדי (הגרעון מלפני המלחמה היה בשיעור שני מיליונים פודים*, ועכשיו לא פחת בודאי). מבחוץ מובא גם סוכר, שאינו מיוצר כאן במידה מספקת, וכן אין די עצים. לעומת זה יחסר לבסיס הצפוני נפט וכותנה בעיקר. ואולם יהיה זה משגה גדול לחשוב, שמסילות הברזל המחברות את הצפון עם הדרום תוכלנה למלא בלי תקלות את פעולות הטרנספורט האלו, שתבואנה רק כנוספות להעברת צבא ונשק.

חזית אחת

המצב הזה של הבסיס הדרומי עשוי לחייב את פרס והודו לספק לר את החסר. במקום הלחם החסר אפשר להגביר את יבוא האורז המיוצר בהודו בכמות של 39 מיליון טונות (פי מאה מאשר ברוסיה) וממנו נשלח חוצה-לארץ בסך $2\frac{1}{2}$ מיליונים לירות; הודו מייצרת גם חיטה, 10 מיליונים טונות (רוסיה מייצרת 40 מיליון) וממנו היא שולחת לחוץ-לארץ בסך 3 מיליונים לירות; סוכר היא מייצרת 3 מיליונים טונות (יותר מרוסיה). כן היא שולחת טבק בסך 1 מיליון לירות ותה הרבה מאוד. הודו מוציאה מן הארץ חמרי מזון פי שנים משהיא מכניסה. אפילו פחם היא שולחת לחוץ-לארץ.

אירן קרובה ממנה, כמובן. אבל מכמות של $2\frac{1}{2}$ מיליון טונות חיטה, 1 מיליון טונות שעורה וחצי מיליון טונות אורז, שאירן מייצרת, אינה מוציאה אלא מעט מאוד. אכן אפשר גם לתכן את האכספורט בצורה מתאימה לשעה: החבלים העשירים ביותר של פרס אשר לחופי הים הכספי, המספקים את המצרכים האמורים לדרומה של פרס, ישלחו את תוצרתם לרוסיה הסובייטית.

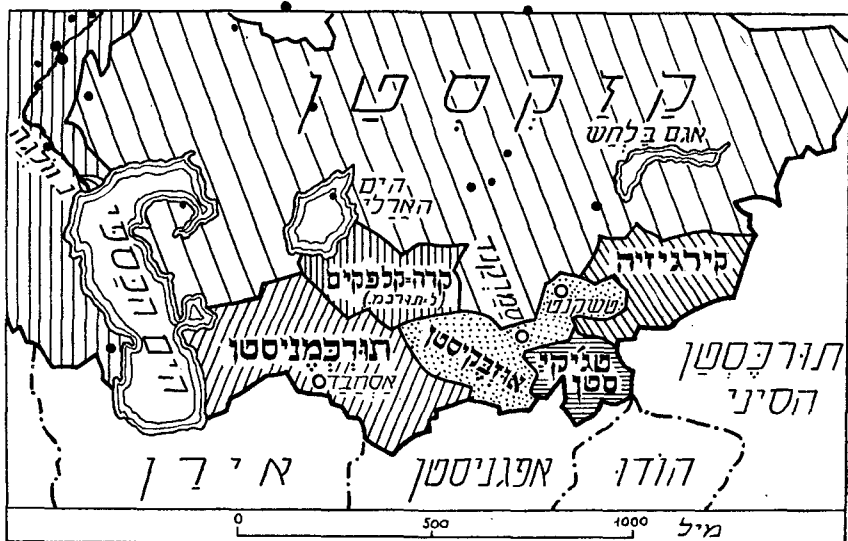
ודרומה של פליס יקבל אספקתו מהודו. יש גם שאלות אחרות חשובות ביותר, אשר תדרושנה פעולת-תיאום אמיצה ביותר באסיה התיכונה, כגון שאלת העברת נפט מקוקו לאסיה התיכונה ואגירתו שם, שימור גרעינים למספוא, חיבוך המסילה הטרנסאירנית אל המסילה הטרנסכספית, הקשר בין קוקו ובין אסיה התיכונה דרך פרס והים הכספי, התקנת ההובלה מהודו דרך אפגניסטן והמסילה המזרחית-הפרסית שכבר נפתחה, הקמת סעיפים נוספים וענפים צרים במסילת הברזל, — ומעל לכל שאלת תיאום הכוחות הצבאיים להגנת קוקו, תורכיה, פרס ואסיה התיכונה. ולא לחינם קובע העתון הלונדוני „אקונומיסט" עוד בגיליוננו מיום 20 לדצמבר שנה שעברה, שפעולת-הגומלין הצבאית דורשת יתר תיאום. אם באוקיינוס המזרחי — אומר העתון — צריך הפיקוד הכללי להמסר לידיים אמריקניות, באירופה המזרחית — בידיים רוסיות, ובאפריקה הצפונית — בידיים בריטיות, הרי שבשטחי-הביניים, כגון אסיה התיכונה, יש להגיע לידי פיקוד מאוחד. אחת התעודות, החשובות של איחוד כזה תהא גיוס כל החומר האנושי להגנה ומניעת מרידת וחבלות המופחות ע"י הגרמנים. משום כך יש ערך מיוחד להכרת האיזורים האלה מקודת ראות אתנית ולאומית.

התנועות האתניות והדתיות

ברית הסובייטים מקיפה 185 עמים, ושליש מהם יושבים בקוקו ואסיה התיכונה, — כשלושים מיליון איש. שטח-ארץ זה כולל בתוכו:

- (1) ארבע רפובליקות קוקזיות אבטונומיות: הרפובליקה הדגסטנית, הקבר-דינית, האוסטית והצ'צנית-אינגושית (שלושה מיליון אוכלוסים).
 - (2) שלוש רפובליקות שבצ'רקוקו נמצטרפות יחד לפדרציה של צבר-קוקו: גרוזיה, אזרביג'ן וארמניה ($7\frac{1}{2}$ מיליון תושבים).
 - (3) חמש רפובליקות של אסיה התיכונה: קזחסטן, קירגיזסטן, תורכמניסטן, אוזבקיסטן וטג'יקיסטן (16 מיליון תושבים).
- שלוש רפובליקות אבטונומיות, הטטרית, הבשקירית והקלמיקית, – של עמים תיורכיים ומונגולים – נמצאות בתוך רוסיה האירופית.

מהם, חוץ מן הקזקים והקירגיזים, יושבים הן בתחום רוסיה הסוביטית והן בתחום הסמוך שמעבר לגבול. רוב אוכלוסי אסיה התיכונה וקוקו נחלקים לשלוש קבוצות אתניות יסודיות: תיורכים, הודים-אירנים ובני-יפת. על התיורכים נחשבים בני אזרביג'ן, הקזקים, הקירגיזים, האוזבקים והתורכמנים. על ההודים האירנים נחשבים הטג'יקים ועל בני-יפת-הגרוזים. הארמנים הם מעין שבט מעבר מן הקבוצה השניה אל השלישית. כל התיורכים נחשבים באורח רשמי למוסלמים, הארמנים והגרוזים הם נוצרים.

לו אמרנו לסכם את השקפותיהם והרגשותיהם של הגיאופוליטיקאים הסוביטיים והגרמנים על אפשרות של תנועות פנאיסלמית, פנתיורכית או פנ-אירנית באיזורים אלה, אשר תשאפנה לעזרת גרמניה וכנגד רוסיה ובריטניה, היינו מקבלים תמונה כזו: "לאוי מוחלט של הסוביטים; פקפוק גמור מצד הגרמנים."

ההתאמה-למופת בנקודה זו נובעת מתוך שיקולים אלה: (1) מלחמת 1914 הכתה מכה קשה את הפנאיסלמיות. מלחמת הקודש

לא הצליחה: ואעולם המוסלמי נתפורר. תורכיה הקמלית ביטלה את החליפות, ובפוליטיקה האנטידתית שלה הוסיפה להכות את התנועה עד חרמה. ברוב הארצות המוסלמיות האפיל הרעיון הלאומי על הפנאיסלמיות. תורכיה ורוסיה הסוביטית גידלו דור חדש רחוק מענינים דתיים. פרס החלישה את קנאותה. אפגניסטן שעלולה היתה לשמש מרכז, במובן מסויים, חסרה את הסמכות ואת הכוח הפוליטי. ההבדלים בין כת השיעים ובין כת השונים אף הם משמשים מעצור.

(2) הפנתיורכיות יש לה יותר סיכויים להלכה, אבל מעטים סיכוייה להגשמה. כיום אין לתיורכים כוח מושך מבחינה גזעית. אין לתיורכים לא תרבות כללית מגובשת, אף לא ליכוד דתי. ההבדל הממשי בטבע ובתנאי החיים בין החלק ההררי ובין חלק המישור, וכן בין המערב למזרח, גרמו להבדל בולט בלשון, בחיי ובמשלח-היד. הבדל נוסף הוא, שהתיורכים המערביים הם מוסלמים, והמזרחיים מקצתם בודיים, עובדי אלילים, שמניים. מעצור לאיחוד משמשים גם התמורות העמוקות, הלאומיות והחברתיות, בארצות רוסיה הסוביטית. וגם זאת: הפנתיורכים רואה כהנחת-אב לו כיבוש גרמני של תורכיה מתוך הסכמה, והקמת תנועה פנתיורכית על ידי תורכיה. והנה עכשיו הנחת-אב זו בטלה לגמרי.

(3) פחות מזה יש מקום לדבר על תנועה פנאיירנית: מצד אחד – משום המיעוט היחסי של ההודים-האיירנים בגבולות רוסיה הסוביטית, ומצד שני – משום חוסר כל כוח מושך לפרס. וגם אין מרגשים בה כל שאיפות לכך. ואולם בנוגע לאפשרות של ארגון וניצול התנועות הלאומיות-המדיניות (בניגוד לתנועות כלל-גזעיות) בערפה של רוסיה הסוביטית נמצא הבדל גדול בין הערכתה של רוסיה לזו של גרמניה. בנידון זה נשמע: „לאו" מוחלט של הסוביטים: „הן", אף הוא מוחלט, מצד הגרמנים. הבה נעיין אפוא מחומר שעליו נבנות ההשקפות המנוגדות הללו.

א. הבסיס המדיני-הלאומי

הארץ אשר מעבר-לקוקו מלאה תפקיד עצום בתנועה המהפכנית של רוסיה ובאי-כוחה היו מפורסמים מאוד בחוגים הציבוריים ובדומה הממלכתית (בית הנבחרים הרוסי בימי הצאר) בכל כינוסיה. ביחוד אמורים הדברים לגבי הגרונים. עוד בשנות הששים והשבעים למאת-השנים הקודמת היתה בגרוניה תנועה עממית וזקה שעמדה בקשר אמיץ עם התנועה העממית הרוסית, וחבריה נרדפו על ידי ממשלת הצאר והוגלו לסיביריה. בשנות ה-90 קמה שם תנועה סוציאלי-דמוקרטית אשר מלאה תפקיד עצום בשנת 1905. תנועה-המלחמה של העם הגרנזי על אמנספיציה לאומית, – שלא היו לה קשרים בעולם המוסלמי ומחוץ לגבול רוסיה והיא לא מלאה תפקיד בצירופים הבין-לאומיים, – היתה מצויינת תמיד באופיה הסוציאלי הבולט (בדומה הממלכתית הראשונה היו 8 צירים גרונים ומהם 5 סוציאלי-דמוקרטים מנשיקים) ואחרי מהפכת פברואר, כל עוד החזיקה הממשלה הזמנית בשלטון, לא ביקשה הציבוריות הגרנזית

להיבדל מעל רוסיה ותמכה ברעיון של רוסיה פדרטיבית.

מורכבה מזו היתה שאלת הארמנים אשר לא ירדה מעל הפרק בתורביה. בעבר-קוקו ובפרס במשך כל המאה התשע-עשרה. לפי שיטתו על אם הדרכים בין שלוש מעצמות, היו כל הימים ככלי-משחק למדינות אירופה, שהמורות הקרוב שימש להן תמיד מטרה לשאיפותיהן. ככל שהמדינות הללו נדחקות ומתפשטות מזרחה הרי הן חותרות למצוא להן משען בארמנים, אשר במלחמתם להגדרה עצמית לאומית הם נופלים פעם אל חיק מדינה זו ופעם אל חיקה של האחרת, ועל ידי כך הם מביאים על האנבלוסים הארמנים פרעות ושמד מצד הקואליציה האויבת בחבלים הארמנים מלומדי-היסטוריה של תורכיה.

לאחר שנאשו מכל וכל הרי הם מקימים בהשפעת תנועות-חופש רוסיות את מפלגת דשנקצוטיון, שנוסדה בעבר-קוקו הרוסי. הם שולחים תעמלנים לתורכיה ומארגנים פלוגות-התקוממות. מטרת הפעולה הזאת לעורר את תשומת לב המעצמות הגדולות לצורך בהגשמת החוזה הברליני (1878) בדבר התיקנים בארמניה התורכית. הכשולן מבוא אותם לתלות תקוות בתורכים הצעירים, אולם גם המהפכה שלי אלה בשנת 1908 אינה מביאה כל ברכה לארמנים. ימים אחדים לפני הכרות מלחמת 1914 מכנסת מפלגת דשנקצוטיון ועידה בארזורום. נציגי התורכים הצעירים שבאו לאספה זו מציעים לפעול יחד במלחמה הבאה, להתאחד עם הקואליציה הגרמנית-תורכית ולעורר התקוממות של הארמנים בקוקו נגד רוסיה. תמורת זאת יקבלו הארמנים אחרי המלחמה אבטונומיה בארמניה הרוסית. הועידה, שלא נתנה אמון בתורכים, מחליטה בסתר לפעול בצוותא עם רוסיה. תכנית הממשלה הרוסית היתה מעין התכנית התורכית אולם כל המאמצים לפתוח במרד ארמני לא הצליחו עד שאתת מפלוגות המתנדבים הארמנים בצבא הרוסי התקרבה באפריל 1915 אל ואן. הארמנים של ואן עוררו מרד שדוכא על ידי הצבא התורכי וגרם להשמדה חדשה של הארמנים בכל תורכיה. אחרי מהפכת 1917 אישר הקונגרס הלאומי של הארמנים את הכרית עם רוסיה.

שאיפת-ההתבדלות של הארמנים נשאה, כאמור, אופי קוניונקטורי, אם ניתן להתבטא כך. לא כן היתה התנועה הלאומית התורכית של אורביג'ן. הפנאיסלמים והתיורכיים היו סיסמותיה של המפלגה התורכית "מושט" (שויון). שנוצרה בשנת 1912, והיא בנתה את תכניתה על יסוד של התפוררות הקיסרות הרוסית והיבדלותם של כל המוסלמים מתוכה, בעזרת התורכים. אחרי מהפכת פברואר תפסו התיורכיים, בדומה לשאר עמי קוקו, עמדת צפייה, מחכים לדבר האספה המיסדת.

מהפכת אוקטובר שינתה את המצב הכללי. לאחר פיזור האספה המיסדת נוצר בנובמבר 1917, ביזמת שליחי עבר-קוקו לאספה הנ"ל, קומיסריון של עבר-קוקו, עד לכינוס הסים. בפברואר 1918 נוסד הסים של עבר-קוקו. וכאפריל הוא מכריז על עצמאות הפדרציה של עבר קוקו, המקיפה את גרוזיה, ארמניה ואורביג'ן.

המשביקים הגרוזים, אנשי מפלגת דשנקצוטיון הארמנית ומפלגת

ה"מושבות" האזריביג'נית היוו את הרוב בסיס הזה.

• אולם עד מהרה ראתה הפדרציה את כל אימת מצבה. הלחץ התחיל משלושה צדדים בבת אחת: מצפון, לחץ השלטון הסובייטי, מדרום – התורכים שעלו, בהתאם לחוזה ברסט-ליטובסק, לכבוש את בָּטום וחבל קָרס, ומבפנים – תנועה חזקה בעד הסובייטים.

המלחמה העיקרית בתורכים נפלה בגורלה של ארמניה, שצבאה הושמד כליל. לפי דרישת התורכים והגרמנים מפסיק הסיס את קיומו ונוסדות שלוש רפובליקות עצמאיות. כל אחת מן הרפובליקות הללו מבקשת לה משען בכיוונים שונים לשמירת קיומה. הגרזנים קוראים לגרמנים, התיורכים פונים לעזרה אל התורכים, והארמנים מוסיפים לשמור נאמנות למעצמות הברית. אחרי התמוטטות הגוש הגרמני-התורכי נכבש עבר-קוקו על ידי האנגלים. פורענויות מבפנים ומבחוץ אוכלות ברפובליקות האלה. חוסר בסיס כלכלי מספיק, אינפלציה, חובות הממשלה, מצב אחד, והסכסוך בין הארמנים ובין הגרזנים (שהביא לידי התנגשות מניינת) והאיבה הארמנית-הטטרית (שהביאה לידי סכסוך-מלחמה בשנת 1919), מצד שני, לא יכלו, כמובן, לשמש בסיס להתפתחות בריאה. אם נוסיף על אלה כיוונים סוציאליים שונים (המנשביקים הגרזנים מתנגדים לתנועת הלבנים, והארמנים תומכים בצבא דניקין), הלחץ הנמשך מצד הסובייטים והפוליטיקה האנגלית הרפופה ביותר, תהא התמצנה ברורה, פחות או יותר.

מלחמת הבולשביקים על עבר-קוקו התנהלה מתוך בקו, שהוסיפה זמן-מה להיות, אי סובייטי. השלטון הסובייטי נפל שם בשעה שהאנגלים כבשו את בקו ועבר הים הכספי, אולם הוקם מחדש בנובמבר שנת 1918, בשעה שהצבא האדום הכה את הלבנים, והאנגלים עזבו את קוקו. מצבו של צבא מפלגת "מושבות" היה עתה בכל רע, ובחודש אפריל 1920 הונהג שלטון סובייטי באזריביג'ן. זמן-מה לאחר זה ארמניה נעשית ארץ סובייטית, ובפברואר 1921 גם גרוזיה, לאחר מרידות לאין-קץ בתוך הארץ ומלחמת-דמים עם הצבא האדום שחדר לתוכה.

ב. אסיה התיכונה במלחמת האזרחים

טיפוסים אחרים של תנועה לאומית יצרה אסיה התיכונה. הרוסים, שהגיעו לכאן בחקופה מאוחרת למדי, מצאו כאן איגודים לאומיים היוליים הרבה יותר מאשר בקוֹקו, מפוזרים על פני שטחים גדולים, מפולגים להמוני שבטים השרויים עוד במצב² של נדידה, בלי אינסטינקטים ממלכתיים, אם אמנם היו להם קשרי-דם חזקים בפרס ואפגניסטן. מתוך כך אנו רואים, שהפוליטיקה הישגנית הרוסית, – שהתבטאה בהקלטת מתישבים רוסים, בהנהגת בית-הספר הרוסי, בקביעת שיטת מסים וחובת עבודה, וכו', – אם אמנם עוררה אירצון והתקוממויות (כגון המרידות באנדיג'ן בסוף המאה שעברה, בקריג'יניה ובאובובקיסטן בראשית המאה הזאת, ובימי המלחמה הקודמת), הנה, בכל זאת, לא היו המרידות

* *

השתתפות האשה במלחמה זו הולכת הלך וגדול, במידה שאינה זכורה בהיסטוריה; ויותר מכל ארץ אחרת אנו רואים את מגמת ההתפתחות הזאת בבריטניה. הצעירים הראשונים לארגון הנשים לתפקידי-מלחמה נעשו עוד לפני מלחמת העולם הקודמת, דבתקופת 1914—1918 שדה-פעולתן מתרחב ומגיע לידי היקף ניכר. נשים, לאלפים ולרבבות, פעלו אז לא רק ב-V.A.D. ("יחידות-העזרה של המתנדבות"), כי אם גם ב-W.R.N.S. ("שרות הנשים של הצי המלכותי") שהוקם לתחיה בערב מלחמה זו, ב-W.R.A.F., קודמו של W.A.A.F. במלחמה הזאת ("חיל-האוויר לנשים"), כפקידות, שמשות ורצות במיניסטריונים, וכן בענפי הטרנספורט, התעשייה והחקלאות של שעת החירום. פעולתן כיום אינה באה אלא כהמשך להתחלות שנעשו אז. ואף-על-פי שגיל המכסימום בשירותי הנשים של כוחות המלחמה הוא 43, יש תקנה האומרת כי בשביל בעלות-נסיון מימי המלחמה אפשר להעלותו עד 50.

בשנים שלפני 1939 הוקם באנגליה ארגון נשים מיוחד ליד הצבא ה"טריטוריאלי" (כלומר — המיליציוני), שהיה קיים שם זה שנים רבות כגוף מקביל לצבא הסדיר — השכיר. נשים לאלפים נתארגנו למלוגות, המצורפות לפורמציות של צבא טריטוריאלי, וכבר בימי השלום ההם הכשירו את עצמן לתפקידי העזר בצבא (בישול, מחסנאות, גקיון, פקידות) ותקעו את אהליהן ליד מחנות-הקיץ של ה"טריטוריאליים". ארגון פלוגות-נשים כאלו בא גם מחמת מיעוט ההתגייסות לצבא בריטניה בימים ההם — שעל כן היה הכרח לתעסוק בעבודות מתאימות נשים במקום גברים, במידה רחבה ככל האפשר, כדי שיתפנו הגברים לאימונים, וגם מתוך רצון להכשיר חֵבֶר מפקדות של נשי-שירות לימי מלחמה. מכאן גם השם שניתן לשירות הנשים בצבא הבריטי כיום — A.T.S. (שירות העזר ה"טריטוריאלי").

פעולות הנשים במלחמה זו של 1939—194... מתנהלות בהיקף רחב הרבה יותר. ההכרח, שהוא כיום גדול יותר, מביא לידי כך והנסיון שנצבר בעבר מסייע לכך. נשים למאות אלפים עסוקות כיום בשירותים המאורגנים, ולמיליונים — בעבודות המלחמה. כי אין אחרים שימלאו תפקידים אלה במקומן. אמנם הקיסרות הבריטית מכילה אוכלוסיה בת מאות מיליונים, אבל מהם רק עשרות מיליונים הם אנשים בעלי השכלה כללית ותכנית ברמה אירופית. בשביל התחרות הצבאית והמשקית עם גרמניה המשתלטת על יבשת אירופה נדרש אפוא מאת בריטניה מאמץ עליון, מקיף, של כל כוח האדם אשר לה — כגברים, כנשים. מתוך כך אחזה בריטניה בשנה האחרונה בעיקרון של שירות-תובה גם לגבי הנשים, במקומו של הנותג הקודם — של התנדבות בלבד; וכן הכניסה קבוצות מסוימות של נשים לתפקידים שהם חלק בלתי-אמצעי של פעולות-קרב, כגון בסוללות של תותחי-החופים ושל תותחים אנטי-טורבינים.

חזיון זה של שיתוף הנשים בשירותי-המלחמה בבריטניה אינו חדש בהיסטוריה. ביחוד אנו מוצאים אותו אצל אומות או עדות קטנות, או אצל ישובים הנתונים בתוך המון רב של זרים, אשר בהיותם מעטים במספרם גאלצו לבסס את חשבון קיומם גם על העיקר של הפעלת כוח הנשים במצבי-חירום, כגון נשי החלוצי ההתיישבות במרחבי אַמֶּרִיקָה הצפונית, או הנשים במחנות הפגרים באפריקה בדור הקודם. ואף בישובי ארצנו יקרה הדבר בשעות-פורענות, שהנשים אוחות ברובה להגנת ביתן, ואולם בנוגע לכמה עניינים שולטים עדיין מושגים שמרניים במיניסטריון-המלחמה הבריטי; בעתונות המתקדמת באנגליה

נשמעות תלונות של דחיית כל ההצעות לשיתוף נשים בשירות אקטיבי בתוך שורות "משמר הארץ". לצרכי הגנה מקומית במקרה של נסיון פלישה.

להלן ניתנים כאן כמה קטעים אוסיניים מכחביעת בריטיים, השופכים אור על פעולות שירותי הנשים. והרי זה מובן מאליה, כי לא כל דבר המקובל (או המתאים) בתנאי ארץ אחת יאה גם למסיבות ומצבים אחרים לגמרי בארצות אחרות, שהם דורשים פתרונות משלהם ומחייבים גם תוספת פעולות ותפקידים

אן סקוט-ג'ימס

האשה האנגלית בשעה זו

כל אשה בארץ בגיל העבודה צריכה עתה להצטרף ל"שירות לאומי", לרשום את שמה גילה ומשלת-ידה בשביל להספת אל שורות העובדים להגנת האומה. בדומה לגברים אנו מתניסות בקבוצות לפי הגילים; בתקופה זו (סתו 1941) כבר התניסו הגולדות בשנת 1912, ואולם בסוף השנה תקראנה נשים לגיוס עד גיל 31.

משנרשמו הרי אנו עומדות לשירות. אם העבודה שעסקנו בה עד עכשו נערכת כ"בעלת חשיבות לאומית", מניחים אותנו כאשר הננו. נשים אשר ילדים רבים להן אינן נתבעות. כן אין נדרשות לשירות אותן הנשים אשר בידן להוכיח כי הן מבשלות או מנהלות משק בית בשביל משפחה. אולם אשה שאינה עושה כלום (לא רבות הן) או שעושה עבודה בלתי חשובה (עוד רב מספרן) נקראות לשיחה ללשכת-עבודה ממשלתית מקץ שנים-שלושה שבועות להרשמן.

שיחה היא אישית ויסודית. אם יש לנערה סיבות מספיקות לפעון שאינה מסוגלת לקבל עליה עבודה ממשלתית, ניתנת לה האפשרות הנמורה להרצות, והיא זוכה להתחשבות מלאה. אם אין לה נימוקים כאלה, חוקר אותה המשוחת לגפויותיה וכשרונותיה ומציע לפניה את סוג העבודה המתאים ביותר. ברוב המקרים הנערה מסכימה. אם אינה מסכימה—אין מכריחים אותה, לפי שעה. אכן קרוב הדבר מאוד, שבקרוב תהיינה הנשים נתונות לגיוס-חובה ממש, בכל מלוא המובן של המלה, בדומה לגברים.

מה הם סוגי העבודה הנכללים ב"שירות הלאומי"? הגיוון הוא רב עד מאוד, אולם הם נחלקים לחמשה סעיפים רחבים — "שירותי הנשים", סעיף האחיות וההגנה האזרחית, מרגספורט, עבודת תרשת-הנשק ו"חיל-התקלאות". הדרישה הדחופה ביותר כיום היא ל"שירותי-הנשים", ביותר ל-A.T.S. ("שירות העזר הטריטוריאלי"). שירות זה הוא צבא של נשים-חיילות, שמספרן יגיע בקרוב ל-200,000. בדומה לגברים הן לובשות מדים של חקי שכפותיהם נחושת; אף הן מחולקות לקצינות, סמלות ומוראיות; עוסקות בתרגול, מקבלות עליהן עול-משמעת וישנות בצריפים או בסוכות. ואולם אין זה שירות לוחם. הנשים הללו רק באות למלא את מקומם של הגברים בתפקידים שהנשים יכולות לבצעם כגברים ממש — בישול, עבודה במכונת-כתיבה, איתות, עבודת-השלפון. כמעט כל יחידה בארץ יש לה גוף של A.T.S. המצטרף אליה והעוסק בכל מלאכה חוץ מפעולות צבאיות ממש. קצת מן הבחורות אף מכונות את התותחים — הצעד הקרוב ביותר לקראת שיתוף האשה במלחמה ממש.

מלבד ה-A.T.S. ישנם עוד שירותי-נשים המצורפים לחיל-הצי והאוויר. "שירות הנשים של הצי המלכותי" (W.R.N.S.) עושה כל עבודת-עזר בשביל הצי בנמלים הבריטיים. החיילות

לובשות את המדים הכתולים של הצי — ולבוש הקצינות מתנוצץ בכפתוריהן זהב ופחילייהב זלראשן מנבעת-גלסון פריגונית אפקית. הנשים ב"חיל העזר האווירי לנשים" עושות עבודה אחראית, ופעמים גם מסוכנת, בשדות-התעופה. רבות מהן זכו לאותות-הצטיינות על מעשי-גבורה: בהוסיפן לעשות את מלאכתן החשובה בו בומן שהתותחים האנטי-ממוסיים שרפרו ופצצות של האויב נפלו בלילה ארצה. הפצצות לא באו בדרך מקרה כי אם היו מכוונות אליהן ממש — משום שכל שדה-תעופה הוא מטרה. נשים משמשות גם ליד מחסומי כדורים-פורחים. יחידה מיוחדת של נשים-מייסות עושות עבודה חשובה מאד בהסעת אוירונים חדשים של חיל האוויר המלכותי מבתי-החרושת לתחנות חיל-האוויר.

ענף המיפול בחולים ועבודת ההגנה-האזרחית (ג'א, כבאות וכו') אף הוא בין ענפי העבודה שהנרשמות יכולות לבחור להן, והוא כולל גם נהגות של אמבולנסים ו"שירותי כבאות". מקצועות ההגנה האזרחית יש להם התסרון שעבודתם תמיד מסוכנת או משעממת, כאשר אין לעשות בהם הרבה, בלתי אם לעמוד על המשמר ולתכות כשאין התקפות-אוויר, ואילו בשעת ההתקפה — כל רגע נחש סכנות. ובכל זאת יש נשים רבות הבוחרות בעבודות חשובות אלו ומחבבות אותן. "חיל-החקלאות" בוחר את מתגובותיו בעיקר מבין בנות הכפר הרגילות בעבודת המשק החקלאי. הן חולכות, עוררות, עובדות בשמורות ובסוסים. "יחידת היער לחיל-החקלאות של הנשים" ממטרת עצים הרושים כל כך לבריטניה למאמן המלחמה.

עבודה בתרושת-הזין פירושה עבודה בבית-חרושת. העבודה היא מפרכת — שעות רבות, משמרות-לילה, עבודה חרגונית ואחראית. אולם הנשק צריך להעשות, ונשים צריכות לעשותו. שכר טוב והבנת חשיבות העבודה הגדולה הזאת מניעה מדי שבוע בשבוע מחנות חדשים של מנויסות ללכת לענף הנשק.

יכולה אני לתת לכם תיאור מקור ראשון של עבודה בענף התחבורה, כי זה עתה עשיתי שבוע ימים ככרמיסן של אכטובוס צבורי. קבלת דמי-נסיעה; נקיבת הכרטיסים; מסירת דיגים-זחשבונו; קבלת מרות של מפקחים. דרכי היתה מעיר התעשייה של ברמינגהם אל הפרבר וולסול. יום העבודה שלי היה מתחיל בחשכה ב"6.11 לפנות-בוקר ונסתיים ב"3.30 אחר הצהרים. ישנן בחורות-עגלונות העוסקות אצל חברות מסילות-הברזל ונהגות קרונות-משא כבדים על פני חצוצת-העיר. כן ישנן עובדות בבתי-המלאכה של מסילות-הברזל, מנקות קסרים וכו'. תארו בנפשכם שאתם עושים סיור סביב-סביב על פני בריטניה, מציצים לעיר מערי-השדה, סרים לחזה גידתה, לאיזור תעשייתי, לבית בפרברה של עיר, לנוה בכפר — בכל מקום תמצא אותנו עובדות...

ועוד חובות לאשה: דאגה לחסכון, ביהוד חסכון בנייר. לפני שנה ארגן הלורד בינרברוק מפעל חסכון של אלומיניום, וכל בעלת-בית מצאה בין כליה איוו מחבת בלתי-נחוצה לנדרה בשביל הגל הצבורי. ועכשיו — הגייר על הפרק. מספרים לי שהכתבניות במכונות-כתיבה מקריבות את סתבי-האהבה שלהן, שמחלקות-הממשלה מקצעות עד החצי את גליונות שאלונין-זחוכריהן, שפקידי המוויאון הבריטי בודקים בכתבי-היד...

וכן חסכון בדלק. לשם כך יש לעזר רכיבה באופנים. הדלק ניתן בצמצום, והדרכים ארוכות להליכה-ברגל. כל אשה שיכולה לקנות לה אופנים חדשים, או לתדש ישנים עושה בהם את דרכה; לא רק בעריה-השדה, כי אם גם בלונדון...
אנו מתקיימות בלי בעלינו. "אלמנות-מלחמה" אנו נקראות, ואין פירושו של דבר

שבועינו נהרגו, אלא שהם הלכו לצבא, לצי או לחיל-האוויר. פרמ לסבל האיש, שלעולם אין אנו מזכירות אותו, הרי העדרם גורם למאמץ בחיי הבית. לא רק שאנו מוציאות לפועל את עבודתנו אנו, אלא שעלינו למלא גם את תפקידי הנכר במשק, למן העידור הכפול בניגה ועד לחיקון הפקקים בחשטל...

יש שאנו מתאוננות משהו, אבל פחות משעשינו זאת לפני הפלישה לרוסיה. אנו כולנו — היסטורים. האיומים שבמערכה זו ועזעו את כולנו, למן הקומוניסטים ועד לתברות מפלגת השמרנים — נדם הריסון בפינו.

ליד סוללות התותחים

המסתובב תחילה לצד אחד, ואחרי-כן לצד שני; זהו «מד-הגובה והטוח», המצויד מנגנון מורכב של חוגת-מספרים, כפתורים וידיות.

שתיים מן העובדות מציצות לתוך טלסקופ פריסמתי, למצוא את הטוח של אירון-האויב ואת זווית-ההגבהה, השלישית מכריזה על הגובה על פי לוח-החוגה, ועל ידי כך היא מאפשרת לרביעית לקבוע את «הסיכום» ("coincidence"). ידיעה זו נמסרת מהר לקצין עמדת התותח, שיכול עכשיו לכוון בפגז את קו המדויק להתפוצצותו.

בנתיים והנשים המשמשות את המכשיר «המבא» «המפיקות» למכונית את כל הנתונים שיקבלו מאת «מד הגובה והטוח», וכן גם את הוראות שהן מקבלות בנוגע לרוח, למהירות ולכיוון.

לאחר שכל הידיעות האלו «נמסרו» «למבא» מעבד המנגנון המורכב שלו את הבעיה — ברומה למכונת-חישוב — ויוצר זרם של ידיעות מוקדמות מדויקות, הנמסרות לתותחים על ידי כבל חשמלי. וכך, מסוגלים התותחנים לכוון את תותחיהם תמיד לנקודה המדויקת, בה ימצא אירון-האויב בשעה שהפגז יפגע בו, וכן לכוון את מנגנון ההדלקה של הפגז, באופן שההתפוצצות תחול ברגע הנכון בדיוק.

ועתה נעבור לפעולת «בילוש הרדיו» (Radiolocation). פעולת «בילוש-הרדיו»

בעתונת כבר הופיעו רשימות בנוגע ל«נערות התותחניות» והתפקידים האופרציוניים שממלאות בנות «שירות-העזר הטריטוריאלי» — A.T.S.

מה, בעצם, פירושן של המונח «תפקידים אופרציוניים»? בשם זה נוהגים להגדיר פעולה «שרה», פעולת מלחמה ממש, שאיש לא שיער בימים הראשונים להוסד ה-A.T.S., שהנשים תהיינה מסוגלות להשתתף בה.

נחבונן איפוא בתפקידים האופרציוניים המבוצעים על ידי חברות ה-A.T.S. הקבועות בעמדות של תותחים אנטי-מטוסיים.

בחורות A.T.S. במדי-קרב (במכנסים), מסייעות לתותחנים למצוא את מטרם, כשהן משמשות ליד הטלסקופים המזהים, ליד «מד-הגובה והטוח» וליד המכשיר «המבא». ועם הפלת אירון-האויב יש להן חלק בכבוד ובשמחה ביקרתי כל קבוצה וקבוצה, בזו אחר זו, וניתן לי ללמוד משהו על השימוש במכשירים, שנערות A.T.S. פועלות בהם בהצלחה רבה כל כך.

הנערות אשר ליד הטלסקופ המזהה מסתכלות כל הזמן בשמים, מחפשות אירונים. משהשיגו במטוס, הרי הן מכוונות אליו את הטלסקופ בשביל לתהות עליו. אם מטוס-אויב הוא, מיד הן מצלצלות לאזעקה, וכל הסוללה מכינה עצמה לפעולה.

ארבע נערות יושבות ליד גליל-מתכת ארוך.

סבלנות ונאמנות מוחלטת.

העובדות בעמדות התותחים אוכלות לעתים את ארוחתן אל שולחן אחד עם הגברים ומשתתפות בחיים הכלליים של סוללת התותחים. אולם למותר הוא לציין, שיש להן דירות מובדלות למנוחה ולשינה וגם בתי־רחצה מיוחדים. להן גם קצינות וסמלות הדואגות לנאותן ולרוחתן.

לאִדָּק נשים בעלות סגולות מיוחדות הצליחו בלימוד עבודות, שקודם לפני המלחמה נחשבו כעבודות משוריינות לגברים. ישנן כמחזורות שנצטרפו ל־A. T. S. כלבלרות, ואח־יֶכֶן נתעוררה בהן סקרנות ביחס לכל הנוגע לחותמים, ועכשיו הן עובדות בסדנות־נשק; מפרקות מתאימות ומנקות מקלע־ברן. רובים ומכונות־יריה כמומחים ותיקים ממש.

היו מקרים שקציני־צבא השתאו לכשרון שהוכיחו הנשים בסוג־עבודה זו, ורבים מהם ציינו, שהנשים נוחות ללמוד ולזכור יותר מן הגברים.

(«Defence» — נובמבר־דצמבר, 1941).

הנשק הבריטי הסודי כנגד המפציץ הנאצי, נחשבת על הרוב כקשורה באופן מיוחד בפעולת חיל האוויר המלכותי. בדבר מקומו בפעולת התותחים האנטי־מטוסיים לא סופר ברבים; אולם מותר לגלות עתה, כי חברות «שירות־העזר הסרטיורי־אלי» (A.T.S.) משמשות את מכונת «כילוש־הרדיו» בעמדות התותחים האנטי־מטוסיים על פני כל הארץ.

עיקר המנגנון של «כילוש־הרדיו» הוא, כמובן, ענין שבסוד, אולם בלשון כללית אפשר לאמור עליו שהוא מורכב משלושה חלקים; האחד מהם הוא גִּנְרָטוֹר, לשנים האחרים יש אנטנות; והם התא המשדר והתא המקבל. חברות ה־A.T.S. המשמשות את מכשיר «כילוש־הרדיו» בקראות «ממונות על גִּבְרֶת האש», ופירושו של דבר הוא כי הן מנצחות על אש החותמים האנטי־מטוסיים.

קצינה קשישה של A.T.S., שתארה את התכונות הדרושות לתפקידי השירות הזה, אמרה כך: «לעבודה זו יש צורך בשכל טוב, בכשרון ללמוד, וידיעות, ראייה טובה, עצבים חזקים,

לעזרת הצי המלכותי

על גבי מפה את עמדת הספינה האויבת, רצים מניעים את מכונות־האופנוע שלהם, וכל הארגון הצי של מלאכת־הרדיפה נכנס לפעולה. לא עבר זמן רב ואותה קולטת־הידיעות מקבלת ידיעה נוספת, המספרת על השמדת ספינת האויב, והיא גאה לדעת שהיא מילאה תפקיד חשוב בפעולה זו.

הרצים

נשים רוכבות־אופנוע, המשמשות בתפקיד של רצים, אתה מוצא כיום בכל מקום ב«שירות הוד מלכותו».

וזו מלאכת יומן של הנשים הללו ב«שירות הוד מלכותו»: שמירת האופנוע בסדר נכון

מושג־מה על דרך עזרתן של חברות «שירות הצי המלכותי» W.R.N.S. לשמור על שליטת הצי בימים גיתן בסרט W.R.N.S. של המיניסטריון לאינפורמציה; סרט זה מראה עכשו בבחי הקולנוע בכל אנגליה. במראות־הפתיחה אנו רואים צעירה, «גבורת הסרט», הגברת גריגורי, בבואה אל מוסד ימי, לשמש שם בתפקיד ליד הטלגרף־המדפוס, בחדרי האיתות.

התרגשותה הראשונה: מכונת ההדפסה שלה מביאה לה ידיעה רחופה מאת מטוס־סוּר שהבחין בכלי־שיט של האויב. ידיעה זו נמסרת מהר למחלקות שונות; קציני הצי המלכותי ונשי W.R.N.S. רושמים

ושלם, התאכמות למצוא דרך וקריאת-מפה נכונה, בחינת הזכרון ברשת הדרכים המסובכת של שטחי המספנות, התנסות בקור-רוח, אומץ לב ושלל ישר.

עבודתן הנאה של הרצות «בשירות הנשים של הצי המלכותי» זכתה להכרה רשמית. המתנדבת מק-ג'ורג' חוננה במדלית הקיסרות הבריטית בזכות התפקיד שמלאה בשעת התקפת אוויר כבדה על פלימות' אור ל-22 אפריל. בשעה שהובילה ידיעות דחופות למצביא העליון

התפוצצה פצצה שהרסה לגמרי את האופנוע שלה. מק-ג'ורג' הוסיפה לרוץ מרחק חצי מיל לבית-האדמירליות, בשעה שפצצות כבדות ופצצות-תבערה מוסיפות לגפול סביבה. משהגיעה ומסרה את הידיעה, הציעה מיד לצאת שוב בשליחות.

הגברת מק-ג'ורג' היא אחת ממחנה הרצות העובדות למען הצי המלכותי. כל הנשים הצעירות הללו גאות על תפקידן. הן רואות כזכות וכהרה-פתקה לשרות «בשירות הוד מלכותו».

(«Defence» — דצמבר 1941)

אורות הסוככים

ליד שלחנות-של-עץ חברות ה-W.A.A.F.; בצד שני ניתנת אותה הדרכה ממש לגברים מחיל-האוויר, אשר יקבלו עליהם את אריות הסוככים בתחנות חיל האוויר המלכותי מעבר לים, ומלחי חיל-האוויר של הצי שיעשו מלאכה זו על גבי אניות נושאות-אווירונים.

האימון כולל הלכה ומעשה יחד. ראשית כל לומדות הנשים על החומר שממנו עשויים הסוככים וגרתיקיהם ועל החלקים שמהם הם מורכבים, ואחרי כן הן לומדות לארוז אותם, באופן שלא יהא כל חשש שלא יפתחו כראוי. כן הן לומדות כיצד להתיר מן הסבך סוככים שנתפתלו תוך כדי ירידה, וכיצד לבדוק אותם בשביל לראות אם יצלחו שוב לשימוש. אם כי גדולים הם וסבוכים, די באורז מנוסה אחד בלבד בשביל לטפל בכל המנגנון הזה.

לאחר שהנשים משלימות את חוק אימונן הן נשלחות לתחנות חיל-האוויר המלכותי על פני כל הארץ, ששם עליהן להשגיח על הסוככים השייכים לטייסים העובדים בתחנה.

(«Defence» — אוקטובר 1941)

במלחמה זו מקיף חבר עובדי הקרקע לא רק אלפי גברים של חיל-האוויר המלכותי, כי אם גם אלפי נשים של ה-W.A.A.F. («חיל-העזר האווירי לנשים»), ומדי שבוע בשבוע נוספות עליהן נשים לאלפים, כדי שכוח האוויר הבריטי יעלה על כוח הנאצים לא רק באיכותו כי אם גם בכמותו.

כאן במערב אנגליה נמצא אחד המרכזים הטכניים הגדולים ביותר שבארץ לאימון טכני, המשתרע על פני שטח של אקרים רבים, ואנשים ונשים מחיל-האוויר מתמחים כאן ב-14 מקצועות שונים. חברות ה-W.A.A.F. מקבלות הדרכה באולפנה גדולה לכישול, שומעות שיעורים במקצוע החדש של שמשות, לומדות לבדוק ולתקן פקקי-הדלקה, וכן לבדוק ולארוז סוככים אשר בהם תלויים לפעמים חיי טייסיו.

לפנינו חדר רחב וגבוה, אשר מתקרנו משתלשלים ויורדים סוככי-המשי הגדולים, קרוב ל-9 מטר ארכם, קרוב ל-8 מטר קטרם והם מכילים אריג כדי 50 מטר מרובעים. החדר מחולק לשנים. בצד אחד עובדות

הגנת שדות-תעופה*

- ענין הגנת האוירודרומים הולך ומקבל חשיבות רבה במלחמה, מאז נוכח הדבר, במסיבות שונות, כי נוחים הם להפגע. אבדן מלמה שימש אולי גורם מכריע באבדן כרתים. אבדן שדה-התעופה של קוטה-בחרו ושאר אוירודרומים במליה השפיע ביותר על גורל הגנת סינגפור. אנחנו מצדנו הראינו זה לא כבר העזה וכשרון בהתקפה על שני שדות-תעופה בלב. מקומו של אחד משני אלה לא פורש. אולם עובדה זו שהוא נמצא בתוך טריפוליטניה, במרחק 150 מיל מן הגבול, — שבעת ההיא עדיין לא קרבו אליו כוחותינו העיקריים, — מעידה על היקף הפשיטה. אבדו לאויב 24 מטוסים, מחסני הדלק והפצצות, וכל חיל-המצב „חוסל“, אם כי היה גדול פי ששה מחיל התוקפים. מיד אחרי זה אבדו לאויב לא פחות מ-37 אוירונים בשדה-התעופה שלו באג'דיבה.

ההבדל בין האמצעים ששימשו לכיבוש כל האוירודרומים הללו הוא גדול ביותר. מלמה נכבשה על ידי צנחנים; קוטה-בחרו על ידי פלישה מן הים; שני האוירודרומים בלב על ידי כוחות-קרקע מוביליים ביותר. מקרה-מלמה ושני המקרים בלב הם תוצאות של התפתחות אחרונה באמנות-המלחמה, שמעטים יכלו לשערה מראש בהתחלת מלחמה זו. ואילו המאורע בקוטה-בחרו עלול היה להתרחש בכל זמן שהוא מאז הוחל להשתמש באוירונים לצרכי מלחמה. מלבד צורות התקפה אלה יש להזכיר עוד אחת, הנשקפת תמיד למעשה לכל שדה-תעופה, בכל מקום שהוא נמצא. — זו הפצצה בשעה שמטוסי האוירור דרום נמצאים במוסכים או על הקרקע. בכל ארבע השיטות עלולים אנו להתקל באיים הבריטיים, וכמובן גם באפריקה הצפונית.

אבדן אוירודרום גורם בעת ובעונה אחת, יותר מאבדן כל מטרה אחרת שהיא, להחליש את בעליו הקודמים ולחזק את אויבו. אם נגדיר את ערכו בשיעור x , הרי ערכה של האבדה הוא $2x$, משום שהמנצח יכול על הרוב להפיק ממנו מהר מאוד אותה התועלת שהמפסיד יכול או צריך היה להפיק ממנו קודם לכן. הרי זה אחד המסייעים החזקים ביותר להצלחה נוספת, אחת המדרגות החשובות ביותר בדרך לנצחון.

האחריות להגנת שדות תעופה היא מן ההכרח ענין שכמה גורמים משותפים בו. באנגליה נוטל חיל האויר המלכותי חלק בהגנת האוירודרומים שלו, ולהלכה אפשר להניח כי חלק זה ילך ויגדל עד שיהיה אחראי להם לבדו. אך לו גם היה הדבר כך, עדיין צריך היה הצבא, בכלי-הרכב המשוריינים שלו ובארטילריה, לעיין בבקיות התקפת-הנגד על אוירודרומים שהאויב הצליח לתפוס.

במקרים מסויימים על הצבא להביא בחשבון, שעם אבדן האוירודרומים יהיה נאלץ להלחם בלי תמיכת אויר לגמרי, והרי זה מצב ענינים קשה מאוד, כידוע לו מן הנסיון. ולעולם אין להוציא מן החשבון את החלק שיש להטיל על משמר הארץ. והוא הדין בנוגע לאוירודרומים ובסיסים של מטוסיים אשר ל"חיל-האוויר של הצי". יש כאן הכרח לחלק את האחריות בין הצי ובין הצבא. ואחריות זו אינה רק בנוגע לפעולה, כי אם גם בנוגע לקלסיפיקציה של האוירודרומים, לפי ערכם, כי בתכנית ההגנה מחושבת צריכים האוירודרומים להיות מחולקים לפי דרגת חשיבותם, התלויה בעיקר בארבעה גורמים – ערכם לחיל האוויר המלכותי ולצבא, ערכם המשווער לאויב, ונוחותם להפגע מפאת טבעם.

לשוא נאמר, כי אין דעת הצבור מודאגת ברצינות בענין זה. הנה כמה מן השאלות הנשאלות תמיד. מה היו ההכנות שנעשו להגנת האוירודרומ של מלמה? האם הוכנו מקומות מחסה מתחת לפני הקרקע בקצות שדה-התעופה בשביל משמשי מכונות-יריה, לפחות, אם לא בשביל כרכבות, נושאי-בן? כלום אי-אפשר היה לאחוז באמצעים טובים יותר להגנת האוירודרומ של קוטה-בחרו, בשים-לב לעובדה שהאוירודרומ היה מובדל מעיקר כוחות הקרקע שלנו וקרוב לים, ובחוף זה נחשבה תמיד פלישה יפנית כדבר אפשרי, אם ננית שמקומו של האוירודרומ נקבע על-ידי ההכרח לספק שרשרת של בסיסי-אוויר לצרכי מטוסיים בעלי טווח-טיסה קצר, העושים דרכם מבורמה לסינגפור? האם מוכנים אנו באופן טוב מזה לעמוד בפני התקפות כאלו בשעה זו באפריקה הצפונית? האם יש התאמה אמיצה ומחושבת-כראוי בין חיל-האוויר המלכותי, הצבא ומשמר הארץ? כאן בבריטניה? האם התמרונים האחרונים, הכוללים התקפות על אוירודרומים על ידי פלוגות עולות מן הים או על ידי צבא מוטס-באוויר – מגלים מצב משביע רצון בהגנתם? על השאלה האחרונה אי-אפשר לענות בסומבי; אך יתכן אולי לתת תשובות לשאר השאלות.

ישנם כמה גורמים, שכל אדם העוקב בתבונה אחרי התפתחות מלאכת-המלחמה יכול להבינם בלי הדרכה מקצועית. שום חלק הגון של כוחות היבשה אינו יכול להתרכז אך ורק בהגנת האוירודרומים. ישנן הרבה מטרות אפשריות אחרות בשביל האויב, שיש צורך להגן עליהן, והתשובה העיקרית של ההגנה היא מוביליות, כדי שאפשר יהיה לקדם את האויב בכל מקום שהוא מסוכן שם. ביותר ולהכותו. אין אולי אפשרות לעשות איזה אוירודרומ שהוא בלתי-ניתן להפגע, כשהוא לעצמו, בלי להסתמך על הכוחות המוביליים שאפשר להחיש לחיוק הגנתו או כדי לכבשו בחזרה במקרה שנתפס. על כן תהא זו, בדרך כלל, המידה המרובה ביותר שאפשר לתפוס בנידון זה: ארגון-ההגנה שיתן בטחון מתקבל על הדעת, שהאוירודרומ לא יפול בידי האויב מהד, שהגנתו הסטטית תמשך עד בואם של כוחות מוביליים ותגרום צוקים מכסימליים לאויב.

ושוב יש להדגיש, כי התקפת-נגד על ידי אוירודורום מסוך האוירודורום
 המותקף, או מתוך אוירודורומים אחרים, היא ההגנה הממשית ביותר מפני
 התקפת צבא מובל באוירונים, ודרך-ההגנה חשובה ביותר מפני כל צורת
 התקפה שהיא. למעשה אי-אפשר לספק לאוירודורום כלי-נשק אנטי-מטוסיים
 בשיעור רב כל-כך שיוכל להתקיים בהם בלבד, ואם כלי-הנשק האלה אינם
 נתמכים על ידי כוחות-אויר הרי ישותקו על ידי הפצצה, בעוד שבמקרים
 נוחים די בהגנת מטוסים בלבד, אף בלי עזרת כל נשק אנטי-מטוסי אחר מלבד
 מקלע-הפך. הסתלקות אוירוני-הקרב שלנו היא שעשתה לנו את ההגנה של
 כרתים. ואולם אין אפשרות להשען על כוחו של חיל-האויר המלכותי בלבד
 למניעת בואם של צנחנים וצבא מובל באוירונים ודאונים. לאוירודורומים מודדים.
 התקפות כאלו משמשות חלק מהתקפה כללית, בה יעשו נסיונות להינגש
 בקרב-אוירי עם כל אסקדרון העומד ברשות ההגנה או להפציצו על פני הקרקע.
 כידוע לנו יש לגרמנים המון מטוסים מובילי-צבא, ויש סברה שהם בונים דאונים
 לאלפים. אם יצאו להתקפה על בריטניה בכלל, יתקיפו כמה וכמה אוירודורומים
 בעת ובעונה אחת. אין אנו יכולים לשער שאוירוני-הקרב שלנו מסוגלים
 לדכא את כל ההתקפות מסוג זה.

הפתרון האחד האפשרי לבעיה קשה זו טמון בשיתוף שלם ביותר
 בין כל החיילות והאינטרסים המעורבים בדבר. אכן כדאי להעיר, שאם כי
 אין לך קלקלה גדולה מזו של דיון באיוו בעיה טקטית שהיא לאור הנסיון
 במלחמה הקודמת, הרי אין סיבה לזלזל באותם הנסיונות שעדיין יש להם
 ערך גם כיום. בשביל ההגנה הסטטית של אוירודורום חשוב ביותר המחסה
 לצבא, לנשק ולתחמושת. ואולם זה צריך להיות מחסה ממשי — גם מעין
 האויב וגם מן האש שלו. — וחיילים ותיקים, הרואים את העמדות הגלויות והקלושות
 המודמנות פה ושם בארץ זו, סבורים איפוא, שיש עוד ללמוד לקח כלשהו
 גם מימי המלחמה הקודמת. חצי תריסר עמדות של מכוונות-יריה במחפרות
 הבנויות בתבנית של בקבוקי שמפן, שהגרמנים התחילו להשתמש בהן
 בשנת 1917, — כשחבר משמשי-המכונה, מכוונת-היריה עצמה והתחמושת מסותרים
 בתחתית המדרגות עד שידרשו, ורק ראש-אדם אחד (אולי רק פריסקופ
 בלבד) מודקר בעד הפתח הקטן והבלתי גיכר, — יוכלו להועיל להגנת אוירודורום
 יותר מבטליון שלם בגלוי.

... ולעולם תזכר שהקצין המפעל אסיר לו להקהל מפני כל דבר שהוא —

אף לא מפני רעיון חדש.

גנרל ווייול (בהרצאה שקרא בשנת 1933)

«מלחמה זעירה» בג'ונגל

(מנסיון צבא-הים האמריקאי בניקרגואה)

„המלחמה הזעירה“ של צבא-הים האמריקאי ברפובליקה ג'יקונגואה, אשר באמריקה התיכונה, יש בה ענין רב, ביחוד משום שהארץ היא ארץ ג'ונגל, דומה בהרבה למלזיה, לחלקים מסוימים של הפיליפינים, איי הודו ההולנדית ובורמה. היא מאכלת גם ביחס לפעולות מסוג זה בשטחי מטעים צפופים. יחידות מתוך צבא-הים של ארצות הברית (Marines) נלחמו כיום גם בחצי האי צ'טאן בפיליפינים. הרשימה הועתקה מירחון של חיל זה — The Marine Corps Gazette, ספט' 1941.

בשנת 1927 היה הקרב. מאחר שהסיעות הפוליטיות המתקוטטות בניקרגואה לא יכלו למצוא פתרון לבעיות הארץ, הוצתה שסועת המהפכה, נאלצו ארצות-הברית להתערב בענין, בשלחן חיל-משלוח של צבא-הים לארץ הפרועה, בעיקר בשביל להגן על חייהם ורכושם של כל הזרים היושבים שם, אם כי החיילים היו מזוינים ומוכנים לכל צרה שלא תבוא, היתה שליחותם מכוונת מלכתחילה להבטיח את ישוב הענינים בדרך שלום. אולם לא הכל השלימו לסדרים החדשים, מיד התחילו להתרחש מאורעות, נערכו התנפלויות מן המארב על משמרות-סיוור, ערים הותקפו, ואוכלוסייה-ההרים אולצו לתת ידם בעל כרחם לפטריוטים, כפי שקראו האנשים לעצמם.

בדרגות הראשונות של המערכה לסיור הארץ מאנשי הכנופיות האלה היו לצבא-הים כל היתרונות של משמעת, של קליעה מדויקת ושל כוח-אש. צבא זה נשא עמו מרגמות, מכונות-יריה, מקלעים, תת-מקלעים, רימוני-יד, רימוני-רובים, וכמובן גם את הרובה של קליבר 0.30. אולם ברבות הימים והנסיון חלו תמורות רבות בזיון «חיילי-הים» ובציודם. במקום המרגמות ומכונות-היריה הכבדות מטפוס «בראונינג» באו כלי-זין קלים יותר — המקלע מטיפוס «בראונינג», תת-המקלע מטפוס «תומפסון» והרובה. הטעמים לכך היו בריאים ומעשיים, ובכללם היו טעמים אלה: הקמת בסיסים רבים, אשר שם יכלו המשמרות להצטייד פעם בפעם בתחמושת; הקושי להוביל משא של כלי-נשק כבדים על פני ארץ שכמעט אי-אפשר לעבור בה; והסכנה של התגודדות אנשים בשעת הצבת מכונת-יריה או מרגמה. כן היה קיים החשש, שעם קול נפץ-האש הראשון תתפרנה בהמות-המשא ממקומן ותשאנה את הנשק לידי האויב. על כן הקדימו רפואה למכה זו עיי הוראה לירות בבהמות נושאות כלי-יריה או תחמושת, במקרה שאי-אפשר להשתלט עליהן. אף-על-פי-כן עוד הכריע החשש לאשר ע לו ל לקרות. והטעם העיקרי להחלפת הנשק היה בזה, שהכנופיות, שידעו היטב על כוח ההרס של מכונת-היריה ועל קליעתה הקטלנית של חיילי-הים העומד מאחריה, היו מסתלקים מן המקום זמן רב לפני שאפשר היה לכוון כוח-אש אפקטיבי. וכך נמצא, שקרוב לסוף המערכה בניקרגואה היו הפטרולים עושים דרכם בקלות וזריזות, טומכים על המקלע, תת-המקלע ועל השפעתם הקטלנית והמחרידה של רימוני היד והרובה.

הכנופיות היו מזוינות בכל כלי שבכוונן להקים רעש, החל מרובי-ציוד (טיפוס רמינגטון), קליבר 0.22 ומעלה, רובים מיושנים משנות השבעים, של המאה שעברה, אקדחי רוכבים, ועד למכונות-יריה מטיפוס לואיס. קציניהם היו גרועים ומשמעתם לקויה. הם היו בוחרים את הזמן והמקום הרצויים להם בשביל לחולל קרב, נסוגים כשהמערכה מתלקחת

ביתר שאת, משתמשים באיומים, בלחץ או ביחס אהדה לענינם, כדי להשיג אינפורמציה מפִּי אנשים בלתי לוחמים בנוגע לתנועת הפטרולים שלנו ולעצמם. הם היו מתפרנסים מאשר החרימו בכפרים, והיה להם היתרון הגדול ביותר – ידיעה שלמה של השטח אשר בו פעלו. אֲשֶׁר לחיילי צבא־הים, הרי התנסו עִכְשָׁיו בסוג מלחמה שהיה חדש בשביל הדור הזה; כמעט שלא הכירו את הארץ ולא היה להם כל מושג על הרגליו ומזגיו של העם אשר לעזרתו היו זקוקים; לא בידם היה לבחור את מקום הקרב ולתכן את תכניתו מראש, לא בידם היתה הברירה להחל או לסיים את הקרב בשעה הרצויה להם; עדיין צריכים היו ללמוד להתפרנס מאשר השיגו במצרים, והיה להם עסק עם אויב שאינו לובש מדים; והרע ביותר היה שלא שמעו כלל את הלשון הספרדית, והיו נאלצים להשתמש בבריה מסוכנת זו של תורגמן מבני הארץ. הנוהג על הרוב לשחק משחק כפול לכאן ולכאן כדי להפיק ריוח משני הצדדים גם יחד. כללו של דבר, אותו היתרון המועט שנשק שהיה לחיילי־הים זוכרע במידה רבה ביותר על ידי התקלות המתוארות לעיל; והן רק התחילו.

במשך שבועות רצופים, ולעתים גם במשך חדשים, היו משוטטים משמרות־הסיוור, בודקים בהרים ובעמקים, הרחק מישלבי אנשים, לעתים בלי מזון ולעתים בלי מים, ופעמים רבות גם בלי מדים שלהם, לבושים בבגדי ילדים, לאחר שבגדיהם הם נִקְרְעו לגזרים בתוך השיחים. אנשים מגודלי זקן, אמונים עלי רכיבה קשה וגידופים קשים ומלחמה קשה, אשר נפשם ורוחם נתחשלה בתנאי־חיים אלו. מטיט־היון הכחול של מִסְגְּלָפָה, זה ים הבוץ הדביק, המגיע עד הברכים, פרי הגשמים, דרך גִּזְרֵי־הַסִּיָּבָה ההררית, ועד הררי צִיפּוּס הסלעיים. והפראים, שהוטלו לעולם בערבוביה מטורפת ביד אחד ענק, ולמטה, אל עמקי ההרים האלה ונהרותיהם, על פני הגיונגלים המהבילים ומעלי הצחנה של בְּלוֹפִּילְדֵס המלאים רמשים ושורצים חידקים, – ביצות ומי־מדמנה, חולות ניגרים ורפש טובעני, – ועד לנהר קִזְקוֹ השוצף, המרדני, – נדרו האנשים, כשהם מלִוּים מטעני אספקה ושומרים עליהם מפני אימת הסגר של הכנופיות. תמיד נאבקים עם המלריה והדיסנטריה, עם געגועיהם לביתם ועם עקת המלנכוליה, נתונים תמיד בצרת התנפלות מן המארב, הבאה כחתף, לפתע־פתאום וללא רחמים.

האדם הרגיל, שאינו בקי בעניני־מלחמה, היה חושב ודאי כדבר קל את ענין חיסול הכנופיות הללו, לקיוות־האימון ודלות הציד. כמעשה פשוט, פשוט ביותר, נראה הדבר בשביל גוף צבאי, שחייליו וקציניו הם אנשי־מקצוע, לתור אחרי הכנופיות ולהלחם בהן. בזו אחר זו, עד שתחוסל ההתקוממות לחלוטין, ואף אמנם כה עלול היה הדבר להיות, לולא כמה פרטים קלים התלויים בנוף, בגבולות ובידיעת האנשים שעליך לחפש. ניקרגואה היא, כמתואר לעיל, ארץ פראית ובוגרנית לפי טבעה, הגובלה ממזרח עם האוקיינוס האטלנטי, ממערב עם האוקיינוס השקט, מצפון עם מדינת הונדורס ומדרום עם קוסטה־ריקה. לרדוף אחרי כנופיה, הוה אומר להשיג אותה ולהכנס בקֶרֶב עמה לפני שתוכל להגיע לגבול הונדורס; שאם לא כן, הרי עוברים אנשים את הגבול ומתפזרים לזמן־מה. משהגיע הכוח המאורגן של ארצות־הברית לגבול, מיד נפסקה הרדיפה, מאחר שהיה מִכְבֵּד בכל תוקף את זכויות המדינה העצמאית. ומעבר לגבול עמדו «ידיד־בנפש», אנשי הכנופיות, נְכִיכּוּל חרצר לשונם המשותפת עלינו. וְכֵן היה המצב על הרוב ליד קוסטה־ריקה. דומה, שמשמרות הגבול כאן נוח היה להם להרגיש כחיילים לבושי־מדים מאשר כחושבים, שהיו מצניעים קודם לכן את נשקם בקרבת מקום, בסרם יעברו את הגבול.

והיתה תקלה אחרת, שאי-אפשר היה לטפל בה אלא «בכפפות של משי». השיטה היתה לעצור רק את האנשים שהוכחה שיכותם לכנופיות, ושיטה זו נשמרה כסייג דתי כמעט. האנשים שנחשדו בנטיה למורדים הוצאן מכלל עונש. אי-אפשר היה לשרוף ולהרוס בסיסים שמהם שאבו אנשי הכנופיות אספקת מזון ואינפורמציה, משום שהדבר היה בלתי מעשי ובלתי הוגן כלפי תושבי הישובים הקטנים האלה, כי באין להם הגנה בלתי-אמצעית במקום, נאלצים היו לעתים קרובות לספק לליסטים כל אשר דרשו, מאימת מות. ברור אפוא, שאי אפשר היה לנהל מערכה פרועה כזו, אשר החץ-מפשע יסבול בה יותר מן הפושע, ולא נותר אלא להחזיק בשיטה של תפיסת הרשע במקום הרשע.

תקלה שלישית גרמה כאבראש ממש. היתה זו מלחמה במחשכים באנשים בלתי ידועים, שפמותרם לא היזהר ידועה; פתאום עלול להיות לגלות כי שרוי אתה בקרב לחיים ולמוות עם האיש המספק לך עצים, עם בעלה ובנה של הכובסת, או עם הפועל השכיר מבני הארץ העובד. בשדות קנה-הסוכר, הסמוכים. נמצא שאחד ממורי-הדרך ונוהגי הפרדות, שבטחנו בו, היה הלסטים הגדול ביותר שבסביבה זו, והדבר נתגלה לנו רק אחרי שנגרמו לנו אבידות. הכובסת, התנוגית, «מוכתרת» ואפילו הכומר פעלו ברוב המקרים כנגד אנשי צבא-הים.

אין כמעט צורך לאמור, מה קשה לתכן טקטיקה דרכי ביצוע לפעולות-קרב הנערכות בסביבי יער. המלחמה ביער, אינה יודעת כל חזית, כל עורף, כל אגפים. יש כאן חשש של הקפה כללית בטבעת, ללא כל רמו, מאין, מתי ואיך עלולה ההתקפה לבוא. כל שדה קנה-הסוכר שאתה מתקרב אליו, כל חורשת-בנגות או חורש במדרון של גבעה עשוי להיות מקנם כזה. יש להזהר מתעלות ופסיקות (ואדיות) כמו מפני המגפה. את הנהרות יש לעבור בחרדה ובהתכוננות של אדם המהלך על פני חמרי-נפץ. עוברים בזהירות. איש אחד או שנים בבת אחת, בעוד השאר נשארים במחסה ומחפים על העוברים; אחרי כן עוד שנים, ועוד שנים, בעוד הראשונים שעברו מסירים את גדות הנהר שמגדו ומשתחלים, איש אחד איש, לצד מגמת המסע, עד תום כל האנשים לעבור. כל הצטופפות אסורה בתנאים כאלה. משמרות-לרוכבים היו קובעים ריוח של 8 מטר, לערך, בין רוכב לרוכב, ורגלים קבעו כחמשה צעדים בין איש לאיש בדירוג, אם רק התנאים אפשרו פרישה כזאת.

הפטרול האידיאלי, לאחר שנקבעו בסיס-קבע, היה בן עשרים איש, בערך. פטרול בגודל כזה היה מסוגל למהירות ומוביליות, ומפקדו יכול לשלוט בו על נקלה, אף בתוך הקרב, וכן יכול היה לשאת עמו נשק אבטומטי ורימונים במידה מספקת בשביל להשיג יתרון-אש בקרב עם כל קבוצת-תוקפים שהיא, ואפילו היא מונה שלוש מאות איש. שני תת-מקלעים, שלושה מקלעים, ואולי גם שלושה רמגי-רובה המשובצים בתוך הפטרול, יצרו כוח אש איום; נוסף לזה באה דיקנותם הקטלנית של הצלפים המאומנים, וביחד הכריעו בהרבה את היתרון הכמותי של האויב.

תת-מקלע נקבע על הרוב ב«חוד» ובקצה משמרה-העורף, משום שאפשר להטותו על נקלה לפעולה בכל כיוון ומשום שלוחמי הגרילה נהגו על הרוב לתקוף חלקים אלה של הפטרול. נתרבר, שהאש המוחצת של ה«תומפסון» ודיקנותה הקטלנית בטוחים קצרים ערכה עצום בסוגי-הערכה שכזה, והיא מטילה אימה בלב האויב. כן נמצא גם המקלע מטיפוס בראונינג מותאם ומכוון יפה לפעולה בשבילים והוא שימש נשק יסודי לכל הפטרולים. רימון היד והרובה הצטיינו לא רק בכוח מהרס, כי אם גם בהשפעה מהרסת על רוחו של הצד שכנגד. קול הרעש של פצצה מתפוצצת נוטל אחת מששים מכוחו של אדם, אם הוא מאומן ואם לא.

מפני סבך השיחים משני עברי השביל לא היתה אפשרות, כמעט בכל המקרים, לארגן הבטחה בשעת המסע. כל נסיון להשתמש במשמר-אגף היה בו משום בזבוז של זמן, באשר אנשיו היו נאלצים לבער דרך לפנייהם, צעק-צעד, ועדיין בלתי מסוגלים היו לראות דבר באגפם, מן הפטרול והצדה. על כן נחלק הפטרול לשלוש כיתות: החוד, שהיה חזק למדי בשביל לזאוג לעצמו עד שתבוא עזרה; הגוף העיקרי, הפטיש הגדול של הכבודה; ומשמר-העורף, אף הוא מוכשר לערוך פעולה עצמאית, עד שאפשר יהיה להחיש אש נוספת משאר חלקי הפטרול. הרוחים בין שלשה אברים אלה של היחידה נקבעו לפי טבעו של הנוף, לפי הראות, וכן לפי ידיעות בנוגע להתקפה שתבוא בנקודה מסוימת. לעתים קרובות נערך סיור על ידי קבוצות קטנות, אבל לא נחשב לנכון לשלוח פחות משני אנשים לתוך מקומות נסתרים מן העין, באשר צפויים היו שם לקץ מהיר, והפטרול לא היה זוכה על ידי כך לחוספת אינפורמציה והיה מפסיד אנשים וגשק.

מענין לציין את התיאוריות השונות, שפותחו, על ידי קצינים שפקדו ונהגו פטרולים בתקופת הכיבוש. מהם שדרשו להתעכב ולסייר כל מקום חשוד כמארב. אתרים האמינו בשיטת סיור על ידי אש, כלומר להטיל רימון רובה לתוך השטח המעורר ספק, בהיותם בטוחים בהחלט בנפח השפעתו של הרימון, שאם יש מישהו במקום יצא ממחבואו בלי שהיות יתרות. הדעה השוללת אמרה, שטכסים, בזה מגלה את עמדת הפטרול. ואולם כנגד זה היתה טענה, שבין כך ובין כך יש עין צופיה תמיד על הליכות הפטרול.

אחוז מסויים של הקצינים התנגדו בכל תוקף לפטרולים רוכבים, בטענם כי הבהמות מקימות שאון רב מדי בלילות, וכי הרכיבה היא לטורח רב בשביל פטרולים הנמצאים בפעולה זמן ממושך. אלה שתמכו בשיטת הפטרולים הרוכבים טענו כנגד, שהרכיבה שומרת על מרחק הצבא לפעולת-קרב בכל שטח שהוא; כי ערך המהירות והמוביליות הגדולה יותר של החיילים הרוכבים מתגלה כשיש צורך להגיע למקום של פורענות; וכי חיילים רגלים משמשים מטרה מלוכדת ביותר בשביל מכונת-הלואיס הנמוכה. לדעתם הפטרולים הרוכבים משמשים מטרה קשה יותר, באשר הם נעזרים, כביכול, על ידי דהרת הבהמות המפחדות ועל ידי מסך האבק שהן מעלות. מערבולת זו נותנת ליחידה הנתקפת מן המארב שהות יקרה של כמה שניות בשביל למצוא מחסה ולנסות להעריך את המצב. אכן שתי השיטות היו חשוכות ומועילות, ובמקום שרצויה היתה השיטה האחת, לא היתה השניה ראויה להשתמש בה. שיקול-דעתו של הקצין, האחראי לפטרול ולהנהגתו, הוא שקבע את הבחירה.

חוק הברזל במקרה של התנפלות מן המארב אמר כך: «משתפסת מחסה הבט סביב, כוון את אשך הכבדה ביותר לנקודות האויב החזקות, ואחרי כן השתמש בשעת הכושר הראשונה והסתלק מן המקום הזה, על מנת להגיע לעמדה שנבחרה על ידך מראש, ושוב תשלח אש מכלה אל הנקודות החזקות. לעולם תדע, שאם אויב מתקיף-אותך מן המארב, הרי נקלעת למקום שהוא רצה בו, וכי הביא מראש בחשבון כל דבר שהוא לתועלתו. על כן עליך לשאוף להסתלק מן המקום המיוחד הזה בטרם נגרמו לך אבידות כבדות ולבקש לך אפשרויות נוחות לטובתך בעמדה חדשה».

האבידות שנגרמו לאנשינו היו מועטות באופן יחסי, וזה, במידה רבה, בגלל זעמם ותקפם בהסתערם לקרב, לאחר שהאויב פתח בו ראשונה, בגלל אשם הקטלנית המענישה, בגלל משמעתם ורוח יומתם, סגולות אלה גרמו לכך, שההטקטיקה של הכנופיות היתה מכוונת כל הרוכ לשלוח מהלומה משתקת בפטרול בלא אזהרה, ואם הצרור הראשון לא הצליח

לפגוע במידה גיכרת ביחידה, היתה פעולתם השניה להסתלק ליער, משחזקה ביותר אש הפטרול. קרבות ממושכים נעשו בלתי רצויים למורדים, אחרי שכמה פעולות כאלו נגרמו להם אבידות כבדות.

אפשר שהסיוע הגדול ביותר לחיילי-הים היה בחוסר משמעת-קרב בין הכנופיות, וכן הנהוג של אמריקה הלטינית לעצום את העיניים, למשוך בהדק ולצרוח "יחי" דבר פלוני-אלמוני. פעמים רבות התחילה ההתנגשות במוקדם, באשמת איזה ברזןש עצבני שהיה פולט יריה לפני שאנשינו נכנסו למלכודת, ועל ידי כך ניתנה לנו שהות יקרת-ערך של כמה שניות למצוא מחסה, בטרם תפתח "תזמורת-האש" העיקרית ב"ג'נדה".

לא היתה זו מלחמה מודרנית מאורגנת, בלית נוסאי-אלונקות, אמבולנסים ובתי-חולים-של-שדה. זו היתה התנגחות קשה וגסה, והאפשרות הקלה ביותר של עזרה רפואית ממשית וחתה במרחק של עשרות מילין. פירושו של דבר היה, שהפצוע גישא בדרך של מילין רבים על פני ארץ פרועה בחום ובגשם ובצנת הלילה. פירושו של דבר היה, שהעזרה היחידה היתה העזרה הראשונה שניתנה על ידי שולית-רוקח. פירושו של דבר היה, שפצעי-גוף היו אנושים-מאוד, משום שהפצוע הוטס לבית-החולים במגנוואה, אפרי שנסחב וטולטל בידיים משך שעות רצופות.

לנוע בסתר היה כמעט מן הנמנע. איתות-הסתרים המקובל מדורי-דורות הובא לידי פעולה וגילה את מציאות הפטרול. פעמים נהגו אנשי הכנופיות להכות על פני גזעץ נבוב ואויריה-ההרים הולך את הקול למרחקים. או יש שהיו מוסרים את הידיעה מפה לפה: אחד האנשים היה עומד על גבעה וקורא לשני הנמצא במרחק מה ממנו; כל דיבור לא נשמע, בלתי-אם קריאה ממושכת. בלילות היתה נוהגת שיטה של עריכת מדורה בתוך בקתה במחשוף-היער. האש נערכה בתוך חור ברצפה, שמיכה נפרשה על פני החלון שבכיוון תנועת הפטרול, ואחרי כן נחשפה האש כלפי הצופים; משנתקבלה התשובה באותם האמצעים, הוחל במסירת הידיעה. הרם השמיכה וכסה בה את החלון, והאור מוסתר אפוא; הנמך אותה והלהבה ממצמץ; אחרי כן מגביהים את השמיכה שוב, וחוזר חלילה, עד תום מסירת הידיעה. הנסיונות לערוך חיפוש בלילה כדי לגלות את הסוכות הללו ולמנוע את האיתות לא הצליחו, כי מקום-עמידתן של הבקתות הללו גורם, שדי רק לכבות את האש ואי-אפשר לגלותן. ביום היה הפטרול מתבלט ככתם דם בתוך שלג, ונקל היה להבחין בו ממרחק של מילין. כל נסיון להתגנב בלילה אל איזו עיר הופרע על ידי ראש וראשון לוקיפים, זה כלב-ההפקר. כלבים אלה, בחטמיהם ואזניהם הרגישים ביותר, היו מבחינים בפטרולים ממרחק של חצי מיל או גם מרחוק יותר. תחילה באה נביחה אחת, אחרי כן שניה, אחרי כן החרידה מקהלת שטנים זו את חלל הלילה, ותלכה וגברה ככל שהוספנו להתקרב, ולבסוף היו מקבלים את פנינו בקצה העיר, - עדר-בלשים חשגני, שהיה פותח בלילה גדולה כשהיינו מפורים אותם בקתות רובינו ובגידופינו. כל נסיון של הפתעה היה לשוא, וקול הכלבים הנובחים בלילה מעלה על לבי שוב זכרונות רבי-דרושם.

קרוב לגמר המערכה היו בידי הכנופיות כל מיני כלי-נשק מודרניים, ופעמים, פעמים רבות, שלטו בכוח-אש גדול משל חיילינו. מנסיונותיהם שקנו מפגיעות אוירונינו למדו לא לערוך מסעות בקבוצות גדולות, אלא לבסוע בלילה בקבוצות קטנות ולהועד במקום מסויים. אם תיכנו פעולת מארב היו מתכנסים למקום בחסות הלילה ונשארים שם. משגמרה התגרו

היו בורחים ביחידות, או בשנים-שלושה, ומסתתרים עד חשכה, ואז היר מסתלקים הביתה, מתחפשים שוב כפלחים שכירים מנוצלים.

כל הדברים האלה הם עכשיו נחלת העבר. אולם לקח האנשים, שרכשו את נסיונם הקשה בדם וזיעה, נשמר בלב, רענן כל הימים. נזכור נא, למשל, מה סיפרו לנו על אודות רימון הרובה? לא לקלוע אותו עד שתסתכל למעלה וחוכה כי מעל לראשך אין כל מעצור אשר יחזיר את הרימון חזרה אל חיקך. וכן הזהירות שיש לאחוז בה לפני זריקת רימון יד: ראשית כל פשוט את ירך לאחור, בשלמות, פעם ופעמיים; אחרי כן, כשבתוח אתה ששום זיו או ענף לא יפילו את הרימון מידך, תשלח ירך לאחור ותשליך אותו. הרי זה אמצעי זהירות רב-ערך ביותר בשעות-הלילה, או בתוך תעלה או חפירה. כן גם לימוד הרכיבה. הדבר היה פשוט. לא היה לך לעשות אלא דבר אחד: לטפס ולעלות על הבהמה. זו היתה מפילה אותך מעל גבה ואתה ניערת האבק מעליך ושוב טיפסת, עוד פעם ועוד פעם, עד אשר למדת. הפרדות שימשו מקור אשראה לגדפנים המפורסמים ביותר שבעולם, והפרדניקוואי ראו להוקרה בעבור המהות שהעניק לאוצר הלשון של חיילי צבא-הים, שאין דוגמתו בעולם. המאמר הזה מגיע לקצו. הוא לא הובא כאן לשם מתן שיעור בהלכות מלחמה מסוג זה, או כנסיון לפתח תיאוריה. המחבר רק השתעשע, בהעלותו דברים. שראה ושמע במשך התקופה הקצרה שבילה בניקרגואה. כל כך רבים האנשים, קצינים וחילים, שחיותיהם במערכה היא מעלים אבק בנבכי זכרונם. לא הועלו כאן חיות של דמים וסערות, כי אם נסיונות בעלי ערך מעשי. כי מי יודע מה ילד יום.

ולרן קונסקי

מזכרונות פרטיזן ברוסיה

(פסב 1918)

„הגרמנים נמנעים מהכנס ליערות. הם צמודים לדרכים.“ — כך אנו קוראים ביומנו של פולקוב, מי שעשה יהוד עם הפרטיזנים הרוסים במשך חודשימים והשתתף עמם בקרבות מאחרי הקוים, ביערות בלרוסיה.

נזכור אני כי כך היה הדבר גם בראשית 1918, כשכותב המורים האלה עמד בראש יחידה פרטיזנית ביערות של סביבת פסקוב. גם אז נמנעו הגרמנים מהכנס ליער.

ואין להתפלא על כך. היערות האלה גדולים כל כך, והסכנה אורבת בהם על כל צעד: מכל שיה, מתחת כל עץ, ומצמרתו ממעל. כל שכן בסביבה אויבת, אשר שם המלחמה היא מלחמת עיור בפיקה, באשר כל הסביבה מודיעה על תנועת הגרמנים, וכל הסביבה מסתירה את הפרטיזנים ומטפלת בהם, בלי שום לב לכל סכנה.

ביער אין תועלת במכוניות ויש לנוע ברגל; אין תמיכת אווירונים — כי מלמעלה רואים רק את צמרות העצים; וכמעט שאין מועיל בנשק תומך (במכונות-ירייה כבדות ובגרנמות). אם נתקלים באויב — נפגשים. עמו פנים אל פנים. הקלע המוב, שאינו מחמיא את המטרה, הנשש המיטיב להסתתר, הסכינאי הזרוז — ועל הכל התייל האמיץ ועשיר-ההמצאות, — הוא המנצח. ובמלחמה כזו היתה יד הרוסים תמיד על העליונה.

פסקוב. בין פסקוב ולנינגרד (או פטרבורג) לא היו כל ערים חשובות. לונא היא באמצע הדרך. לונא שימשה בעת ההיא מרכזאספקה לנו, הבאים להנן על הבירה הצפונית. ובדואר היא משמשת גם כיום מרכזאספקה לגרמנים. הנוכח לשמוע בקרוב את השם „לונא“ בהודעות הסובייטיות? משתוקק אני לשמוע את השמות הצנועים „לונא“, „לנו“. אלה הם צמח־דרכים וערכם גדול; אך כי השמות האלה אינם אומרים מאומה ללב איש אשר לא שמע שמעם עד כה. 1918. פסקוב בידי הגרמנים והסכנה לפטרבורג גדולה. הצבא שהיה בחזית אינו קיים עוד: החיילים נתפורו איש איש לביתו. ופועלי הבירה, שכבר התנסו בהגנת עירם, בשעה שיצאו לקראת צבאות קורנילוב בקיץ 1917 (אנכי, כדאי לדעת אם צוין הדבר באיזה מקום שהוא, שיוסף מרומפלדור השתתף בהשתתפות אקטיבית, לפחות בפעולה אחת נגד חילול קורנילוב?), — התעוררו לעמוד שוב בשעריה. אכן, הפעם היתה הסכנה המרחפת על העיר כבדה יותר, אך גם את. המגינים פיעמה רוח אמיצה יותר: משום חיבה לעיר היפה, משום החרדה הרבולוצית העצירה, ועל הכל, משום אהבת המולדת — כי הפעם היתה התוקף זר.

מתוך ההתעוררות הזאת צמח ועלה — בתוך התוהו ובוהו ששרר אז בארץ — כוח חדש, הצבא האדום. אנו, אנשי הבטליון הראשון, ודאי שלא חוינו מראש, כי התחלנו הצנועה תתפתח ותחיה לכות גדול ואדיר כל־כך. לא מאומנים היו האנשים. והיו גם אלמנטים לא־רצויים, תשודים. ואנחנו, החיילים הותיקים (ורבים בינינו היו „אבירי הצלב הניאורני“, סגני־קצינים של הגנרדית הצארית), התחברנו מיד ליחידה מיוחדת, פלוגה בתוך הבטליון, ויצאנו לחזית. כותב המורים נבחר להיות מפקד הפלוגה (בתקופה ההיא נהגו לבחור מפקדים). שאר הבטליון נשאר להתאמן. החזית עברה אז על יד תחנת מורשינו, התחנה האחרונה לפני פסקוב. — כשבאנו לחזית מצאנו שם את המלחים הבלטיים, הבנים הנאמנים של הרבולוציה, ומוללת־חותמים אחת. כבסים שימשה לנו תחנה אחת מאחורינו — תחנת „ספרוני קָלֶיא“. כיום היא מכונה „ספרוני קרֶקֶנְיא“ (קודם „ספרוני הלבנים“ וכיום „ספרוני האדומים“). מתחנה זאת היינו יוצאים, עוברים את „קו־ החזית ומצויקים לגרמנים. אפיוודות אחדות אספר להלן. אבל כאן עלי להקדיש מלים אחדות לענין הקור. מי שאינו מכיר את הקור הרוסי ומי שלא הרגיש בו במסיבות של מלחמת־ תנועה, קשה לו לאחר לעצמו את סבל האיש שאינו לבוש במקרה זה כהוגן ושאינו לו שיכוך מתאים. שנים שלשה לילות בחוץ „מחסלים“ את האיש, מעיפים אותו ומורידים את כשרון־הקרב שלו. איני זוכר כיצד נתגלגלו הדברים, אבל זמ־מה שכנו בקרונות־רכבות. במבורו של קרנייה משא בער תנור, והחיילים היו מתקנים את שכיבתם בראש מכוון לאמצע. את החום קשה היה לסבול, ובו בזמן קפאו הרגלים. לאחר זמ־מה היו מתחילים האנשים לחמם את רגליהם — ואז עונו הראש, האזנים, האף והפנים.

זוכר אני, שפעם אחת יצאתי לבדוק את השמירה על הרכבת. הוקפים שעמדו בצד דרום שמעו איזו דפיקה לאורך הפסים, אבל הם רעדו מקור ולא קמה בהם רוח לצאת ולבדוק. מה ומי הוא הדפוק; ורק לאחר שכותב־המורים הללו, בלזית הסגן התורני, התחיל לחול בכיוון הדפיקות, יצאו גם השומרים לבדיקה.

הדפוק או הדופקים התרחקו. חיבור אחד היה מפורק. כאן היתה כוונה להפתיענו. הצעדים הוליכו היערה. על אף כל האמצעים „שאחזנו בהם לא עלה בידנו לתפוס את המחבלים. זה היה נסיון לפעולה פרטיונית מן הצד שכנגד.

ואשר לנשק שלנו. רובים מכודנים (הצבא הרוסי לא ידע אחרת), פצצות (4 לכל אחד), מספר סכינים (גששים — שהיו זרזירים מאד בעבודת סכינאים), מספר אקדחים ושתי מכונות

יירה כבדות—דוגמת „פכסים“. לעתים רחוקות מאד היינו לוקחים את ה„מכסימים“: רק כשיכולנו להגיע למתוודעצנו בעגלת-שלג. וגם כאשר לקחנו אותם, כמעט שלא היתה לנו הזדמנות להשתמש בהם. הפרסיוניות בנויה על קלות-תנועה, הפתעה, העוזה. הסיסמה המקובלת היתה: להתקרב אל השונא — אם אפשר, בלי שירגיש בכך — לתקוף אותו בסכין, פצצה, כידון. אנסה לתאר בזה דוגמא של פעולת יום ודוגמא של פעולת לילה.

פעולת יום.

בדרך מתקדמת עגלת-חורף רתומה לסוסת אכר קמנה ורזה. בעגלה אכר וקן וילד (הרושם הוא: — סבא וגבר), שני שקיקמה וקתלי-חור. אם יעכבו את האכר וישאלוהו: „לאן?“, — יענה: „השוקה“. הסוסה אינה מזרחת, ופעם בפעם היא נעצרת. בשעה שהעגלה עוקפת נכנס הילד היערה. הוא מעמיק לבין העצים כדי 40—30 צעד ומצפצף. צפצוף עונה לו. הוא מתכה. חייל גנש אליו: „ראיתם איזה דבר?“ „לא ראינו דבר“, „תמשיכו“. הילד נעלם. והנה, בפעם אחרת, אמנם מגיעה ידיעה: „במקום-משוּף בתוך היער יושבים ופועדים את לבם כתמישים-דשים רוכבים“. „באינון פניה?“ לאחר חקירה מרובה מתברר, כי הם בפינה צפצפית-מזרחית. הילד מקבל פקודה: „תסתלקו עם העגלה“. העגלה מוצאת לה דרך צדדית. וראה פלא: הסוסה יודעת לרוץ. הידיעה מגיעה בינתיים אל מפקד הפלוגה. הוא מתקשר עם המחצית-האחרת של יחידתו, הנמצאת מעבר לדרך (אף היא בגודל מחלקה) ומתקדם בתוך היער, כשכל אחת משתי המחלקות הולכת מצד אחר של הדרך. ניתנת פקודה. כל מחלקה עוקפת את המער (מחשוף-יער) ויוצאת דרומה, בנקודה שבין היחידה הגרמנית ובין הבסיס שלה (רק שמונה וירסמאות מאתנו עד פסקוב). מחליטים: המפקד יירה לראשונה באקדחו וזה ישמש סימן לפתיחת אש. הגנסינה — בדרך ההתקדמות, רק להרחיק עוד כמאת צעדים מן הדרך.

בערך אחרי חצי שעה, כבר תפשה היחידה את עמדת-האש שלה. על יד המפקד — הצלף, לְמִי גבוה, רחב כתפיים, כפוף-קומה. עפ"י הסימן, יירה האקדה, מפתיעה האש את הרוכבים. הם לא חיכו בשום פנים לאש מצד דרום. משתדלים הם לעלות על הסוסים. הצלף, השוכב על יד המפקד. אומר: „ההוא אשר על הסוסה הנקודה, זה שעלה זה עתה“. יירה. הרוכב נופל. ושוב: „זה אשר רגלו ברכובה“. המסומן נופל. סוסים אחרים ברחו. גרמנים אחרים תפשו עמדה ומשיבים אש. חילופי היריות נמשכים כרבע שעה. הצלף אינו מחפא את מפרותיו.

אבל מה זה? רעש מכוניות בדרך. ניתן אות לנסינה. היחידה נכנסת מהר ליער. מופיעות שלש מכוניות משוריינות גרמניות ועל היער יורד גשם עופרת. אבל היחידה כבר העסיקה לבין העצים.

במפקד הנערך לאחר שמגיעים הביתה (למורושינו) חסר אחד. זה הוא סריווא הסנור. כעבור יומים מתברר, שהוא נפצע ברגל ונפל בידי הגרמנים. הגרמנים פשטו את בגדיו, קשרוהו יערום לעץ, ובסכין הורידו עור משתי רגליו. הוא נוע ביסורים איומים. מאז חדלנו לקחת שבויים.

פעולת לילה.

גודע לנו שיחידה גרמנית, בערך כתצי פלוגה, הונה באחוזה X. מי שהיה פועל באחוזה גותן לנו תיאור מדויק של הבנינים ושל הגדר המקיפה אותם. היער מגיע (לאשרנו) עד הגדר ממזר. בקומה התחתונה, ששימשה תמיד למסבת, למחסנים ולחדרי הפועלים שבאחוזה, נמצאים עתה החיילים; למעלה (בקומה עליונה — רק שני חדרים), בתדרי מנהל האחוזה, —

הקצינים. אנתנו מניעים לפנות ערב. הגששים (ועמם הולך במקרים כאלה גם המפקד) מספיקים עוד לראות היטב את מצב הדברים. עם חשכה תניע הפעם עגלת חורף ובה „מכסים” אחד. התכנית: כתה עם ה„מכסים” תופסת עמדה מול השער היחיד — למקרה שהגרמנים ינסו להתפרץ מהבנין. מתוך הבנין אין הם יכולים לפתוח אש אפקטיבית כל-שהיא. את הוקפים (שני חזות) יש „לסלק” בסכינים. לשם זה מסתתרת כיתה של מומחים לדבר („אוטומטיק”) — כל היחידה (שתי מחלקות) מסתרת, מחלקה-מחלקה, כדי מרחק של 50 מטר מהגדר, מוכנים להשתער דרך הצדדים האנפיים של הגדר.

הפקודה היא: אם הוקפים „יסולקו” בשקט, — נתנו הפקודה להסתערות; אבל בכל מקרה יש להסתער רק אחרי שתשמע היריה הראשונה (גם אם הוקפים יתנגדו). זוג אחד של זקפים „סולק” בשקט. כעבור זמן קצר — גם הזוג השני. מסתדרים לאורך הקירות המסומנים. הולכים זוגות וזוגות, כדי לעזור זה לזה. פקודת הפעולה: לעבור את הגדר ולרוץ אל החלונות; להשליך פצצות לחלונות.

הקפיצה היא בתוך שלג. אין שומעים דבר; רק אם מישו נחל, בחברו, תוך כדי קפיצה, נשמע קול לחש: „לעזאזל”. בחלונות אחדים נראה אור מאורות נפסקות. זה נזה. השקט נפסק. נשמע ניפוץ זנביות, ואחר-כך התפוצצויות, הפצצות גופלות בו אחר זו. צעקות איומות בפנים הבית.

בקומה העליונה נפתחים החלונות. נשמעות יריעות אקדח: הקצינים הגרמנים התעוררו. מי שהוא מהפרטיונים משיב ביריות רובות. אבל אחד הוורקים המעולים הצליח לזרוק פצצת לחלוץ למעלה, וזהו הסיום.

יותר ממאה פצצות התפוצצו בבית הזה. יותר מעשרה גרמנים נשארו שמועים. „בעד סריוויה”. „בעד התבר”.

את הנשק הגרמני (אנכי, לא מצאנו כל נשק כבד) העמסנו על העגלה שהביאה את ה„מכסים”. לפנות בוקר — כבר הרחקנו מן המקום.

זה היה בשנת 1918.

ועתה קל לי לתאר את הפרטיונים של היום. עכשיו יש ביניהם בודאי לא צלף אחד בלבד. הצלף הלטי ההוא, אשר היה אתנו, היה מחונן ממבעו וגם ציד לפי מקצועו. עכשיו אפשר להכשיר צלפים. אין פרמיון יכול להרשות לעצמו להוציא תחמושת כתייל רגיל; אין מאתרי גבו מתמנים גדושים ואין לו אמצעי-הובלה נוחים. מי שמתכוון להיות פרמיון אסור לו להוציא כדורים לשוא.

יחידות קטנות של פרטיונים ודאי שאינן נושאות אתן גם כעת מכוונות כבדות. המקלע והתת-מקלע — ביתוד האחרון — הוא הוא העוזר הנאמן של הפרמיון, ה„תומך” העיקרי שלו. הפצצה מוסיפה להיות הנשק החשוב ביותר בקרב פנים-אל-פנים — נשק הפתעה מוכנה. כמקודם חשוב השימוש בסכין לשם הכנת פעולה בלי רעש.

והמקפיקה — בה כמעט לא חלו כל שנויים. השכלולים הם מכניים. רדיו יכול לספר ליחידה בעורף את רצון הפיקוד העליון. אנתנו, הפארטיונים של 1918, מרם ידענו את השימוש המוצלח בחומר-נפץ, במוקש. אבל: „בוא יבוא אחרי החוק ממני”.

תרגילי-שדה וניהוג *

החסרונות הממעטים את ערכו של תרגיל-השדה הם גלויים. אי אפשר לחקות את הרעש, את מתיחות העצבים, את האבידות והמבוכה שבקרב פמשי. אולם בגבולות המציאות יש לעשות את התרגיל חי ככל האפשר. ברוב תרגילי השדה, אם לא ככולם, צריך משמר הארץ לפעול במסגרת אותה היחידה, או יחידת-המשנה, העתידה, לפי כל אמשוער, לפעול באופן עצמאי, פחות או יותר, במקרה של פלישה. כך, למשל, בכמה אונרים תשמש המחלקה כגוף השלם להתקפה או להגנה; במקומות אחרים — תהיה זאת הפלוגה, אכן לעולם אין לשכוח, שאף במקום שפועלים גופים גדולים, בערך, תלויה הצלחת כל פעולה במידה רבה בכיתה, שהיא גופא עלולה להדרש בכל עת לפעול באורח עצמאי. יש לבחור בהקפדה רבה את המפקדים לעודדם, להילוצץ עמם ולפתח בהם את כל סגולות הניהוג. בכרכים וערים גדולות אפשר, אולי לתרגל בטליון שלם במסגרת אופרטיבית אחת. פירושו של דבר, שיש להציע למחלקה (או לפלוגה, או לבטליון) אשר בשכנות להשתתף בתרגיל, כדי שתעמנר אותו יום בתרגיל כיחידה מתקיפה מול היחידה המתגוננת, או להפך. יחידות צבא סדיר החונות בקרבת מקום תצטרפנה בכמה מחוזות ברצון לתרגיל. ולעתים קרובות תספקנה יחידות חיל האוויר את היסוד החל ביותר של התרגיל, בצורת מפציצי-צלילה ופעולת מכונות-יריה מגובה נמוך. בתרגילי-שדה בקנה-מדה קטן יותר, שאפשר לערכם ביתר קלות ומהירות, אפשר להעמיד כיתה אחת כנגד שלוש, או שתיים כנגד שתיים. אולם התכלית האמתית היא תרגול מעשי ליחידה האופרטיבית הפועלת כגוף שלם בפיקוד אחד.

תפקיד הקצין או הקצינים המכנים את תרגיל-השדה צריך להיות, בדרך כלל, לספק למפקדי שני הצדדים אותן היריעות ואותן הפקודות העשויות להביא את שני הכוחות המתנגדים לידי מגע במוקדם. בתנאי מלחמה ממש לא תמיד קל להגיע לידי מגע כזה, אולם בתרגילי שדה כדאי לזרז אותה. עם כל הטרחה התלויה בדבר, שאם לא כן מתכווצות שעות יקרות, ואנשים נלהבים-לענין באים לידי אכזבה. לשם כך צריך התרגיל לקבוע גבולות מסויימים, טופוגרפיים, אופרטיביים וגבולות של זמן. אולם שני המפקדים אינם צריכים לקבל איש איש ידיעות מיוחדות על כונותיו של חברו, על כוחותיו ועמדותיו, יותר משניתן להשיג בתנאי-מלחמה ממש, ומרגע שמתחילה שעת-הפעולה יש להניח להם להחליט כל דבר על דעת עצמם. במקרה שהתרגיל מכוון להתקפה על ביצורים מוכנים, אין על הרוב כל מניעה ליצירת המגע. אולם אם שני הכוחות הם מוביליים, ומקום המצאו המדויק של כל צד וצד הוא ארעי, וקמילא בלתי ידוע לצד השני בהתחלת התרגיל, תהא

השיטה הרצויה ביותר להכנות התרגיל - לדאוג לכך, שכיתה אחת של הצד התוקף תעבור דרך שטח מסויים שנמסר לשמירה בידי כיתה אחת של הצד המתגונן. אם החדירה הצליחה, או שהתוקפים הופתעו לגמרי, אפשר יהיה להטיל אחרי-כן את האחריות, אם על המפקד בשל עריכת-כוחות מוטעית, או על מפקד-המשנה במקום, על כשלונות טקטיים.

מכאן רמז לפרט חשוב אחר בתרגיל-השדה - מספר שופטים מספיק. כהנחה כללית יש לקבוע, ששופט אחד צריך להמצא ליד כל יחידת משנה - ליד הכתה, אם היחידה האופרטיבית היא מחלקה; ליד המחלקה - אם הפלוגה פועלת בגוף שלם. אם מספר השופטים הנא פחות מזה אין להמנע מחילוקי-דעות: כל צד סבור, שהוא פתח ראשון באש וגרם אבידות כבדות בלי שנגרם כל נזק לעצמו. במקרה הטוב ביותר מרגישים האנשים כי מלאכתם הנאה היתה לשוא, באשר לא המצא בשעת מעשה. שופט בלי משוא-פנים, להתבונן בה. בבגדי השופטים צריך להיות סימן אחד בולט (כגון ממחטה לבנה בשרוול או בכתפות), בשביל להבדיל ביניהם ובין הנלחמים. רצוי הדבר, אם כי לא הכרחי, שהשופטים יתמנו מבין יחידות שאינן משתתפות בתקגל. מפקדים גבוהים-יותר וכן קציני-מטה (מדריכים לנשק, קציני ריגול, וכדו') חשובים כשופטים, לא רק משום מעמדם, אלא משום שהם מביאים עמם ידיעות של מומחים למקצועותיהם. אגב, מן המועיל הוא, שמחלקות, פלוגות ובטליונים היושבים בשכנות יתחלפו בשופטיהם. הרי זה מהדק את הקשר, וההתבוננות במלאכתה של יחידה אחרת מעוררת לעתים קרובות רעיונות חדשים ומגלה כשלונות בלתי-משוערים באימון היחידה שלך.

תרגיל שתוכן יפה ובוצע בהצלחה - מקנה ידיעה וגורם תענוג לכל מי שמעורב בו. אולם יש להזהר מפני גיוס מופרז, כי ההגומה בדברים כאלה והעדרה של תחמושת חיה עלולים לנוון את הפעולה ולהוריד אותה למדרגת מחזה של שחוק וקלות ראש. ישנם מפקדים שאוהבים לתת לאנשיהם לסיים את התרגיל בהסתערות-כידונים פראית על האויב, מתוך שהם מוצאים בזה קורת-רוח. לדעת הרי זה התרגיל המסוכן ביותר ויש להמנע ממנו תמיד. מעשי-הסתערות בנוסח זה מסתיימים על הרוב באבידות כבדות, וכדרך שאנשים מתרגלים לעשות במלחמה מדומה כן יעשו גם בשעת התנגשות עם האויב האמתי - כי זוהי בעצם כל תכלית האימון בנשק ותרגילי-השדה.

אפשר לקוות כי בכוח התלהבותם של האנשים והמפקדים לענין ידעו להתגבר על חלק גדול מן האטמוספירה הבלתי-מציאותית של תרגילי-השדה. אולם יש להזהר, שהתלהבות זו לא תביא את האנשים להתרוצצות בלתי-זהירה, שלא יעברו בפזיזות ובצפיפות על פני פרצות של גדרות ומשוכות, ולא יגלו בקו האופק, מתוך רצון לקמץ בזמן, אך לרק משום שידעים הם כי במקרה זה לא יענשו בכדור. תמיד צריכים השופטים להיות על המשמר, מקפידים, תמיד לקבוע אבידות על חטא אי-זהירות. כך, כדי לאצול רוח של מציאות לתרגיל, טוב הדבר, שהשופטים יכניסו בעצם הפעולה (על פי סידור קבוע מראש ובדרגה מסויימת של הפעולות) שינוי פתאומי ועז במצב, שאי-

אפשר היה לצפות לו באורח נורמלי מצד הכוח היריב. כך, למשל, ננקודה מסוימת יכול השופט לגשת למפקד המקומי ולאמר לו: „האויב הביא תותח והוא ממטיר פגזי-גז (או פצצות-עשן) לתוך ביצורין. מה תעשה עתה?“ או שהוא יכול לאמור לו: „שלושה אוירונג, ספיטפייר הגיעו והם מנמיכים לטוס וממטירים אש ממכוונות-יריה על האויב המתקיף אתכם. עשה, אפוא, את-שלך!“ או, נוסח אחר: „האויב הפציץ אתכם במפציצי-צלילה, אתה בעצמך פצוע ועשרים מאנשיך נפגעו. אי-אפשר עוד להחזיק בנקודה החזקה שלך“. אחרי זה יתבונן השופט ויראה, מי ממשיך בפעולה וכיצד.

על כמה מיחידות „משמר הארץ“ מוטלת האחריות להגנת שטחים גדולים למדי ביחס לכוחות אשר ברשותן. אין לראות בכך רק תקלה אלא גם יתרון. שהרי השליטה על כוחות קטנים קלה יותר, ורבות כגון האפשרויות לפיתוח המוביליות המקומית. אף אותן היחידות שהוטל עליהן התפקיד להחזיק בעמדות מבוצרות בכל מחיר, צריכות לזכור כי מסיבות-שונות (ביחוד, אולי, במקרים של התקפת מפציצי-צלילה, התקפת גז ופרישת מספי-עשן) או שינוי-שחל בפקודות הכלליות, עם השתנות המצב הצבאי בהיקף רחב, עלולים לאלץ אותן לעזוב את העמדות האלה, ולו רק לזמן מה. מחובת המפקד להכשיר את האנשים בעזרת תרגילי-שדה לקראת אפשרויות כאלה.

תפקיד „משמר הארץ“ הוגדר כתפקיד של „מלחמה סטטית“ – הגדרה בלתי-מוצלחת – אולם אין לקבל אותה פשוטה כמשמעה. יש דרכים אחרות להגן על ערים וכפרים, מלבד הישיבה מאחורי ביצורים פנימיים מתוך המתנה לאויב שיבוא ויתקיף.

בדרך כלל, הגנה סטטית פירושה, שכל יחידה ויחידה של „משמר הארץ“ תפעל רק בתחומי השטח שלה. אולם בשטח זה עליה לפתח „מוביליות מקומית“ עד למידה גדולה ביותר של מהירות, גמישות וכוח-הלם. הכוונה היא, שכל נקודה שיש להגן עליה צריכה להיות מכוסה על ידי כמה עמדות אחרות, מוסתרות היטב, ואם אפשר גם מחוברות זו לזו על ידי מבואות מוצנעים. וכן הכוונה היא, שיש להעביר אנשים בכביש לנקודה המעשית הסמוכה ביותר, אשר ממנה יוכלו לקבל את פני האויב, ולחסוך על ידי כך זמן ויגיעה.

תרגילי השדה נותנים הזדמנות רבת-ערך מאוד להתאמנות במוביליות מקומית, ובמידה שאספקת-הדלק מאפשרת את הדבר יש להשתמש בטרנספורט מוטורי גם בתרגילים. התחליף הטוב ביותר הם האופנים. ואולם יש להניח מראש כי הדרכים עלולות להחסם על ידי לועי-פצצות בקרקע וגיבוב עיי-הריסות. וכן יש להקפיד ולהזהר, שכלי ההובלה המוטוריים לא יחנו במקום שנוכחותם שם עשויה לגלות אף עמדה מסותרת ביותר.

אסור שתפקיד-הקרב של „משמר הארץ“ יטשטש או יפריע את חובתו לצפות ול-הודיע (באמצעים הקבועים) על תנועות האויב. הרי זה חלק עיקרי של כל תרגיל מתוכנן-יפה, ובשום פנים אין להשמיטו. כל איש ביחידה צריך

להיות מאומן בחובות של גשש ורך, ועובדי המטה צריכים מצדם לקבל ולהעביר את הידיעות (לרשויות הצבא הסדיר). מזמן לזמן צריכים השופטים להכריז כי תחבורת-הטלפון ניתקה, ויש לתת לא רק למפקדי מחלקות ולמנהיגי כיתות, כי אם גם לטוראים שנצטוו להעביר ידיעות, להתגבר על המצב בכוחות עצמם.

לבסוף, אחת הבחינות החשובות ביותר של תרגיל-השדה היא: שהמפקדים ומפקדי המשנה רוכשים בו נסיון בשליטה אופרטיבית על יחידותיהם (ואף כיתה או חוליה בת 5 או 6 אנשים במשמע), בעריכת כוחות ותכניות לגבי השטח שעליו יצטרכו להלחם, וכן הם לומדים לבחון, מתוך נסיונות וטעויות, מה מידת הכושר שלהם ושל אנשיהם לשירות פעיל.

העיקרים הכלליים, למלחמת יבשה בומנו, ניתנים להגדרה פשוטה למדי. הבעיה היא, כיצד להשתמש בהם למעשה בשעות מצוקה, כשקשה להשיג ידיעות מדוייקות ונאמנות, וקשה להבדיל ביניהן ובין שמועות והנדעות מופרזות וכוזבות או חסרות-ערך. ככל שהמפקד ירבה באימון, בטרם יעמוד לפני הבעיות הממשיות של המלחמה המודרנית, וככל שהאימון יהא מציאותי יותר, כן ייטב לו, למשמר-הארץ ולארץ כולה.

לעולם צריך המפקד לראות עצמו כאילו הוא עומד במקומו של האויב. כלל זה צריך לשמש לו בסיס לכל תכנית אופרטיבית, ועליו לסגל אותו לעצמו עד שיהפך לו להרגל כטבע שני. השאלה הראשונה צריכה להיות תמיד: „מה הייתי אני עושה לו הייתי אני המפקד הגרמני, שחינוכי גרמני וראייתי גרמנית, וכוחות גרמניים עומדים ברשותי?“ משנקבעה המטרה המשוערת של האויב, יש לערוך את תכנית „משמר הארץ“ להכשילה.

ואלה הם עקרונות שאפשר לראותם בלי חשש כבסיס לניהוג טוב. א. המפקד צריך לדעת, ולא לשכוח לעולם, את מטרות העיקריות.

מטרת האופרציות של „משמר-הארץ“ עלולה לקבל צורות שונות. יש שהמטרה היא למנוע את האויב מלהגיע למקום מסוים או לכמה מקומות בתחום היחידה; או להתבונן אל תנועות האויב ולהודיע עליהן, ולשמור על מגע עם האויב; ויש שהמטרה היא לחסום בפני האויב מבואות עיר או כפר מתוך שליטה על המבואות האלה מנקודות חזקות; או להתחקות לירידת צבא מובל באויר, להודיע על כך ולהתנגד לכך; או לגתק אויב בהתקדמותו בדרך השדה; למנוע מאת האויב את השימוש במסילת-ברזל; או להלחם בטנקים שלו ובחיל הרגלים הבא בעקבותיהם (במקום שנבחר מראש על ידי משמר הארץ); או להקל את המעבר לצבאותינו; או להגן על בית-חרושת או שדה תעופה; המטרה עלולה להיות גם צירוף של כמה מן הדברים האמורים כאן.

במידה מסויימת אפשר לראות עתה מראש את תכונתן של המטרות הללו, אולם יש מקום לשער אפתעות מצד האויב. הסעיפים הבאים הם אמצעים להשגת המטרה.

ב. על המפקד לערוך לו תכנית להשגת המטרה שלו בהתאם לכוחות ולנשק אשר ברשותו.

„משמר הארץ“ אינו רשאי להזניח כל אפשרות אמתית להתנגד לאויב, לעצרו ולגרורו אבידות לו. מהירות הפעולה חשובה ביותר. יש לתת פקודות מהר ובבהירות. אבל אין להתלהבות לענין מצדיקה פתיחת הפעולה אלא אם כן יש סיכוי מתקבל על הדעת להביאה לידי סיום מוצלח (ענין אחר הוא, אם נתקבלו פקודות מסמכות עליונה יותר; יש לציית להן מיד ובשלמות; כאן אנו עוסקים רק במפקד שעליו לפעול על דעת עצמו).

לאחר שהמפקד דימה עצמו במקומו של האויב וחישב את כוונת האויב, הרי הוא יכול לתכן את תכניתו הוא. עליו לשקול מהר אם יש ברשותו אנשים למדי, זמן למדי וכו'—אם מספיק, אשר יתנו לו סיכוי להביא את הפעולה לידי סיום מוצלח. אם לא, עליו להסתלק מתכנית זו ולמצוא אחרת, מעשית יותר. אין הוא צריך להתקיף טנקים במכונות-יריה, רובים ורימונים עד שיוכל לעצורם תחילה, או להאט את מהלכם ולהכריח את האנשים לצאת מתוכם. ואולם בין האמצעים המסורים ברשותו יש למנות גם את המוביליות המקומית; כל עוד יש ביכלתו להפסיק פעולה לפי רצונו ולחדשה ממקום אחר ובאופן אחר, יצדק אם יתקיף בלי שהיות, גם אם אין בידי הידיעות המלאות על עצמתו של האויב.

ג. על המפקד לנסות להפתיע את האויב; לעשות דברים שאין האויב משער אותם.

כדי להגיע לידי אפתעה—שהוא יסוד רב ערך מאוד בכל אופרציה—על המפקד להשתמש בדמיונו במרץ ובשכל טוב. עליו לראות עצמו במקומו של האויב המגיע לסביבה בדרך האויר, היבשה או הים ואין עמו ידיעות על האזור יותר משאפשר לרכוש מתוך מפות או, אולי, צילומים. על המפקד להשתדל לתאר לו את הכוונות האפשריות של האויב ואת הקשיים העומדים בפניו. במשך רגעים מספר עליו לאמץ את מוחו לחשוב באורח מחשבתו של נאצי. אחרי כן, בשובו אל נקודת-השקפתו הוא, עליו לבקש לסכל את כוונת האויב—בדרכים הפחות משוערות והפחות נעימות לאויב. ביחוד עליו להיות מוכן לנצל קשיים כאלה, שהאויב לא יהיה עלול לגלותם אלא לאחר שיפגע חטמו בהם.

יש ודאי טעמים נבונים לכך, שהמפקד יבחר לו קיום ושיטות להתקפה ולהגנה המתקבלים על הדעת. אולם אם יש אפשרות לאחוז בדרכים אחרות, המבטיחות, בערך, אותם הסיכויים, יהא זה מחכמה לבחור דרך, שקשה יותר—מנקודת ראות האויב—לשערה מראש ולהכשילה מראש. אם, למשל, מערכת ההגנה של הכפרים הסמוכים מותקנת בתוך תחומי הכפרים, כדאי אולי למפקד להתיצב לקרב מחוץ לכפרו הוא. או ראוי לו להתקין שנים שלושה ביצורים

מדומים, או פחים, בזה אחר זה, בקריהתקדמות של האויב, ולקבוע לו עמדה אמיתית אחרי אלה, כדי להפתיע את האויב. דוקא בשעה שבטחונו ילך ויגדל ביותר, כן אפשר לצוות על יחידת-משנה כי תסוג לפני האויב, על מנת למשכו אל אחד הפחים.

מוביליות מקומית נוחת הרבה אפשרויות לערוך אפתעה, ואותו עקרון אפתעה יש להניח בברירת מקומן של עמדות מוכנות ובהתקנתן. העמדות שנועדו לשימוש באמת צריכות להקבע במקום שהאויב לא יוכל לגלותן אלא ברגע האחרון (אם יגלה אותן בכלל), כשהוא נתון פבר באש. צריך להסוותן בחכמה. גם את שאר העמדות, המשמשות להנאה, כדי למשוך אליהן את האש, אין להשאיר בערצתן הראשונה, אלא להסוותן בחוסריכשרון מכון, לרמות על ידי כך את האויב שיחשוב כי גילה מקום-תורפה.

ד. המפקד צריך לשמור על הרזרבה שלו ככוח-מחץ עד בוא הרגע המתאים להשתמש בה בצורה מכרעת.

באורח מלחמה מפוררת, אשר יטיל על מפקדי "משמר הארץ" פיקוד עצמאי, לא תמצאנה, אל נכון, אפשרויות רבות לנסות את מקומות התורפה בהגנת האויב ולנצל את קוי ההתנגדות הפחותה ביותר. אולם העיקר הישן, המחייב לשמור על הרזרבות עד שתתפתח ההתקפה העיקרית (בין שתערך על ידי האויב ובין על ידי "משמר הארץ"), אם כי בדרך כלל היא דורשת כוחות גדולים יותר מאלו העלולים להמצא ברשותו של מפקד "משמר הארץ", מוצא לו. כאן שימוש מסויים מוגבל. הרזרבות צריכות להיות מוביליות מאוד ומצוידות בכוח אש חזק. אם תוטלנה לקרב ברגע הנכון הרי הן מסוגלות למנוע פירצה במערכת ההגנה ולהפוך את ההתגוננות להתקפת-נגד. נראה שערכן רב ביותר אם הן נכנסות לפעולה בנקודה מרוחקת משאר המתגוננים ופותחות אש מאגף. משעשו הרזרבות שליחותן, מיד יש לארגן אותן שוב ולהחזירן לרשות המפקדה. בגוף-הרזרבה הקטן אשר ברשות מפקד "משמר הארץ" יש להשתמש בעיקר לתפקידים אלה: (א) לתגבורת; (ב) לעצור הסתננות; (ג) להטיל כוח-אש נוסף על האויב בשעה שהוא מראה אותות של התפוררות ורפיון-רוח.

ה. המפקד צריך לשמור שתכניותיו להגנה או להתקפה לא תהינה נוקשות ביותר. הן צריכות לאפשר למפקדי המשנה שלנו מידת-מה של חופש-פעולה ולתת לפניהם ברירה של דרכים אחרות להתקדמות ונסיגה.

במלחמה ממש ניתנות התכניות רק לעתים רחוקות לביצוע מדויק, מלה במלה. דברים רבים מדי אינם ודאיים, והמצב הולך ומשתנה כל הזמן. המפקד צריך לראות לפניו ברור במוחו את מטרתו ולזכור שישנן דרכים שונות להשיגה. על כן צריכה תכניתו להיות נוחה לשינויים. אם ימצא פתאום שלא מחכמה להשתמש בדרך האחת, עליו לעבור אל דרך אחרת. אם בנקודה מסויימת לא יוכל לחסום את דרך-התקדמותו של האויב, משום שזמן הלך

לאיבוד, עליו למצוא מהר מקום אחר לעצירתו. ובראש וראשונה עליו להמנע מלתכן אופרציה באופן, שאם תצליח תצליח אמנם מאוד, אבל אם תחול בה תקלה כלשהי, תכשל כשלון גמור. במלחמה יקרה תמיד דבר-מה שאינו כשורה. אין לשים את כל הביצים בסל אחד.

אין המפקד יכול להמצא בכל מקום בבת אחת: על כן עליו להיות בטוח שמפקד-המשנה שלו מבינים את מטרותיו, ובהיותם כפופים לה בלבד, יש לתת לפניהם כמה דרכי ביצוע לברירה, גם בהתקפה וגם בהגנה, ומהם יוכלו לבחור את אשר יראה להם כבר-סיכויים יותר להצלחה.

ו. אין המפקד צריך להתחיל שוב בהתקפה באותו מקום ובאותה שיטה שבהם נכשלה פעם אחת.

עיקר זה מסמל את אחד מלקחי המלחמה המרים ביותר משנות 18-1914. שעלו ביוקר רב. גם אם הגנת האויב נתערערה (ולא תמיד אפשר למתקפים להשיג ידיעה זו), תהא חזרה על ההתקפה הקודמת רק מקילה את מצב הענינים שלו, אם מחדשים את ההתקפה באותו מקום יש להשתמש בשיטה אחרת או בכלי-נשק אחרים. לעתים קרובות תהא הדרך הטובה ביותר להעזר בכוח המוביליות המקומית כדי להסתלק מהר ולחזור מפניה אחרת. אולם, בדרך כלל, הרי ידוע כי לאחר שהתחילה ההתנגשות לא יוכל המפקד להשפיע עליה אלא לעתים רחוקות, בלתי אם הוא משתמש ברורבות שלו.

תרגילי שדה המתוכננים ונערכים על פי קוים אלה עשויים להקנות נסיון רב-ערך. קצת מן התרגילים אפשר לבצע תחילה ביום ואחרי-כן בלילה. השפעתם הכללית דומה להשפעת התרגיל בשימוש במלי נשק, על ידי אימון חוזר ונשנה לומדים המפקדים והאנשים להשתמש בעקרונות למעשה - תפקיד קשה לאין שיעור ממלאכת ההגדרות והניתוחים שנעשתה כאן - ועשיית הדבר הנכון בזמן הנכון נהיית לגילוי אינסטינקטיבי, פחות או יותר. אדם בקרב - עצביו וחושיו נתונים לרשמים אדירים. רשמים אלה עלולים לעקרו מחובתו ולבלבל את מחשבתו, בלתי אם הוא יודע, - ולא רק יודע כי אם גם יכול לבצע ללא היסוס - את הפעולות היסודיות הנדרשות ממנו. הוא זקוק לחזרות מרובות לפני ההצגה הראשונה. כוונת תרגילי השדה היא לספק את החזרות הנחוצות.

רב הקצינים אינם מנהיגים מטבע דברתם; אולם מבטחתי, כי מתוך מאמץ משותף, למד בארץ ששתי את המקצוע הזה ומתוך כוונה רצינית לשכלל בלי הרף את ההוראה, עלולים קצינים רבים לרכש להם את סגולת המנהיגות. גנרל פרי ל. מילס (ארה"ב)

הצלף וההסואה

מתוך "תורת-השדה למשמר הארץ" — שורת הרצאות שנקראו
במני אנשי "משמר הארץ" אשר נבחרו במיוחד לתפקידי
צלפים, צופים וגשמים. — הוציא לאור א. ת. וזקר.

הצלף חייב ללמוד את ענין ההסואה משתי בחינות עיקריות: א. כיצד להסתיר עמדות
תצפית, סך-צירי-ארב ואשנבי-יורים. ב. הסואה האיש כדי התמנות עם הרקע השלים של הנוף.
ראשית כל על הצלף לזכור כי הוא ימצא בקרבה רבה ביותר אל האויב. מרחקים מ-150
עד 300 ירד הם שכיחים למדי, ואם נשים אל לבנו כי הצויב הוא אמן מנוסה במשחק זה של
מחבואים, הרי שיש צורך במידה רבה של כשרון בשביל לתפוס עמדה ולא להגלות לעין. נצנוץ
אור שמש הנופל על זכוכת של משקפת עלול יותר מכל דבר אחר לגלות את העמדה, אם לא
השתמשה ב"מגן-המצל" * אשר למשקפת. והרי כל כך קל לשכוח דברים קטנים כאלה. עלי
לרצור, איפוא, שמנהגי והירות אלמנטריים אלה צריכים להעשות לצלף הרגל כמעט שני. אולי
הדרך הטובה ביותר לא להכשל בנדון זה היא לזכור שהצלפות קרובה מאוד במהותה לציד
חיות מורפות — אלא שיש הבדל אחד בולט בין שני אלה: אתה בצלף עלול להיות הציד, בעוד
שאתה חושב כי אתה הנד הציד! יכול אני לספר כאן סיפורים לאין קץ על עמדות-צלפים אשר
חוכנו בקפידה רבה והותקנו בעמל רב, ואיזה מעשה בלתי שקול גילה אותן לאויב וגרם למות
אנשים ללא-צורך. נסתפק כאן בסיפור אחד מסוג זה.

שיעור מעשי בהסואה.

הבטליון שלי התווק בקמץ של הקו הקדמי ליד הולוך (בגורת-לאוס); בקיץ שנת 1916
השתולל הקרב הרחק מכאן דרומה, ובשבילנו נעשתה המלחמה ענין קופא של הנחת מוקשים,
קליעה במרגמות ודירקרב של רמוני-רובה לפרקים. שני הצדדים התרו לשרבב לפנייהם מחתרות
(Saps), או עמדות-קשב, כשם שניתן לפעמים לנקודות אלו, והענין נעשה להם כמין שגוען לדבר
אחד, עד כי היו מקומות שתפירות היריבים היו קרובות כל-כך, שגרר התיל נעשתה משותפת
לשני הצדדים. השכבה התת-קרקעית של המקום היתה על הרוב בנויה סיד, וערמות של עפרות-
פסולה, תוצאת מכרות-תפחמים עתיקים, נודקרו פה ושם לאורך החזית.

מפני ההרעשה הממושכת נעשו התפירות רחבות, על הרוב, וגרועות ולא נתנו אלא
מחסה מועט. ואולם השאלה הבערת בשביל כיתת-הצלפים היתה שאלת האבידות מיד צלפי
האויב: במשך ימים מועטים איבד הבטליון ששה-עשר איש בדרך זו.

המפקד שלנו היה הולך ומאבד את סבלנותו, ובלשון שאינה משתמעת לשתי פנים נאמר
לקצין-הצלפים שלנו, כי יש לעשות דבר-מה, ולעשות מהר. קצין-הצלפים העריך את מידת
האחריות המוטלת עליו. אולם אי-אפשר היה להבהיל אותו למעשה נתפו או בלתי-שקול, כי
האחוז הגבוה של פצעי-ראש הבינהו לדעת שיש לנו עסק עם צלף-ההונגים הורזי והערום, ולא
רק עם פלוגה נלהבת של אנשי חיל-הרגלים הפנרי, שהיו יריבינו הסמוכים.

משכן כיתת הצלפים היה במרתף של בית הרום במרחק של 1000 ירד, בקירוב, מן
הקו הקדמי. כאן נוסחה תכנית הפעולה. בתנו היטב את מפת-התפירות של גורת-החזית שלנו
וציינו את המקומות שבהם נורו חבירינו. נמצא, שכמעט כל האבידות היו בסיבובי שתי תפירות.

קשר, המוליכות מן הקו הקדמי אל שתי מחתרות. יתר על כן: נראה היה שכל יריות-הפורענות באו מכיוון שמאלי. והו, אפוא, הדבר שקרה; "הקלעים האירים המלכותיים", שקדמו לנו במקום הזה, היו נלהבים ביותר להמצא במגע קרוב עם האויב, ומתוך כך זנחו עמדה מצויינת של קריהתיות וביקשו לחפור מחתרות לפנייהם. השביל אליהן הוליך על פני בור שטוח, או "קיס" בתוך הקרקע, שנמצא כדי מסר למטה מרמת חפירת-הקו הראשון. כך היו חפירות-הקשר נתונות, כמעט בכל סיבוב, לפגיעת איוה צלף-אויב שהיה נוטל לו עמדה במקום נישא מעט, על מדרון שחור של אחד מתלי פסולת-הפחם הסמוכים.

תפקידנו הראשון היה לקבוע את מקומו של צלף זה. הוחלט לבנות נקודת-תצפית במרחק 300 צעד, בערך, לאחור, בתוך מעקה חפירה ישנה, ומשם לבדוק את קריהתיות, בעזרת משקפת רום, מפת אחרי מפת ממש. הנקודה נבנתה בלילה. ולמחרת, שהיה יום שמש ובהיר, נגשנו למלאכה. אכן, כפי שתוכחו מיד, עלולים היינו לשלם מחיר יקר בעד-התלהבות יתרה זו. לפי שהייתה זו רק עמדת-תצפית בלבד לא קבענו בה לוח של פלדה, והיינו צופים בעד נקבים בתוך שק קרוע, מתוח על גבי סרק צר בין שתי קורות-עץ ישנות ועגולות שהוצמדו מתוך מתפורת סמוכה. ויכול אני לאמור בפך מלא כי מעשה-ההסוואה שלנו היה מצויין — העמדה לא נראתה לעין בלתי-מצויינת ממרחק של 15 עד 20 צעד.

לא זמן רב עסקנו בתצפית וכבר תפסנו במשקפת משהו שדומה היה לחיבת-ברזל גדולה בשיעור של 60×90 ס"מ, בערך, קבועה בוויית של מעקה החפירה הגרמנית שהקיפה את שולי המדרונים של תל-הפסולת ההרוס. לא יכולנו לראות כל אשנבי-יורים בתיבה זו, אולם במקום נמוך

יותר מצד שמאל הבחינה עינינו משהו דומה מאד ללוח-פלדה ובו אשנב. ספרתי להברי את אשר ראיתי, ולפי שחשקה נפשו להוסיף על תוצאות הסתכלותי, תפס את המשקפת כדי להסתכל בעצמו. סבור אני כי ברוב התרגשותו נתן לחלק הקדמי של המשקפת להזדקק דרך תור השק, ומכיון ש"המנך-המצל" של המשקפת לא נמתח, הכה כנראה השמש בוכוכית והתזיר בבואת-אור בהירה. אם זו היתה הסיבה — והדבר מתקבל מאוד על הדעת — או שהייתה כאן סיבה אחרת, אך עמדתנו נגלתה ומיד בא כדור, פגע בקורה הנמוכה יותר וגיתו הצדה, ובעוד אנו מסתכלים איש בפני רעהו התחילה מכונת-יריה במלאכתה וקרקה את קדמת-העמדה. שום מתופף בעולם לא חופף מימיו לנסיגה מהירה מזו שלנו!

- א. מקום בו נפגעו האנשים
- ב. עמדת-תצפית 300 מלאחור
- ג. תבת-הברזל במעקה החפירה הגרמנית
- ד. לוח-פלדה עם אשנבי-יורים
- ה. מקום אשנבי-היורים הקדמיים שלנו
- ו. מאורת-הצלפים הגרמנית

עכשיו ידענו שאותו קראשנו מסתתר אישם בקרבת תיבת המתכת וכנראה הוא פועל מתוך מגע עם אנשי מכונת-יריה (עין דיאגרמה). בלילה ההוא ממנו פת. בתוך מעקה של חפירת-הקשר הקרובה ביותר לתל-הפסולת

והצופה פני „תיבת הברזל“ נקבעו שני אשנב־היורים של פלדה וריוח ביניהם.

• זכרנו לקח יום אחמול ולא עשינו כל תנועה עד שעה מאוחרת אחר הצהריים, שהשמש היתה אז גבוהה למדי ומטילה אור מלא על פני תלה־הפסולת במרחק 70 עד 80 ירד ממנו. החור שבעדו הייתי צופה נקבע בין שני רגבי־גיר גדולים, והמשקפת היתה עטופה מספחת לבנה מוזהמת. חברי עמדו מוכנים ליריה, כי בטוח קרוב זה לא יכולנו להסתכן. מקץ דקות אחדות הבחנתי אשנב שני מוססה ביותר מצד ימין של „תיבת הברזל“ וכמעט סמוך לקרקע. לאט נפתח האשנב ולאט שורבבו הפננת העליונה והקנה של רובה. זה היה תכסיס חביב על הצלף הגרמני, והיו בטוחים, שאם הרובה מוקרר החוצה, הרי בעליו שרוע משה־משה הימנו, מימינו של הרובה או משמאלו.

היה חשק רב להשליך את המשקפת ולקחת את הרובה ביד. אולם לא זו היתה תכניתנו. עכשיו נקבענו בהחלט את מקום העמדה הגרמנית ותיארגנו את מצבה בדיוק לשני הצלפים שלנו, שקיבלו הוראות מפורשות להחזיק את אשנב־היורים שלהם סגורים למחצה עד שקצין־הצלפים שלנו יצליח להגיע את הגרמני לירות. זה נועד לשמש אות לצלפים שלנו לשלות את כדוריהם נוקבי השריון לאשנב הגרמני. תפקידי היה להתבונן בתוצאות. על ידי שימוש מוצלח בראש של דחליל בחפיר־הקשר הרחוקה (מחזרת מס' 2) סחם הקצין שלנו את היריה הדרושה של הגרמני אל חפיר־הקשר, ומיד, תוך כדי שלוש שניות, מצאו שני כדורים נוקבי־שריון מכוונים יפה את מטרם. מובטחני, כי לפחות אחד מן השנים חדר במישרין דרך האשנב בן 8 ד"ס"מ — ופלוני האשנבני ירה את יריתו האחרונה. מאז לא באו כל הודעות על אבידות מיד צלפים בשתי חפירות־קשר. אלו כל הימים שהוספנו לעמוד בתפקידנו המיותר בגורה זו.

מאורע זה יש בו כדי להדגים כמה ענינים הנוגעים להסוואה. ראשית כל, גם אם הסוואתך טובה ביותר עלול אתה לגלות את עמדתך, המושלמת בכל שאר המובנים, על ידי תנועה או גפילת אור שמש על גבי משקפת מובלמת. שנית, יש להסיק מכאן את הצורך לבדוק מוזמן לזמן את העמדה מצדה החיצוני, כדי להוכיח ששום פרט בהסוואה לא נתקלקל על ידי מוג־האוויר או על ידי התערבות חיצונית אחרת, כגון התפוצצות של פגז. כי סיבה זו היא שנילחה כל־כך את עמדת מכונת־היריה הגרמנית משמאל ל„תבת־הברזל“; מפני השימוש הממושך ורעידת האוויר נפלו העפר והאבנים שנעזרמו תחילה מסביב לאשנב־היורים, וכך נתגלה חלק מלות הפלדה המשקף יפה את אור־השמש, בדומה לכל גוף שמות. גילוי עמדת מכונת־היריה הוא שהביאנו במישרין, פחות או יותר, לגילוי מספרו של הצלף הגרמני. הלכת השלישי הוא, שכדאי לפעמים להבליט דבר־מה בכוונה, כגון תבת־הברזל „הגלויה“. אין לי כל ספק שכמה מאנשינו מצאו את מותם בשלחם יריות לשוא אל תבה זו, בהאמינם כי שם יושב צלף־אורב, בעוד שהגרמני הערים פגע בהם ממאורתו השוכנת במרחק מטרים אחדים משם לצד ימין וכדי 90 ס"מ למטה.

• ט ש ט ש א ת פ ר צ ו פ - ה א ד מ •

פרצוף האדם הוא מן המטרות הנאות ביותר להתבלט על פני הנוף, אולם לאשרנו הוא הוא גם נוח ביותר ל„הסוואה“. שק־שליחול מוזהם ישמש את הדמות הבולטת ביותר בהצלחה; כובע אשר שלים ארוכים לו מעורף, שאתה חובשו להפך, אחוריו לפני, בצירוף חור־עין מלאכותי, הציל אנשים רבים ממות (עיי'ן שרטוט מעבר לדף).

בימי המלחמה הקודמת אפשר היה להשיג גלימות־צלפים בכמות מוגבלת. שונים היו המلبושים האלה הן לפי דוגמתם והן לפי צבעם, כאשר הובאו בחשבון פני־הנוף השונים. אותם

המלבושים שראיתי או השתמשתי בהם לא היו משוללים דמיון לכתנות-לילה ורחבות-מידה עם ברדסי "קליקלֶקֶסֶקֶלֶן". אם כי סוג־לבוש זה הועיל למשמש במידה מסוימת את תבנית גוף

רשת בשביל
לשים בה ענפים
גבעולי יקש, זכר, לבגד

כפפות
של בד
חקי

נעלים חומות
קלות

האדם, אין דעתי גוחה ממנו, בעיקר משום שאינו מתאים לזחילה, והייתי בוחר יותר בלבוש שנעשה כדוגמת "מעיל־מכנסים" (overalls) עם ברדס מחובר אליו. לבוש כזה יכולתו מאתור או מן הצד בכפתורי מתכת או ברוכסון ויצויד בקישורי גומי בפיסות־הידים ובקר־סולים, ובכיסים רחבים בצד ובירכיים בשביל משקפת־שדה או שאר צרכים, וגם מזון בכלל. נוסה אני לארגן של פשתן חזק, או של כותנה, בצבע אחד, או, לכל היותר בשלושה צבעים ניטרליים — חקי, ירוק וחום, כדי ששאר צרכי ההסוואה יעשו במקום בעזרת מכחול וצבע. שלושה או ארבעה מלבושים דרושים לבטליון לצרכיו, ועוד כמספר הזה למלאי, ובכלל זה אחד עשוי אריג לבן, או כמעט לבן, לשימוש באיזורי סיד או כדי להתמוג עם מראה בניני מלמ או בנינים מסודים לבן.

אם לברדס ולכתמים של הלבוש מתוברות לולאות קטנות של חומים או של פחיל גמיש, אפשר להשתמש בלולאות כאלה כדי לחקוע בהן עשב ושאר צמחים במקום שהסוואה נוספת כזו רצויה.

מיג'ור ר. וורד

תרגילי-אימון להחלטה דחופה*

כוונת התרגילים האלה היא לעורר מפקדים צעירים למחשבה וזריזות וליוזמה. המדריך הטוב מעלה את התרגילים ברגעים בלתי צפויים, בשעת חניות וכו', או תוך כדי איזה תרגיל אחר לגמרי. דרוש תשובה מנייה ובינה, לפי שהמצב מחייב פעולה דחופה. כל מסיבה המתוארת בזה למשה אינה קשורה במסיבות הקודמות לה. עשה את התרגיל מתוך ילדור, ככל האפשר, על קרקע ממש. וזהו דרך מצויינת לבחון את אימון־השדה הכללי והיא מסייעת לבחור אנשים מוכשרים לסמלות.

1. אתה מפקד של כיתה נעה קדימה; פתאום אתה שומע קול אוירון סנמיך־סום מעל כמה עצים שבאחד האנפים. מה תעשה?
תשובה: עליך להניח כי אוירון אויב הוא, פרט למקרה שאתה יודע כי לא כן הוא.
הן פקודה: "מסומים! — פעל!"

2. אתה מפקד של כיתה, וכיתתך היא בעמדת־הנחה. במסר לידך הרומה האנטיטנקי. בשתי דרכים עלולים סלעם להתקרב לעמדתך, ואין אתה יכול לכסות על שתיהן בבת־אחת. מה תעשה?

* מתוך החוברת "תרגילים באימון הכיתה — למפקדי כיתות ומחלקות", — יצאה לאור 1941.

תשובה: בחר לך שתי נקודות בשביל הרובה האנטימני; באחת תקבע את הרובה ובשניה תקבע זקיף.

3. אתה מפקד של כיתה והנך מוליך את כיתתך בדרך. פתאום מניחה מכונית משוריינת של האויב מתוך דרך צדדית ומתקדמת לקראתך. אין עמך כל רובה אנטימני, אף לא רימונים. מה תעשה?

תשובה: צו על כיתתך לקפוץ לתוך מחסה ולפתוח באש, והחלם שבפעם הבאה תשלח שני גששים לפניך.

4. אתה זקיף, ואתה רואה קצין בריטי שאינך מכיר בפניו ומתרה בו כי יעמוד ויוהה עצמו. הוא מתרף אותך ואומר לך, כי תבלום את פיך. מה תעשה?
תשובה: הזהירה שוב: „עזור, ולא — אני יורה“.

5. אתה מפקד של כיתה וכיתתך משתתפת בהתקפה על עמדת אויב, כחלק מתכנית המבצעת על ידי מחלקה. אתה בא לשמת פתוח — נתון לאש האויב ויודע אתה, כי תהיינה לך אבידות. מה תעשה?

תשובה: ניתן לך תפקיד מסוים, וראש דאגתך הוא לבצע אותו. אם אבידותיך תהיינה מרובות כל כך שלא תוכל לבצע את התפקיד, הרי זו שמות להמשיך בדבר. אבל אין אתה יכול להיות בטוח אלא אם כן תנסה תחילה, ועליך להיות מוכן לשאת אבידות לשם ההצלחה.

6. אתה מפקד של פטרול, ובו שני אנשים מלבדך. בדרך למילוי התפקיד אתה רואה כיתה אויב שרויה במנוחה — מסרה נחה (לא נעה). מה תעשה?
תשובה: ניתן לך תפקיד מסוים בתורת פטרול, וזה צריך לעמוד בראש שיקולך; אם תוכל להמשיך בתפקידך אחרי שתשמיד את האויב, או שאתה כבר נמצא בדרך תורה, אזי תצדק אם תפתח באש.

7. אתה מפקד של כיתה, וכיתתך שרויה בעמדת הגנה. אתה רואה כיתה אויב לא בגורחך אתה, כי אם בגורה אשר באנפך. נראה ברור, שהאויב מתגנב אל הכיתה ההיא. מה תעשה?
תשובה: אם כי אין זה חלק מתפקידהאש שלך, עליך לפתוח באש אם אתה בטוח כי תפגע בהם, ואם אין זה בניגוד לפקודות מפקדהמתלקה שלך. אם לא כן, עליך להודיע על הדבר מיד, באיוו דרך שהיא, לכיתה השכנה.

8. כיתה מתקדמת ופתאום נהרג המפקד בפנו. מה יש לעשות?
תשובה: סגנו לוקח את המפות וכו' של מפקד הכיתה ההרוג, נוטל לידיו את הפיקוד וממשיך בהתקדמות.

9. אתה מפקד של כיתה, וכיתתך שרויה בעמדת הגנה. פגזים מתחילים להתפוצץ בקרבת מקום, ונראה שהאויב יודע בדיוק את מקום עמדתך. מה תעשה?
תשובה: עוד קודם לכן כבר בחרת לך עמדה אחרת מתאימה, אשר ממנה תוכל לבצע אותו תפקידאש. העבר את כיתתך לשם.

10. אתה מפקד של כיתה וגזמיות לחסום דרך צדדית. לכשאתה מגיע לשם אין אתה מוצא כל חומר למתסום של ממש. מה תעשה?

תשובה: נסה לאחוז את עיני האויב. רצועה של מעילים לרחבה של הדרך, או אילו מוקשים אנטי-טנקיים מדומים עלולים לעצור את המנק הראשון ולחת לך הורמנות לפעול ברובה האנטי-טנקי שלך.

11. אתה מפקד של כיתה, וכיתתך היא כיתה-חור" של החלוצי. באפך אתה רואה מפרול אויב. מה תעשה?

תשובה: תפקידך לנוע קדימה. הודע למפקד מחלקה.

12. אתה מפקד של כיתה. האויב מנסה להוריד צנחנים, מעל לראשך מתחולל קרב-אוויר. ופני השמים שחורים מצנחנים; מה תעשה בראותך צנחנים יורדים סמוך לך?

תשובה: צנחני האויב מחוברים אל סוככים חבבור יחיד, בעוד שלמייסי חיל-האוויר המלכותי חבבור כפול, בכתפים; ואולם אין אתה יכול להבחין בדבר בודאות כל עוד הצנחנים באוויר, אם אינם קרובים ביותר אליך. אם בשעה שהגיעו ארצה הם מתחילים לחלוץ עצמם מ"מעיל-מכנסים" (overalls), אז שהם הולכים לפתות חיבות שהגיעו אף הן מלמעלה — פתח באש.

13. אתה מפקד של מחלקה, ויחידת-האויב המונה שני קצינים וכמה חיילים נכנעו לך. מה תעשה?

תשובה: הברל את הקצינים מעל שאר החיילים, ערוך חיפוש אצל הקצינים לשם מציאת תעודות וכו', בפרט תהא להם שהות להשמדם, ושם משמר על כל היחידה, אחרי שנוכחת כי אנשיה מפורקים מכל נשק.

14. אתה זקיף בלילה בשטח קרמי. אתה שומע מישהו מתקרב בשקט, ואין אתה יודע עד כמה הוא קרוב אליך. מה תעשה?

תשובה: אין כל תועלת לקרוא אל המתקרב לזהות עצמו, אלא אם כן בטוח אתה כי תוכל לפגוע בו, במקרה שזה הוא אויב. על כן הער בשקט את המפקד וזכה.

15. אתה ממונה על מחסום בדרך. ידוע שהאויב נמצא בסביבה. מופיעה מכונית-משא ברימית. תעודת-הזהות של הנהג נראית כשרה, והוא אומר כי במכונית שקיחול ריקים. אתה מטיל מבט לאחור ורואה את השקים. התחזק לו לעבור את המחסום?

תשובה: אין אתה צריך לתת לו לעבור, עד שתהא בטוח כי אין במכונית כל דבר שהוא מלבד שקים.

16. אתה מפקד של כיתה, וכיתתך שרויה בקרב עם האויב הנמצא במרחק שש מאות ירד. פתאום אתה רואה כיתה אויב במרחק של מאה ירד משמאל מתקדמת לעברך. תן פקודת-אש.

תשובה: — כיתה מס'... הנמך גדרות. מחצית שמאלה. כיתה-אויב. מהרה אש. (פקודת-אש קצרה)

17. מה הסימנים שאתה תר אתריהם בהבחנת מטוסים?

תשובה: מקום הכנפים (ביחס לגוף), מספר המנועים, קוים בולטים בגוף המטוס. כנפי המונופלנים הגרמנים הן, על הרוב, בגובה של המטוס; שלנו — בתחתיתו.

צבא דרום-אפריקה*

יצירת הצבא של דרום-אפריקה בימינו היא אולי המאמץ הבולט ביותר שגילה אחד הדומיניונים. בראשית המלחמה – עכשיו ניתן הדבר להגלות – הכיל הלוו הזה רק 20,000 איש בסך הכל. בזכות מאמציה הכבירים של ממשלה תקיפה, אשר בראשה עומד הגנרל סמטס, הוטב המצב מהר. דרכי ההבראה האגדית הזאת ראויים שנעמוד עליהם.

על פי חוקי ההגנה משנת 1912 ושנת 1922 חייב כל אזרח של היוניון, אם הוא ממוצא אירופי, באימון צבאי בימי שלום ובשירות להגנת הארץ במלחמה. 50 אחוז, לפחות, נתבעים למעשה לאימון בימי שלום, והם נעשים חברים לאוף הידוע בשם „חיל האזרחים הפעיל“. השאר נדרשים להצטרף כחברים לאיגודי-קליעה, או לשירות בדיכוייה הדרום-אפריקנית של „חיל המילואים המתנדב של הצי המלכותי“.

וכך אנו למדים, שאם אמנם לא היתה אפריקה הדרומית מוכנה למלחמה, הרי לא חסר בה חומר-אנשים להתרחבות צבאית מהירה. אחד דרום אפריקני נותן בנידון זה הסבר נאה למדי, וזו לשונו:

„החובה לשרת את אפריקה הדרומית בנשק, בלי להזקק לחובת-צבא כללית, הכתה שורש לתמיד בחוקתנו, והיא מורשת הרפובליקות הישנות טרנסוואל ו, מדינת אורנג'יה החפשיית, אוהבות החירות, אשר אזרחיהן ראו את ההתלצות למלחמה כחובת יום-יום רגילה שלהם.“ קשיות-האופי של קומנדות-הבורים** לשעבר, כושר-התנועה שלהם, העזתם, דיוקם-בקליעה אשר כמעט לא נודע כמוהו, נמסרו בירושה לבן דרום-אפריקה, מדור לדור.

וכך אנו רואים, שעם פרוץ המלחמה היתה קיימת מסגרת מוצקה בשביל ארגון ההגנה של המדינה. לא עבר זמן רב ומאה אלף איש אחוז בנשק, ונמצא שאין הם זקוקים לאימון אלא במידה מועטה, אף בשימוש בכלי זיין מודרניים ממוכנים. אולי קלים היו לאימון יותר משאר מתנדבים באיזה חלק אחר מן הקיסרות. פלישת גרמניה לארצות השפלה וכניסת איטליה למלחמה הגבירו בהרבה את תנועת ההתגייסות. חוץ מבמקרים מועטים יוצאים מן הכלל נתחייבו המתנדבים לשירות „בכל מקום שהוא באפריקה“***. לשם הבטחת מוביליות גדולה יותר אורגנו בריגדות של רוכבים וצורפו לשתיים מן הדיכוייות החדשות. בטליונים של „פאינרים“ (יחידות עבודה) הוקמו מתוך האוכלוסיה הצבעונית לשירות בלתי-לוחם* בשדה. ביוני 1940 הודיעו העתונים על מציאות חלוצ

* פרק ממאמר על „הדומיניונים במלחמה“ שנתפרסם ב-„The Army Quarterly“, אפריל 1941.

** בשם „קומנדו“ נקראת בשעתה חבורת-לוחמים שהעמידו מקרבם כל ישוב או קבוצת ישובים כחלק של „צבא העם“. לאחר המכות הראשונות שהוכו בידי הבריטים נפרד צבא הבורים לקומנדות נבדלות אשר נהלו את פעולותיהן בסגנון פרטיזני. ומאז נעשה המונח „קומנדו“ לשם נרדף אצל הבריטים ליחידת לוחמים במלחמה זעירה או בסגנונה. — המ'.

*** הוקמו בטליונים מיוחדים של חיילים צעירים, מתנדבים בגיל 20–17, אשר אין לשלחם אל מחוץ לתחומי הארץ, אך הם מגבירים את חיל-המצב ועמידים לשמש חיל מאומן נוסף.

של "כוח-שדה-מובילי דרום-אפריקני" באפריקה המזרחית. מקץ חודש ימים הגיע הגוף העיקרי של כוחות-המלחמה הדרום-אפריקניים לקניה, יחידות המהוות גייס שלם, הכוח הגדול והמצויד ביותר אשר נשלח בזמן מן הזמנים מ-ברית אפריקה הדרומית". מר הופמייאר, מיניסטר הכספים, רשאי היה להתפאר בינואר 1941: "העלינו צבא המונה למעלה מ-120,000 איש, מזויין ומצויד בשלמות". אולי ימצא כי התישג הגדול ביותר של הדרום האפריקנים במלחמה זו הוא בשדה ההנדסה והטרנספורט. במשך ירחים, לפני שניתנה הפקודה להתקפה, היתה היחידה החשובה ביותר של הכוחות הדרום-אפריקניים פלוגת של סוללי-כבישים שנאספו מכל המשרדים לעבודות צבוריות בערי ה"יוניון". אין אנו מקיים לסול דרך משוכללת, אולם בטוחים אנו כי נבנה ונקיים לשימוש דרך אשר בה תוכלנה שיירות-הצבא לעשות 40 מיל לשעה. בלי לשבור קפיצים, במקום 10 או 15 המילין שהן עושות כיום" - אמר אז מנהל היחידה הזאת בשיחה. ערך מלאכת היחידה הוכח לאחר כמה חדשים, בשעה שהצבא הדרום-אפריקני עבר את גבול חשב על פני דרכים אשר, דומה היה שצבא לא יוכל לעבור בהן, כדברי אחד הכלבים. המהנדסים פילסו נתיב מוצק ורחב בתוך השממה במהירות מסתיעה של מיל אחד לשעה. אימון חיל-הרגלים בקניה היה גמרן ביותר. הם למדו לשאת בסופות טרופיות במחנה ארעי, ולנוע בחשאי בתוך החורש העבות. כיתה אחת עברה את שיא הקיסרות הבריטית בהליכה ממושכת. החיילים עשו 62 ק"מ ב-11½ שעות ועלו בזה על שיא 55 הק"מ שהגיע אליו אחד הגדודים ההודים. המסע התחיל ב-4 שעות בבוקר והאנשים נחו עשר דקות בכל שעה עד ארוחת הבוקר. בחום היום בצהריים נחו שלוש שעות והגיעו לחניה ב-8:30 בערב. דרכם היתה בחבל הקשה ביותר שבאדמת קניה, והאנשים שרו בלכתם כשהם עמוסים כל כליהם. רק 2 מתוך 150 איש לא הצליחו להגיע עד סוף המסע. אין להתפלא אפוא שהידיעות הבאות מחשב ומסומלי האיטלקית מדברות לעתים קרובות כל-כך על הישגיהם של אנשי דרום-אפריקה. בהתקפה על אל-ייבו פתחה יחידת-תותחנים דרום-אפריקנית, שזו לה הפעם הראשונה לפעולה, באש מדויקת להפליא, והשיגה פגיעות ישירות בשתי היירות הראשונות. יחידות של רכב משוריין באיזור זה ובאיזורים אחרים בחזית אפריקה המזרחית הפתיעו את האויב, בהתקדמן על פני נוף קשה במהירות של ששים מיל לשעה. המכוניות עצמן נבנו בדרום אפריקה.

מיד אחרי פרוץ המלחמה הוחל בפעולה לייצור חמרי מלחמה בקנה מידה גדול. כיום מייצרים כמה בתי-חרושת חמרי-נפץ, פגזים במכסת אלפים לשבוע, פצצות, רימונים ותחמושת רוכים; מרגמות וכלי יריה; כלי רכב צבאיים מכל הסוגים, ובכללם גם מכוניות משוריינות.

אפריקה הדרומית, בדומה לגניו-זילנד, שלחה מתנדבים רבים-לצי המלכותי והקימה "כוח פגז וחפץ". בחלקו אוירי ובחלקו ימי, אשר לו, בעיקר, נמסר תפקיד הגנת קו-החוף של ה"יוניון". כוח התעופה, שבתחילתו היה חדל-ערך בכמותו, נתפתח והיה לחיל קטן אך בר-ערך רב באיכותו, שליט על פני הג'ונגל והמדבר.

מ: לובנסקי

התובלה המוטורית בארץ

משק המכוניות בארץ מנה לפי 1940: 4,372 מכוניות משא, 1,214 אוטובוסים, 1,262 מכוניות ציבוריות (טקסי), 6,711 מכוניות פרטיות. לפי העלון הסטטיסטי הממשלתי נמצא שימוש: 3,180 מכוניות-משא, 0,936 אוטובוסים, 1,189 מכוניות ציבוריות, 5,062 מכוניות פרטיות. מכאן יש להניח שחלק מבעלי המכוניות לא חידשו את רשיונותיהם, אם משום שהמכוניות נתישנו או משום שחסרו להן חלקים או צמיגים. מספר המכוניות שנמצאו בשימוש בשנת 1940 היה גדול ממספרן בשנת 1938 ב-2,068. עליה זו מצטרפת מ-1912 מכוניות פרטיות, 186 אוטובוסים, 588 מכוניות משא ו-167 מכוניות ציבוריות. אנו רואים, איפוא, כי בסוגי התובלה החשובים, – אוטובוסים ומכוניות-משא, – היתה התוספת קטנה. יתר על כן, חלק לא קטן מן המכוניות שנתוספו בא ע"י תיקון מכוניות ישנות, שהוצאו בשעתן משימוש, ועכשיו גרם המצב בשוק להחזירן לעבודה. במשך שנת 1941 הובא אמנם מספר מכוניות חדשות, אך בדרך כלל לא חלו שינויים לטובה במשק התובלה, כי בתחילת השנה נדרשו מאות מכוניות לצבא, וכשלושה רבעים מהן מכוניות משא ואוטובוסים, וכל אלה מכוניות מהחדשות ביותר.

כן ירדה הרמה הממוצעת של המשק המובילי בארץ מבחינת האיכות, ואם כי בכמות לא חלו שינויים גדולים, נרמה ירידת הרמה הטכנית. להפחית את שיעור היכולת לעבודה אפקטיבית, אמנם המוסדות המתאימים, כגון ועדת התחבורה של הסוכנות היהודית, בנק א.פ.ק ומרכז הקואופרציה, שראו את הנזל, עזרו בפרוץ המלחמה בהזמנת כמות של צמיגים וחלקי-חילוף, אך אלה לא הספיקו. המחסור בחלקים ובצמיגים הלך והחמיר, ויש שהוא גרם להשבת מכוניות במשך זמן ממושך. מספר המכוניות העומדות בנורמים ומחכות לחלקים הולך וגדל, ובלית ברירה מחדשים חלקים משומשים – דבר המשפיע לרעה על כושר עבודתה של המכונית.

חלוקת המכוניות לפי גילן הוא: משנות-ייצור עד 1936 – כ-75%; משנות-הייצור 1937-1939 – כ-15-20%. אם נשים אל לבנו שהמבסומים המקובל לבלאי-מכוניות הוא 6 שנים, נבין את קשי המצב.

הבנת מנגנון התובלה לשעת חירום. כל החמרה במצב המלחמה, וממילא גם בתנאי הבטחון, מציגה בפנינו את בעיית הקשר עם נקודות הספר ומקומות הישוב המרוחקים מן המרכזים והספקת התוצרת החקלאית החיונית לערים: התפקיד הראשון הוא הבטחת הכוח המובילי לנקודות הללו. אמנם למשק החקלאי אמצעי-התובלה משלו, כ-200 מכוניות-משא בקירוב; אך אין בטחון שמספר המכוניות האלה, הנושאות גם כיום בעומס-עבודה גדול למדי, לא יקטן. על כן חשוב הדבר להכין בעוד מועד מנגנון מתאים לארגון משק מובילי בחקלאות, שיהיה מוכן להעביר ברגע

הדרוש, בפרודוקטיביות מכסימלית, את האספקה החיונית לישוב, וכן למלא תפקידים נוספים לשעת חירום, כגון העברת פצועים ושמירת הקשר בין הנקודות. למקרה של הקטנת מספר המכוניות יש צורך לברר מראש מה הם הצרכים ההכרחיים ביותר אשר להם דין קדימה, ומהו מספר המכוניות המינימלי הדרוש למילוי הצרכים האלה בכל סוגי ההובלה, הן להעברת נוסעים, בתנועה עירונית ובין-עירונית, והן להסעת משאות, הכוללת הספקה חקלאית והובלה בין-עירונית. מכוניות לעבודות ציבוריות, לעבודות-צבא, לעבודות בנין ולשירות התעשייה. עלינו ללמוד איפוא מראש צרכי כל סוג וסוג ולקבוע מה קודם למה (כגון לפי חשיבות התעשייה), כדי לאפשר בשעת הצורך את הריאורגניזציה של כוחות ההובלה, בהתאם לאפשרויות ולצרכים, ולמנוע ככל האפשר נזקים לישוב.

צרכי הבטחון. כידוע קיימת בארץ משטרת הישובים העבריים. לה כוח מובילי מסויים, המורכב ממכוניות קלות. כוח זה - תפקידים רבים לפניו בשעת חירום, וחשוב מאד לארגן מראש כוח רורבי לנוף זה, אשר יעזור לו בשעת הצורך בהגשמת תפקידיו. הרורבה הזאת צריכה להיות נוחה לתנועה, ויש לדאוג שיהיו לה נהגים מאומנים. ברור, שיש לקבוע למסירה זו מראש את המכוניות המחאימות, אשר תוך כדי עבודתן. הרגילה תקבלנה אימון מסויים מוזמן לזמן. בתפקידן יש לכלול גם העברת פצועים, כיבוי שריפות (ע"י שימוש בציוד הדרוש שיוכן מראש), קשר עם נקודות מרוחקות, הספקת מים וכדומה.

הובלת נוסעים חשובה לישוב גם בשעת חירום. למשל, במקרה של אקוואציה ממקום זה או אחר יש להבטיח את המינימום הדרוש של מכוניות לתפקיד זה, שהוא אחר התפקידים העלולים לעמוד לפנינו. השירותים הציבוריים משתדלים לקיים את התנועה במכוניות, אשר מספרן אינו מספיק. בשעת חירום יקטן, ודאי, מספרן עוד יותר מפני הנוסעים, ויהיה הכרח לסדר את העבודה לפי תכנית הערכה מראש לכל הארץ. בהכנת התכנית ובהוצאתן לפועל יש לשחק בהתמדה את המובילים עצמם. תנועה בשעת חירום. מיעוט המכוניות ותפיסת הדרכים לצרכי הצבא יחייבו, אולי, נסיעה בשירות מסודרות. במקרה זה ידרשו אנשים מוכשרים לנהל את השיירות הללו ואת המנגנון הקובע תור בהובלה, ע"י בחינת ההכרח במצרך זה או אחר. יש לשער שמוזמן לזמן יהיה הכרח להוביל בצורה זו אספקה מן המקומות המרוחקים ביותר, ונסיעה כזאת תדרוש, אולי, שבועות רצופים. רק ע"י הכנת אנשים לתפקידים אלה אפשר יהיה להבטיח את האספקה.

רכבות. יתכן כי מפני העמסת הרכבת ע"י הובלה שהזמן נרמה, או מפני הפסקה זמנית בתנועות מסילות הברזל, כתוצאה הפצצה, תדרש עזרת מכוניות אשר תועמדה לפקודת הרכבת. גם אפשרות זו מחייבת תכנית מראש, אשר תביא בחשבון את כמויות המשא הנהונות ברכבות ואת אפשרויות המשק המובילי בכל מחוז ומחוז. מצב העבודה בהובלת הנוסעים והמשאות והשפעתו על משק ההובלה. שירותי הנוסעים עובדים במלוא העומם. בשנת 1937 היו ליהודים יותר מ-600 אוטובוסים, וגם עכשו לא גדל מספרם, אם כי הישוב גדל בינתים ויש תנועה רבה של אנשי-הצבא בחופשתם. חלק מן המכוניות מועסק ע"י הצבא בתנאי שכירות. מספר הנוסעים גדל מאז 1937 ב-25% ומורגש צורך דחוף בתוספת מכוניות.

ההכנסה הכספית שבאה עם תוספת נוסעים זו, איפשרה, לפחות לשרותי הנוסעים, לסדר הזמנות מרוכזות של מצרכים, המבטיחות את המלאי ומקטינות את ההשקעה. לולא זאת היינו עומדים זה כבר בפני העלאה גדולה של מחירי נסיעה ובפני הפרעות בעבודת שירותי הנסיעה.

לא כן, הדבר בענף המשאות. החופש בהשגת רשויות, תוסר ארגון והתחרות פראית החלישו את המשק הזה במשך שנים. עבודת הצבא מעסיקה כיום מאות מכוניות; ואולם התחרות הקבלנים שאינם בעלי מכוניות הורירה את המחירים למטה מכל בקורת, ועם זה לא היתה דאגה להבטחת מצרכי-המכוניות במחירים קבועים, ובעליהן נאלצים לעתים לשלם כער חלקי-חילוף עד 500% מערכם הקודם. בעלי מכוניות. עובדים על חששן הבלאי ללא תיקונים במועדם, ועל חשבון המחיר הספקי-לטיבי שבשוק המכוניות, המאפשר את מכירת המכונית במחיר מוגזם ותשלום התנ"כ לחברת האוטומובילים, כשאין יכולת לעמוד בהתחייבות כספית. ואולם אופרציה זו אינה מצילה את בעל המכונית מהתרששות, והיא שגרמה לרמה טכנית נמוכה במכוניות-המשא, שעליהן מוטלים עתה תפקידים חשובים כל-כך ליישוב ולמאמץ המלחמה. בזמן האחרון גדלה העבודה בהובלת-משאות בארץ ובארצות הסמוכות, ומורגש מחסור במכוניות גם לעבודות שהן ברובן עבודות צבאיות וגם לעבודות-צבא במישורין. המשק החקלאי גם הוא סובל מחוסר מכוניות. מצביע-עבודה זה נתן אפשרות למובילי-משאות להרים את המחירים, ויש לחשוב שמצבם היה משתפר לו הושגה הטבה בהספקת המצרכים. יש הכרח לקבוע חלוקה צודקת של מצרכי המכוניות ולקבוע מחירים יציבים להם. כבר נקבע מחיר לצמינים, אבל עדיין לא נעשה דבר בנוגע לחלקי-חילוף, מפני הקשיים הטכניים הנובעים מריבוי המינים והסוגים של החלקים האלה.

ואולם אספקת חלקי-מכוניות מחוץ לארץ הולכת ומצטמצמת, ופיתוח תעשיית חלקי מכוניות בארץ הוא צו השעה. מחלקת התחבורה של הסוכנות היהודית ובנק אפ"ק מטפלים בכעיה זו יותר משנה. אך הציבור הרחב טרם הבין את חומר המצב, וטרם ריכוז הזמנות ניכרות לתעשייה המקומית כדי לאפשר את פיתוח הייצור. השעה דוחקת, כמות החומר הגלמי הולכת ופוחתת, ומה שניתן לעשות לייצור החלקים כיום, לא נובל אולי לעשות בעוד זמן מה.

הכשרת נהגים. בשנתיים האחרונות גדל מספר מכוניות-המשא ב-200. ריבוי הצרכים, וביתור צרכי המלחמה, מחייבים הנדלה בלתי-פוסקת של כוחות-אדם מאומנים. אמנם רבו בשנתיים האחרונות בתי-ספר לנהגים, אך אין די באלה. יתכן שכוחות מקצועיים ידרשו לעבודות מיוחדות, ולא תנתן לנו שהות להכין אחרים במקומם בשביל השירותים האזרחיים. נתינת הכשרה מקצועית לנוער העומד-לנזום בעתיד הקרוב תקטין במידה רבה את הצורך לקחת אנשים מהשירותים הקיימים. מורגש הצורך בפעולה מרוכזת ורחבה בשטח זה. מן הראוי לפתוח קורסים רחבים להכשרת הנהגים, ועל החברות והקואופרטיבים לתת את ידם למלאכת האימון.

ההובלה המוטורית בארץ, על ענפיה השונים, נודלה נתון בדינמו – בכומר יכולתנו לראות את הנולד ולדאוג מראש לפתרון בעיות-השעה לשובת הישוב והמאמץ המלחמתי שלנו.

באפגניסטן

מאת כתב שביקר זה לא כבר באפגניסטן, — "טיימס", 21.10.1941

אחרי טיהור אירן מסוכני ה"ציר" באה הודעה מקבול, כי ממשלת אפגניסטן פקדה להרחיק את נתיני גרמניה ואיטליה מן הארץ. פעולות הציר ותומכיו, אנשי המוד החמישי, בסוריה, עירק ואירן הופסקו, לזכות לב כל. ועדיין שאלה היא אם הציבור משיג את כל גורל הסכנה שעלולה היתה לבוא, לו הניעו אפילו לידי הצלחה ומנית. עמדה אסטרטגית חזקה והרת-סכנות במזרח הקרוב והתיכון היתה נופלת אז בידי הגרמנים והאיטלקים; אספקת נפט לרוסים ולבריטים היתה הולכת לאיבוד — דבר זה הובן היטב.

ואולם היתה עוד סכנה אחרת — ניצול התומר האנושי, תנוח להתלקה, בגבולה הצפוני-המערבי של הודו, כדי לחולל דיפרסיה שהיתה מעסיקה את כל המקורות הצבאיים של ממשלת הודו במילואם.

הגנת הגבול הזה היתה תמיד בעיה קשה ומסובכת. קרי-הגבול האמתי של הודו הוא נהר הנירוס. מעבר לו, עד גבול פרס, נמצאת ארץ הפתנים, השרויים עדיין בדרגה של חיי שבטים, אם כי הם מאוחדים בלשון, במנהגים ומסורת ובמסירות קנאת לאיסלם. זכר שתי המלחמות התוקפניות שאסרנו על אפגניסטן עורנו חי. האפגנים, או הפתנים — היינו הד — מונים כ-13,000,000 איש, אולם

5,000,000 מהם יושבים מעבר לגבול הבריטי מזה. השמיעה בתוך הקיסרות ההודית אינה מושכת את לב יושבי ההרים הללו. מחוזות הגבול נוהים במובן הפוליטי אחרי קבול. החנונים הרשמיים של אפגן ביקשו לראות את האוכלוסיה הזאת כמשמרות-חלוק של הלאומיות האפגנית בהאבקותה עם הודו, ושכני ההרים, מצדם הם, נכונים תמיד להת-עירב ולהסתכסך בעניני אפגן. הלשקרים (אנשי הצבא) של ז'ויר ומשור הלכו בראש צבאו של נדיר-חן, בגרשו מקבול את השודר המשתלם, אשר קרא לעצמו ה"ביכולה השני; מקץ שנים אחדות נתלקטו אותם השבטים תחת דגלו של איש אחר, אשר התנשא

למלוך על אפניסטן. הכוח הלוחם של השבטים האלה באזור הבריטי נערך ב־250,000 איש, ו־1/4 מהם יש להם, לפי הדעה המקובלת בחוגים רשמיים, נשק־אש מדויק. מאז התקפתם על הודו בשנת 1919 אסרו האפגנים עוד שלוש מערכות גדולות, ובאחת מהן פעלו כנגדם כוחות־צבא בסך 40,000 איש. כלום יכול הסוכן הנרמני למצוא חומר רצוי יותר מן המוכן? לו נאותה הממשלה האפגנית לתכניות הנרמניות והיתה מקבלת נשק ותחמושת מספקת היתה התקפה של צבא אפגני ושל כנופיות אנשי השבטים משני עברי נבולה של הודו מונעת מהודו את האפשרות להפריש צבא בשביל אפריקה. המזרחית, מצרים ופרס. נימליותה של אפניסטן היתה רבת ערך, בשבילנו במלחמת 18–1914, אולם עכשו ערכה רב מזה לאין שיעור. אכן שושלת קֶרְקֶי דאנה לכך שהחדירה הגרמנית, שהיתה רחבה למדי, לא תקבל צורה מסוכנת.

משפחה נאורה ומוכשרת זו מכינה כי רק על ידי התישבות השבטים על הקרקע אפשר להתגבר על שיטת־השבטים, ליטול מהמולות (כוהני־הדת) הקנאים את כוחם ולהניע לידי אחדות לאומית. אולם בשביל ליישב דרוש כסף. לאפניסטן יש עושר רב בכוח אבל לא בפועל. הכנסותיה אינן מספיקות להגנה. כל שכן לפיתוח. לפני שש שנים, כשפנו שלטונות אפגן אל הממשלה הבריטית בבקשת עזרה, לא היתה זו מוכנה לתת יותר מאשר רענקת אשראי בסחורות בריטיות. כך ניתנה הזדמנות לגרמנים והם נאחזו בה.

הם פעלו לפי תכניתם הרגילה. שכנאים, מורים, מהנדסים ומומחים לכלכלה נשלחו לקבול; נוסד שירות־אוויר של הלופטהנזה, אחת לשבועים, בדרך שהרן. מכונות ומתקני־חרושת מכל מיני סוגים סופקו בתנאים

נוחים; קרנות גרמניות. מיוחדות נשאו בחלק גדול משכר המומחים הללו. לפני שלוש שנים קיבלה חברה גרמנית־אפגנית זכות־מונופולין לחיפוש מינרלים. היומה הגרמנית נתגלתה בצורות רבות. הוקמו מתקנים הירד־חשמליים, אחר בצ'ק־וורדק, במרחק 115 ק"מ מקבול, לספק חשמל לעיר; ושני בפול־אי־חומרי, מצפון להוד־רכוש, לספק כוח־חשמל לבתי־חרושת. בבתי־החרושת הגדול בקֶלֶן מופק סוכר מסלק. בניי בתי־חרושת לארינים הולכים ונשלמים. בקבול יש תחנת־שידור ומהנדסים גרמנים בונים נשרים רבים. גרמנים פעילים גם בשדה החינוך. אפגנים צעירים נשלחו לגרמניה לחנכם על חשבון גרמניה. מורים גרמנים המפוזרים על פני הארץ יש להם הזדמנויות רבות לדבר בגנות הבריטים.

בינתיים הולכת הארץ ומעשירה. המלך הצעיר זוהיר־שה, שנתחנך בפרס, יש לו השקפות רחבות ומיניסטרם מוכשרים. עשר שנות שלטון יציב הביאו ברכה. הורגשה התקדמות כלכלית. הונגה שיטה בנקאית; שטרות־כסף של המדינה עוברים לסוחר, והבנק הממלכתי, מלבד מה שהוא מפקח על האשראי ועל המטבע, יש לו השפעה מכרעת במפעלי מסחר ותעשיה. בעזרת שיטה מושלמת של חברות ממלכתיות אשר בידן עסקי־מונופולין חשובים. השלטונות מכינים את ההשפעה הציויליזציונית אשר לסלילת דרכים; נסיעה של 365 ק"מ מֶשְׁשֶׁר לקבול נעשית לעתים קרובות במשך יום אחד; כביש־מכוניות עובר את הוד־רכוש; מכוניות־משא עושות דרכן יומם ולילה ביתר בשחון מאשר בכמה כבישי־נבול של הודו.

אוצרותיה של אפניסטן הנוחים ביותר לניצול מונחים מעבר למחיצה הקשה של הודו־כוש. באזור אוכסוס. אלפי מילין מרובעים של אדמת־אלוביום. הניתנת להשקאה ממי

לידי ממשלה הינורסית בעיקרה, כי לא יוכלו לקוות מאת ממשלה כזאת כי תתיחס אליהם באותה האהדה שוכו לה עד עכשו. לֹא ראו את חששותיהם מתקיימים עלולים היו לדרוש חזרה את המדות אשר אבדו להם ואשר ויתרו עליהם, לפי דבריהם, רק כאשר ראו פיצוי לכך בתמיכה בריטית.

דומה שנראית הודמנות לממשלות בריטניה והודו להוכיח את הוקרתן לידידות האפגניות. האפגנים נושאים עיניהם אל בריטניה והודו כי תבואנה לסייע להם בפוליטיקה לפיתוח כלכלי, אשר ישפיע כנורם ציויליזציוני על שבטי הנבול; פולטיקה מטפחת את התקוה לפתרון סופי של הנבול הצפוני-מערבי. בריטניה מעוניינת באפגניסטן חזקה ויציבה, הסומכת על כוחותיה; אבל כלום אנו תופסים, שהיציבות הפוליטית של אפגן תלויה ברווחה כלכלית לא פחות מאשר בכוח הנשק?

אפגניסטן יש לה, ללא ספק, אוצרות מינרליים וחקלאיים חשובים, אשר ניצולם היה אטי באופן יחסי ולמקוטעין תמיד, אף בשנים האחרונות. נרמו לכך חוסרי-ההון והשקפתם הפרימיטיבית של השבטים הנומדים-למחצה, המהווים נורם חשוב ביותר במדיניות הפנימית של אפגניסטן. העניות, פרי התנאים האלה, שימשה מקור לאי-שקט פוליטי, ואי-השקט סייע להמשכת אותם התנאים, וחזר חלילה. עכשו לאחר שבית קֶרְקֶנִי הקים סדר בארץ, והוא שומר על השלום וניגש להגשמת תכנית של התפתחות כלכלית, אפשר לקבור את בעית העזרה הכלכלית לאפגניסטן מנקודת-ההשקפה חדשה, וכאן יש לפנינו מקום רב לפעולה. יכולים אנו לספק מומחים שיתפסו מקומם של הגרמנים. אפגניסטן תקבל מלוא ואספקת מכונות וציוד בתי-חרושת, ככל אשר נהיה מסוגלים לתת לה. הממשלה האפגנית זקוקה

הנהר, מחכים להתישבות. יש שם שדות פחם נרחבים, אולם קבול חסרה עדיין פחם ורוערת מקור בחורף. סלקיה-סוכר של חברת „אפגני-תורכסטן“ כבר מספק שני שלישים מצרכי הארץ. כותנה ארוכת-ליפים מנודלת בשיעור רב ועתידה לספק בקרוב את צרכיה של אפגניסטן באריגים. מתישבים מן המקום ואנשי-שבטים מדרים מן הדרום משינים קרקע בתנאים נוחים—שיטה נבונה המכוונת לשבור את ההתבדלות השבטית. לא לחנם מרכות ממשלת אפגניסטן את עיקר מרצה בפיתוח החבל הזה.

יחסי אפגניסטן עם ממשלות בריטניה והודו הם מצויינים, וזה בעיקר בזכות בית-המלוכה המושל. בדרך כלל משקפת האינטליגנציה האפגנית אותו היחס, אם כי האפגנים המחונכים ברוח גרמנית מתיחסים בפחות אהדה. הצבא ברובו מאומן על ידי תורכים; קצין בריטי משמש יועץ לכוח האוויר הקטן, ונכונותם של השלטונות ההודים לאמן קדרטים של חיל האוויר האפגני זכתה להוקרה רבה. נימוקים פוליטיים הביאו את האפגנים לדחות את ההצעות הגרמניות עם פרוץ המלחמה. בעת ההיא נמצאו בארץ 150 גרמנים שהגבירו את תעמולתם. הגרמנים קיוו כי קבול תעורר את שבטי הנבול להתקיף את הודו, כדי לרתק את הצבא ההודי אל הנבול. כנמול לכך היו זוכים בהעתקת הנבול אל נהר ההינדוס. אם כי ההצעה היה בה כדי למשוך מאוד את הלב בחרה הממשלה האפגנית להקפיד בניטרליותה והיא שומרת על השקט כנבול. ולא עוד אלא שהאפגנים מוסיפים לשאת עין אל בריטניה כי תתמוך בהם בשעת משבר. מרנישים הם כי תקפה הצבאי של בריטניה בהודו יש לו חשיבות לשמירת שיווי המשקל באסיה התיכונה. מובן מאליו, כי הם רואים בחרדה את האפשרות שנמסור את הודו

אם המעצמה העשירה והחזקה יותר תזכור, שהאפננים כולם, למן המלך ועד הפלת, קנאים ביותר לעצמאותם שזכו בה זה לא מכבר, ואם המעצמה הזאת תוכל לפזר כל חשד, שהיא מבקשת לה לא רק זכויות כלכליות, כי אם גם יתרונות פוליטיים, או אז יש ויש מקום לפוליטיקה המיוסדת על האמונה; כי בריטניה והודו מעונינות ביותר ביציבותה של ממלכת אפגן, וכי יציבות זו צובטת על הצד הטוב ביותר על ידי עזרה כלכלית. קשה לשלול את אמיתות הדעה האומרת, שהעניות היא הנורם העיקרי לגליקנאות המציפים את הארץ לסירוגין, ואשר לעמים הגיעו לניאות בצורת מלחמות ממושכות ויקרות בשבטי אפרידי, משוד וזויר.

לעצת מומחים בנוגע לסלילת דרכים, אם לסול כבישים או מסילות-ברזל, וכן בנוגע לרשתות השקאה על נהרות אופסוס, ה'למנד ובמקומות אחרים. סמוך להירש ישנן אוצרות נפט; כדאי לחקור אפשרויות למשק גידול בהקות. יש גם אפשרות של פיתוח הידרו-חשמלי בצירוף עם מפעלי-השקאה. כן קיימת בעית התחברה החיצונית של הארץ, ובנידון זה יש לבריטניה אינטרסים משלה. האם עדיין צריך, קו המחיה הכלכלי של אפגן לעבור בדרך חיצונית לשפך או אולי כדאי שיעבור דרך קנדה אל קנדיה וקנדיה או לאיזה נמל חדש בים-ערב? מומחים בריטים יכולים להביא עזרה רבה בעניינים אלה, ועבשו השעה הדחופה לריאליזם מדיני.

ר ש י מ ו ת ק צ ר ו ת

בטליונים של נוער

המלכותי, אישם בגליל הפיקוד המזרחי, ומצאתי את הבחורים האלה, שהולכים ונהיים לתיילים מצויינים.

בריאותם הגופנית אוסרת כבוד לדורם, ומראה התלהבותם משיב נפש. חסונים מלכתחילה הם מתחסנים עוד יותר על ידי אימון. ראיתי אותם חשופים עד מתניהם, עוסקים בג'אוג'יטצו; ואין זו כלל הצורה העדינה ביותר לפריקת הנשק מעל יריבך ולברירת מיתה נאה לו בשתי ידיך בלבד. אמנות זו פירושה: למצוא את חלקי הגוף החיוניים והנפגעים ביותר ולפגוע בהם, — ולעשות זאת מהר ודומם.

ראיתי אותם שותים על פני נהר, כשהם נושאים עמם שקי-חל ואף תיבה של תחמושת. התרגול הגופני הניתן לתיילים צעירים אלה

הנוער באנגליה מתנדב לשירות בצבא — ב"בטליונים לנוער" של הצבא הבריטי. בטליונים אלה הוקמו לפני שנה בדיוק, והם צמחו מתוך פלוגות הנוער ביחידות "להגנת המולדת", שנוסדו בימי המשבר ביוני 1940.

אנשים צעירים בני 18—20 שנה, שלא הגיעו עדיין לגיל שירות-החובה, התנדבו בעצמם לצבא, ובבוא שעתם יהיו כבר חיילים מאומנים.

הם נהרו בהמוניהם לשירות זה מכל מקום: מן המספנות, מבתי החרושת, ממשרדים ומכרות, מבתי-ספר תיכוניים ומבתי-חינוך מיוחדים. רבים באו מן הפרבר המזרחי של לונדון ("איסט אנד") שהופצץ קשה, בשאפס לשלם לאויב האכזר שהרס את בתיהם מנה אחת אפים. ביקרתי "בטליון של נוער" של "גדוד גורפולק

מכוון למויגה של זריזות הגוף עם עירנות שכלית : השכל הזרז בגוף הגמיש. אין כאן בית-חרושת לייצור שרירים, אלא יצירת אנשי-מלחמה המוכשרים לחומרות ולהפתעות של המלחמה המודרנית.

כיתה אחת עברה לעיני את הדרגות האחרונות של התקפה במחצבה דומה לוארי. הפקטיקה של התקרבות ותמיכת אש מצטלחת מן האנפים היתה מצויינת. בפעולה השתתפו: „תומפסון“, רימוני-יד, מקלעים, רובים וכידונים. ההתקפה במעלה רמה תלולה ולמטה על פני מדרונה השני התלול בוצעה להפליא.

באימון הבטליון ובאורת לימודיו אתה מוצא חידושים. המסס של קבלת השכר, למשל, מנוצל לאימון במסכות-גז. המחלקה מסתדרת כשהאנשים לבושים מסכות, והן מוקרות רק בשעה שהאנשים יוצאים מן השורה לקבל את שכרם.

ניעור-השמיכות אף הוא נעשה תרגיל: כל דבר שמור בסדר נאה ובנקיון, משום שנעשה ביסודיות של תרגיל.

בדרך כלל נעשה האימון בבטליון זה של הנוער כפי שנהוג לעשותו בכל בטליון של חיל-רגלים. אם יש איזה שינוי הרי זה אך בתוספת לימוד הנדרשת מהם. כך, למשל, הורכתם בשימוש בלי-גשק מקיפה לא-פחות מ-35 סוגים ומיפוסים של גשק, למן תותחים אנטי-מנקיים ומכונות-יריה ועד לרימונים.

המשמעת נוהגת לפי הקווים המקובלים בכל יחידה אחת של הצבא הסדיר, ורק בשינוי זה: הקצינים, בהכמתם, מכירים שיש להם כאן עסק

עם שפע הנעורים, ואינם מתמירים בעונשים; הם מבינים את רוח-המשובה של הנער, ואין להם כל כוונה לדכאה.

• ההבדל הוא בגישה לענין. לדוגמה: מתחילת לא קל היה לעורר עולי ימים אלה להבין כי היעדרותם מן הקסרקטין בלי רשות הוא ענין רציני. בימיו הראשונים של הבטליון הזה נעדרו 40 איש במשך שבוע אחד. ניסו ב„השפעה מוסרית“ — ובהצלחה. הבתורים לומדו להבין כי התנהגות זו „פורצת את חוקי המשחק“ ואינה לכבודם, כי זוהי הכשלת הפלוגה, פגיעה בכבוד הבטליון. הדבר השפיע. הנערים האלה למדו להיות נאים על הרגימנט אשר אליו הם משתייכים. כל מירון חדש מקבל במתנה כרטיס מודפס בצורה מושכת, המכיל בקיצור את „תולדותיו ומסורתו של הרגימנט הנורפולקי המלכותי“.

כיום יקרה רק לעתים רחוקות שיותר משני בתורים בשבוע יאחרו לשוב מחופשם. ענין בתירת הקצינים בשביל „בטליון-הנוער“ היה בו מתחילה משום בעיה. כי לכך נחוצות היו סגולות העולות בהרבה על התכונות הדרושות לקצין מצליח במלאכתו ביחידה נורמלית. בבעיה זו שופל בהצלחה יוצאת מן הכלל. רוב הקצינים הם אנשים צעירים בעצמם. אותם הקשישים יותר נבחרו אחרי בדיקה מעולה, ולפי דעתי הם מתאימים להפליא לתפקידם האחראי המיוחד. יש להם חיבה והבנה כלפי בטליון זה, מעשה-יצירתם, והם נאים עליו: הם מובעים את חותם רוחם הנאה בכל האנשים הנתונים לפקודתם. (Defence — אוקטובר 1941)

עניני משמעת ב„משמר-הארץ“

שוב אין לו הזכות לעשות כמוב בעיניו. והוא הדון ב„משמר הארץ“. יש לציית לפקודות, ואם יש מקום לתלונות על אי-צדק (מצד נותני הפקודות) יש למסרן את-ר-י-כן לסמכות-המתאימה. הסעיף המרשה לאנשים להתפטר תוך מסירת

הקשיים בעניני משמעת מהווים אולי את השאלה הבולטת ביותר ב„משמר הארץ“ כיום. לפי שזהו חיל של מפגדרים יש אשר כמה מן החיילים סבורים, כנראה, שיכולים הם לא לציית לפקודות; אולם אם אדם מתנדב לצבא,

צריכה להבריק. כן ניתנו יום אחד פקודות בנוגע למשמרות-זקיפים או פטרולים, ומקץ עשרים וארבע שעות שונו הפקודות בלי כל סיבה מספקת, אחרי שכבר נעשו כל הסידורים.

וכן היתה הפרוה בתרגול-סדר, ושינויים רבים מדי באופן הביצוע. יום אחד צווינו להסתדר בצורה אחת, ולמחרתו נצטוונו על צורה אחרת. „משמר הארץ“ אָן לו פנאי להקלות מסוג זה. תרגול-סדר בקבוצה חמושה, תחרויות בתרגול-סדר ואף תחרויות-קליעה — שאחרי הכל הן מוסיפות נסיון לאנשים שהם כבר קלעים טובים, — בשיגרה זו מבקשים לנמוע משמעת. לרבים מאנשי „משמר הארץ“ כבר היתה הדבר לזרא, לשמוע פקודות כגון „הכתיף נשק“, „קדימה צעד“ וכדומה. זו היתה הוראת משמעת במלחמת הבורים. על ידי כך איראפשר להרוג בנאצים, והאנשים יודעים זאת יפה. אין זו הדרך להפיק את כל הטוב אשר בכוח האנשים לתת.

השיטה המודרנית ללמד משמעת היא לפתח את היומיה ואת רוח הקרב, והאנשים שואפים לכך. כל איש מ„משמר הארץ“ יודע מה צפוי לו במלחמה זו, והוא דורש אימון ממשי יותר, כפי שאנו מוצאים אמנם אצל כמה מן הקפקדים. אפשר להחזיר משמעת על ידי מחצית או אף רבע מן התרגול הניתן כיום ובעזרת אימון מעשי כפול פי עשרה. בכל הארץ אמרו לי אנשים, שהם מבקשים תפקידים קשים יותר, כגון אימוני-לילה וכו'. המשמעת והבסתחן העצמי יבואו מאליהם אם יאתוו בשיטות אלו.

הדרך הנכונה ליצור משמעת היא לתת לאנשים להוציא לפועל את הבלתי אפשרי כמעט. תנו להם ענינים קשים לבצע, והסיפוק הכרוך בהישג ימריץ אותם: תנו להם הרים להשתער עליהם ונהרות לעבור בתחתות. תנו להם להתאמן בגייאוד גיימז, בהפלת עצים, ובכל דבר שאולי יצטרכו למלא בקרב ממש. אם הם מיוגעים עוררו אותם, למאמצים גדולים עוד יותר,

הודעה ארבע-עשר יום קודם לכן * טבוע בחותם הנדיבות, אולם לא מן הראוי לנצל אותו. סוף-סוף הצטרפנו לצבא כדי לנצח במלחמה. משום כך אין האנשים צריכים להתפטר מפני טעמים קלי-ערך או אישיים. אכן יש להדגיש לאנשים המתפטרים. שעל ידי כך הרי הם מאבדים את הזכות לכלי-נשקם, והללו יכולים להועיל להם ביותר במקרה של פלישה. לו הבינו המסתלקים כי הנאצים יירו בודאי בכל האנשים, ביי שהם במדים ובין שאינם במדים, ודאי שהם פחות נופים להתפטר. יש חלק ב„משמר הארץ“ הסבור, כנראה, שעל ידי הצטרפותם הם עושים מעשה חסד לארץ, בעוד שלאמתו של דבר הם משמשים ב„משמר“ לשם הנגנתם עצמם ולהנגנת ארצם.

על המפקדים לענוש קשה על אי-ציות, לשם דוגמה, כי אין לסבול כדבר הזה בשום יחידה לוחמת. אנשים המסרבים לבוא למפקדים בלי סיבה מספקת, יש לתת להם אוהרה, ואחרי כן לסלק מן ה„משמר“. משום שיחידים כאלה משמשים רק מקור של פורעניות כיום, ובמקרה של פלישה יהיו מקור סכנה לחבריהם. יש, כמובן, לנהוג זהירות בנידון זה, כי לעולם יש לזכור, שקל יותר להרחיק אדם מאשר לרכשו שוב.

על סמך הדברים ששמעתי בכל מקום בארץ יכול אני לאמור בפה מלא, כי בכל מקום שהיו עויבות הרי הן משמשות על הרוב את לאיוז תופעת אחרת. לעולם אין לראות את האשמה רק בצד האחר. במקרים מסויימים הובאו האנשים לידי שעמום וכעס על ידי כמה מן התקנות ודרכי האימון.

אנשי „משמר הארץ“ הם, על הרוב, אנשים גבונים מאוד ופטריוטים ואינם אוהבים את הממטום. היו מקרים שיום אחד ניתנו פקודות, ולמחרתו באו פקודות סותרות. היום אנו קוראים בעתונים שהחייל אינו צריך בשום פנים לצחצח את כפתוריו, כאשר זהרם יגלהו לעין האויב, ושבוע לאחר זה נמסרת לנו פקודה שכל המתכת

והאנשים יאותרו לכך. ניצול הכוח מרבה את הכוח. כל התרגילים הריאליסטיים נועדים משמעת ונותנים באנשים הרגשה כי זמנם לא בזבז. אנשים שאינם חוקים כל-כך, אפשר לפגוע אותם מתרגיל זה או אחר, או אפשר לתת להם תפקידים שאינם קשים כל-כך. ואפשר שקצת אימון גופני ישפר את בריאותם. וזוהי השיטה החדשה לחולל משמעת. בדרך זו ישיגו האנשים, מה הוא גבול היכולת האנושית ויוכחו ויוכשרו היטב לכל מה שעלול לבוא.

בדרך כלל הרי אני כשלעצמי יש לי הבטחון הגדול ביותר ב"משמר הארץ". בקצת מתחזות

נידחים יש מקום לשיפורים. אבל במקרה של פלישה יעמוד "משמר הארץ" במדרגה ההולמת את השעה.

תפקידנו יהיה להתקיף את הגרמנים ביום או בלילה; באור הירח או לאור הכוכבים; עם חשכה או עם שחר. נצטרך להלחם בלילות, או אם הן תפוררנה, אף בכנופיות קטנות. נצטרך להלחם יחד, או, בשעת הכרה, איש איש לבדו. אם נסוג, הרי אך ורק לשם התקפה חדשה. אם גם נכשל למשך זמן מה, הרי עלינו לקום שוב. אבל אסור לנו להירתע עד אשר לא יהא שריד לבאים על אדמתנו.

מתוך «Shooting to Kill» ל-א. ג. אלוו

בית ספר לחיילים

"רבים ביותר החיילים הסבורים כי הם עובדים בצבא אך ורק משום שהממשלה ציוותה כך". לאחר שהגנרל פן ליר הגיע למסקנה מעציבה זו, פקד על 125000 האנשים והקצינים של הגיס השני העומד לפקודתו להתכונן לשמוע שיעורים בהשכלה כללית, אשר לא היו דוגמתם עד עכשו בצבא ארצות הברית.

מתווך של שלושה חרשים יתא מוקדש, כמתואר על ידי הגנרל ליר, ללימודים אלה: (1) גיאוגרפיה ויסודות המסחר הבינלאומי כגורם בחיי ארצות הברית; (2) תולדות ארצות הברית ומלותו של עיקר מונרו; (3) הקונסטיטוציה ומסכת היאבקותו של האדם על התופש (פרשה זו תתן את הרקע ההיסטורי של הדימוקרטיה, מתוך הרגשה מיוחדת על התפתחות הממשלה הקונסטיטוציונית. המטרה היא להסביר את ערך ערובות הקונסטיטוציה בשביל הפרט ואת אחריותו של החייל לקיום משגב זה של האנשים החפשים); (4) הקבלת

משמרים פוליטיים שונים זה לעומת זה: דיון על המשמר הפוליטי הגנאי, הפשיסטי והקומוניסטי, בניגוד למסורת האמריקנית; (5) משבר העולם כיום: סיכום הנסיבות שהביאו למלחמת-עולם זו. כדי לערוך תכנית השכלה זו, ששאר הצבא ציפה אליה ברוב ענין, בחר הגנרל ליר שבעה קצינים ממטהו, כנרעין אירגוני, כולם אנשי השכלה בעלי תואר אקדמי. בראש המתכנים הצבאיים יעמוד המיניור רונלד שאו מדיביוית-הפרשים השניה, פרופיסור להיסטוריה לשעבר.

בשביל מתווך שלושת-החדשים שיתחיל בשבוע השני לתודש ינואר, בדקו השבוע בן-ליר וחבר עובדיו את רשימת הקצינים, כדי למצוא עוד 400 אנשים בעלי השכלה מיוחדת. לפי שעה הודיעו על שני מתגדבים חשובים, "מבתוך": הר"ר רלף הנרי גריאל, פרופיסור להיסטוריה באוניברסיטת-גל והר"ר ויליאם פלצ'ר, מומחה לגיאוגרפיה ולסחר-חוץ. שניהם יעברו בלא שכר.

(Time — נובמבר 1941)

אין משמעת בת קימא אלא בשהיא מתאמת
לרוחה של האמה.

נפוליאון

הואיר“ הוא כיום, לפי השמועה, טוב ככל האפשר. בשנת 1936 אורגן הצבא בצורת 6 דיביויות, שדה, 3 דיביויות הרריות ושלוש בריגדות הרריות עצמאיות, במקום 6 הדיביויות ושני חילות-המצב של המצודות שהיה קודם. הוקמו מוללות של תותחים אנטי-טנקים והיחידות הקלות של הצבא צוירו בכל-רכב מוטוריים. כן אורגנו בשנת 1936 יחידות של „משמר הארץ“, כפי שאנו קוראים לזה באנגליה, בצורת „פלוגות-מתנדבים קבועות לחיזוק משמרות-הגבול ולקבלת עבודת השמירה וההגנה הראשונה על ביצורי-הגבול“.

אחרי גולת אוסטריה בשנת 1938 הוארך אימון-התורה השנתי משני שבועות לשלושה, והונתנו קורסים מיוחדים לצבאות הגבול וכן לאנשים מן ה„לנדוהר“ וה„לנדשטורם“ שכבר היו פטורים מאימונים. הגיל המכסימלי הוארך עד ל-60 שנה, ופרשת האימון למירונום מכל הסוגים הוארכה ל-116 יום (כשביל חיל-הדרגונים ל-130 יום) וכן הוארכו גם שאר מחזורי-האימונים. באפריל 1939 נתפרסם חוק חדש המעמיד לפקודת הגנת הארץ את כל האנשים המסוגלים לעבודה. (Army Quarterly)

„גרנצבזעטונג 1939“, הוצאת א. גורמנר, ספר-זכרון על גיאת הצבא השויצרי באוגוסט 1939 וחלוקתו לאורך הגבול, לשם קיום הניטרליות השויצרית. המסמך הוא בקיצור, אבל מכוון לענין, ילעתיים קרובות יש בו משום הדרכה, בשאפו לרמו על ההבדל בין החיים האזרחיים וחיי הצבא. יש כאן פרקים העוסקים במשמעת-החובות, ופרקים אחרים בנוגע למונונות ולבישול. יום הצבא התחיל בבתי-לילה נגדל ומציא עליון על ידי בית-הנבחרים השויצרי. פה אחד נבחר הקולונל הגרי גיון.

שויצריה ראתה את הנולד. בספטמבר 1934 עלתה הצעה להאריך את תקופת אימון המירונום, ובפברואר נתקבל הדבר, אחר משאל-עם שבו הצביעו 507,434 בזכות ההארכה ו-429,520 נגדה. „הצבעה זו הוכיחה ברור, שבציבור אין עדיין ההבנה המספקת בנוגע לצרכים הצבאיים הדרושים של הזמן.“ אימון המירונום בחיל הרגלים הוגדל מ-67 ימים לתשעים יום; בחיל-הפרשים מ-92 ל-104; בחיל-התותחנים מ-77 ל-90; ובחיל המהנדסים מ-67 ל-76. בה בשנה התחילה הדאגה להתנוונות מפני התקפות אויר, ו„ארגון הגנת“

צ י ו נ י ה מ ז ר ח ה ת י כ ו נ

סוריה והלבנון

זו נעשתה קודם על ידי המחלקה הריסולומטית שליד הנציבות העליונה.

„פלשתיין“ מוסר, כי חמיד פרנגיה ביק, מיניסטר החוץ הלבנוני, נפגש עם מאזי ביק אלכורי, מיניסטר החוץ הסורי, ודן עמו בענין אחד הנציגות הדיפלומטית של סוריה והלבנון בערי הכירה הזרות. כן דנו על אחד מחירי הצרכים ההכרחיים בשתי הארצות.

„אלסיראט“ מודיע על כיונים שהתנהלו בבירות בין הנציב הכללי של צרפת החפשית ובין הממשלה הלבנונית בדבר יצירת בית ספר לתעושה בלבנון, בתנאי שהנציב העליון ימציא את המומחים והמדריכים.

לפי ידיעה ב„אלסיראט“ הוחלט ליצור מחלקה דיפלומטית לר מיניסטרויון החוץ הלבנוני, שתתקשר עם המדינות הזרות ותקבל את פני הקונסולים. עבודה

במכללת פואר, נעזו לדרישת הממשלה העירקית ונסעו לבגדד, להרצות בבית המדרש למורים על ההיסטוריה המושלמית ועל תולדות הספרות הערבית.

מצרים

לפי ידיעה ב"אלטיראט" הסכים מיניסטריין ההגנה הלאומית להצעתו של קונסול מצרים בבירות, לשלוח לקונסוליות חוברות הדנות על הצבא המצרי, לשם הרחבת התעמולה לצבא זה בארצות הערביות.

"אלדפאע" מודיע, כי מיניסטריין הכספים החליט לחלק חמשת אלפים פראן מקרקעות הממשלה בין גומרי בתי הספר החקלאיים, מתוך כונה לנצל את הקרקעות ניצול מלא על ידי שיטות חקלאיות חדשות.

לפי ידיעה "אלדפאע" החליטה ממשלה מצרים ליצור בפינות שונות בארץ משקים לדוגמא, שמהם ילמדו האזכרים את דרכי התקלאות החדשה. חקציב מיוחד נתאשר ליצירת חמשים משקים כאלה, שבראשם יעמדו מפקחים מפקדי מחלקת החקלאות. ההנחה היא שהיבול בקרקעות המעובדות עיבוד אינטנסיבי יוכפל.

"אלדפאע" מוסר, כי מכרם עביד פחה, מיניסטר הכספים והאספקה, פרסם פקודה, שלפיה מותר לשחוט גמלים כל ימי השבוע ולמכור את בשרם במחירים שנקבעו על ידי הממשלה, כדי להמציא בשר לעניים, וביחוד לפועלים העוסקים בעבודות קשות.

תימן

"אלטיראט" מספר, כי ממשלות תימן ועדן נקטו באמצעים לחיסול הסכסוכים המתרחשים על גבולותיהן. הוסכם שכל סכסוך שיארע על הגבולות יימסר בעתיד לביורר לוועדה משותפת מבאי כוח תימן ועדן. האימאם יחיה, מלך תימן, הביע את רצונו לשמור על מיטב הקשרים הידידותיים בין שתי המדינות ופקד על נתיניו לקשור קשרי ידידות עם הקצינים הבריטיים הנמצאים על הגבולות שבין תימן ועדן.

"אלטיראט" מודיע, כי מוצטפא נחאס פחה, ראש הממשלה החדשה במצרים, קיבל ממלך תימן את טלגרמת הברכה הבאה: "שמענו בשמחה על דבר עלותכם לשלטון, ואנו מבקשים מאת האלהים שיצליח דרככם. לבותינו מרגישים עד כמה הם קשורים בממלכתכם הגדולה, אם הארצות הערביות, שאנו מאחלים לה גדולה נוספת על גדולתה, השלום עליכם ורחמי אלהים".

"אלטיראט" מספר בענין ההזמנה שקיבל מיניסטריון החינוך הטורי לפני זמן-מה מאת הממשלה המצרית, לשלוח משלחת ממורי בתי-הספר הטורים לכינוס אשר ייערך בקהיר במשך תחודש הבא. נודע כי המיניסטריין הנ"ל השיב לקהיר מכתב, בו הוא מביע תודה לממשלה המצרית על טיפולה בכינוס ומוסיף כי היה רוצה מאד לשלוח מורים אחדים שישתתפו בו, אלא שאינם יכולים לבטל מלימודיהם. בסיום המכתב מאחל המיניסטריין הצלחה לכינוס בפועלו התרבותי, ומודיע מראש כי הוא תומך בכל ההתלטות שתתקבלנה שם.

עירק

"אלטיראט" מוסר, כי הממשלה העירקית החליטה לשלוח להודו משלחת מיוחדת שתקנה מלבושים וצרכים אחרים בשביל הצבא והמסורה, בסך שלש מאות רבעי מיליון דינר. הממשלה הכריזתית הביעה את נכונותה להקל על עבודת המשלחת.

"אלטיראט" מספר, כי העתונות העירקית קיבלה בשביעת רצון רבה את הידיעה שהממשלה הסעודית הפסיקה את יחסיה המדיניים עם איטליה. העתון "אלזמן" כתב: "מעשה זה עשה רושם טוב בחוגי העם העירקי וממשלתו, והוא משמש הוכחה לאחדות המפנה המדיני בכל הארצות הערביות". העתון "אלחואדא" כתב, שיעיר ושאר המדינות הערביות תומכות בצעד הזה של ח'אג'א, באשר כל הערבים יודעים שהאינטרסים שלהם קשורים קשר אמיץ באינטרסים של החזית הדימוקרטית.

"אלטיראט" מודיע, כי בבגדד נוסדה חברה לתעשיית שמנים מצמחים. הון החברה מגיע למאה אלף דינר (לא"י). כבר הובאו המכונות הדרושות לכך מאמריקה והוחלט כי בראש החברה יעמוד מומחה אמריקאי. האזכרים התחילו לורוע זרעי שמנים, כדי לספק לבתי-החרושת את החומר הדרוש.

לפי דברי "פלשתין", קיבלה הממשלה העירקית בשמחה את הידיעה על הכינוס התרבותי שיערך במצרים והחליטה להשתתף בו, כדי לחזק את קשרי התרבות בין הערבים, גם חוגי-העסקנים בטוריה שמחים לכינוס הנ"ל והם מעודדים כל תנועה שמתפקידה לכנס את אישי המדע והספרות מכל הארצות הערביות.

"אלטיראט" מוסר, כי ד"ר עבד אלוהאב עזאם נר"ר עבד אלחמיד עבאדי, פרופסורים לספרות

הללו עמוקות, אם כי ניתן להן איזה סיוע מצד השולטן התורכי והאמיר האפגני-סטני. ביחוד הטרידו את ממשלת הצאר המורדים שפעלו בעיקר בתחומי האמירות הבוכרית והחנות (מלשון חן) החיות, כלומר בשטח של אוזבקיסטן וטג'יקיסטן של עכשיו. המורדים הללו עסקו בשוד בפשטם על הישובים הגדולים ועל שיירות המסחר בדרכי-המלך והצטיינו בארגונם ובקלות-תנועתם. הצבא של הצאר נלחם עמם על ידי שמירה מוגברת ומשלחות צבא. המורדים היו נוהגים לחלק את השלל בין האוכלוסים העניים, ועל ידי כך קנו להם שם של "מגיני הדלים". טוריהם היו מורכבים בעיקר פלחים שנהרסו ממעמדם, באשמת מנצלים רוסים, ומתושבי הערים שלא היו מרוצים בפוליטיקה של השלטון המכוונת לרוסיפיקציה. קרוב לשנת 1905 מורגשת כבר ראשית גידולם של הבורגנות המסחרית, של האינטליגנציה ושל הפרולטרין שעודנו מועט. אכן בשתי עשרות השנים הבאות כבר מגלים אלה, בשתתפות פעילה יותר בחיים החברתיים של הארץ. בועידה המוסלמית ברוסיה בחודש מאי שנת 1917 נסתמנו שתי קבוצות. האחת תמכה ברעיון של רוסיה מאוחדת, עם מתן אבטונומיה לאומית ותרבותית רחבה; והשניה דרשה מדינה עצמאית אשר תכנס כחבר לפדרציה. לפי שעה נוצרות רשויות הנהלה עצמית במקומות התופסות עמדת-צפיה. אחדות מהן כמו למשל, בקזן, באופה ובקוקו, מקימות יחידות צבאיות מוסלמיות. אחרי מהפכת אוקטובר הולכים וזרמי ההתבדלות וגדלים. באורנבורג נתכנסה ועידה כלל-קירגוזית (כלומר של קזקסטן של עכשיו) ונוסדה ממשלה קירגוזית לאומית בשם "אלה-הורדה", העומדת על בסיס אנטי-בולשביסטי. גם בדרום תורכסטן מתכנסים כינוסים כאלה המכריזים על רצונם להיבדל. יש לציין שתי תקופות בפוליטיקה של הממשלה הסובייטית ביחס לעממי אסיה התיכונה וקוקו: (1) הצהרת חופש גמור, עד כדי חופש ההיבדלות—בזמן שהממשלה הסובייטית החלשה עדיין מוכרחה היתה לבקש סעד בין העמים המקיפים אותה. בתקופה זו קמים הרפובליקות והחבלים הלאומיים. (2) תקופת התבצרותו היחסית של השלטון הסובייטי והצבא האדום, אשר בד בבד עמה באה השאיפה להגביל את חופשם של עמי ההיקף. תקופה זו התחילה בראשית שנת 1918, כשנוצרה חוקת ר.ס.פ.ס.ר. לא על יסוד מדינות נבדלות, כי אם על יסוד הנציגות בפדרציה. בראשית שנת 1918 כבש הצבא הסובייטי את אורנבורג וחלק ממסילת-הברזל אורנבורג-טשקנט. על ידי כך ניטלה אפשרות המגע בין החבלים הקירגוזיים השונים. על כן קשרו הקירגוזים הלאומיים בצפון (כלומר בקזקסטן) את גורלם בגורל סיביריה, ונחלו מפלה עם נפול קולטשאק, והחלק המערבי נוצח עם נפול חבלי הקווקזים של אורנבורג ואורל. כך הקיץ הלץ על ממשלת "אלה-הורדה". באותה תקופה עצמה הוכרז בקוקנד על האבטונומיה של תורכסטן, ובאשח'בד הוקמה הממשלה הזמנית של תורכמניה (תורכמניסטן של עכשיו). הבסיס לפעולות הסובייטים משמשת טשקנט. הממשלה

הזמנית של עבר-הים הכספי עורכת פעולות צבאיות לאורך מסילת-הברזל הכספית. את גרעין הממשלה הזאת מהוות המפלגות הרוסיות הצוררות את הבולשביזם והמוצאות להן בכל מקום סעד מצד התורכמנים היוצאים 'בחיל'- הפרשים המהולל שלהם כנגד הצבא האדום. משראתה ממשלת עבר-הים הכספי כי אין תקוה לה לעמוד בפני הסובייטים קראה לצבא האנגלי העומד בבסיסו במשך אשר בפרס. היאבקות זו אינה מוצאת לה תמיכה מצד התורכמנים של פרס, אף לא מצד ממשלת פרס. המצפה לעזרת רוסיה כנגד אנגליה, ובשעה שאנגליה מוציאה את צבאה נכבש חבל עבר-הים הכספי (בשנת 1919) ע"י הצבא מטשקנט. מסובך מזה ענין התנועה המרדנית (הבסמציית) בשטח אדמא אוזבקיסטן וטג'יקיסטן של עכשיו. המקבלת שם אחרי המהפכה אנפי אנטי-סובייטי ונעשית לתנועת המונים. בראש התנועה הזאת קמה עכשיו האינטליגנציה הלאומית המקומית, הבאה בקשרים עם חוץ-לארץ. בקיץ שנת 1919 נתפשטה המרידה בכל ערים נכבשות, מסילות-ברזל נהרסות, תחנות מופצצות ונהרבות. השלטון הסובייטי אנוס להוציא במקומות אלה צבא גדול. אחרי הדיויים החלקיים מתלקחות מרידות חדשות, ביחוד בתקופות של עיקולי מזונות, איסור מסחר הטח, ביטול בית-הדין המוסלמי, החרמת נכסי הווקף וכדומה. פעולה מוגברת פיתח האמיר של בוכרה, וכן החוגים המדיניים של אפגניסטן. ביחוד חזקה היתה ההתקוממות בשנת 1920 ובראשית 1921. בקיץ שנת 1920 נכנסה הממשלה הסובייטית במשא ומתן עם מנהיגי המורדים, אבל ימי שביתת הנשק לא ארכו. בסוף שנת 1921 היו למורדים נצחונות הגונים. הם הסתחרו בהרים, וברדתם נתמכו על ידי אוכלוסי העמקים. חברים רבים של הממשלה הסובייטית של בוכרה נצטרפו לתנועת המרד המתגברת. הממשלה הסובייטית, המודאגת מפני דעת-הקהל של המוסלמים בחוץ-לארץ, אורת את כל כוחותיה כדי לשים קץ להתקוממות. אנוך פחה, שנמצא אותה שעה ברוסיה, נשלח אותו זמן לנהל משא ומתן עם המתקוממים. אנוך עובר לצד המורדים והם ממנים אותו לאמיר. הוא אחד ממנהיגי 'התורכים הצעירים' ועוד בימי המלחמה הוא מטפח את הרעיון על כיבוש אזרביג'ן הפרסית, עבר קוקו, קרים, דגסטן ותורכסטן, ולשם כך הוא מקבל עליו בנובמבר 1918 את הפיקוד בחזית קוקו. אחרי תמוטתה של תורכיה הוא בורח עם טלעת וג'מאל לברלין, ומשם הוא נוסע לרוסיה, כדי לענין את הממשלה הסובייטית בתכניותיו לארגון המוסלמים לשם המלחמה באימפריאליזם.

אחרי הצטרפותו למורדים הוא שולח באפריל שנת 1922 אולטימטום לממשלה הסובייטית, בדרישה להודות בעצמאותן של בוכרה, תורכסטן וחיווה. אולם התנועה המרדנית כבר מפסידה את עמדותיה. ביוני 1922 מוכים צבאות המורדים עד חרמה, וב-4 באוגוסט נפל גם אנוך בעצמו בתגרה בהרים. בסוף שנת 1923 חוסלה התנועה המרדנית ביסודה, ורק כנופיות בודדות, ביחוד בחבל ברחשן ההררית, על גבול אפגניסטן, ממשיכות בפעולתן. הרי שהתנועה הבסמציית היתה התנועה הצבאית האנטי-סובייטית המאוחרת ביותר.

השתתפותם של בני חוץ-לארץ במלחמת האזרחים ברוסיה מלאה תפקיד חשוב בה, ועל כן כדאי שיהיה לקורא מושג כללי, לפחות, על האינטרונציה. התורכים והגרמנים כבשו באפריל 1918, מתוך קרבות עם הרפובליקה הארמנית, את הערים קרס ובטום, ובחודש מאי גם את בקו. מתוך כוונה למנוע מאת הגרמנים את תפיסת הנפט ואת האפשרות של התקפה גרמנית על הודו, יוצאת בפברואר 1918 (כחודש ימים לפני שלום ברסט-ליטובסק) משלחת צבאית מבגדד, בסיקודו של הגנרל דֶנְסְטְרִיל, והיא ששימשה התחלה לאינטרונציה הבריטית. באמצע הקיץ היתה המשלחת באנגלי (בפרס הצפונית), ובחודש אבגוסט, לאחר שהבולשביקים יצאו מתוך ממשלת עבר-קוקו, הופיעה המשלחת הבריטית בקוקו; בנובמבר היא משתלטת על בקו ובטום. צבא-הכיבוש הבריטי בקוקו הגיע ל-20 אלף איש. בשנת 1919-1920 יוצא הצבא הבריטי מקוקו ועוזב גם את חבל עבר הים הכספי. בכל חזיתות המלחמה האזרחית הגיע מספר הצבא האנגלי ל-40-45 איש, וכל האינטרונציה עלתה לבריטים 140 מיליון פונטים. מובן מאליו כי לא די היה בכוחות אלה כדי להגן על החבלים הנכבשים, וגם מצבם של הכוחות הללו היה מאוד לא ברור, עקב התמורות בפוליטיקה האנגלית מבית. האינטרונציה של מעצמות-הברית התחילה בסיסמה של היאבקות עם גרמניה המשתערת, אחרי כן היתה למלחמת-הסגר כלכלית על הבולשביוס ונסתיימה כפעולת-מגן מפני התפשטות הבולשביוס במזרח. על כן ראו בעין טובה מאוד דבר הוסד רפובליקות-חיץ בעבר-קוקו ובתורכסטן. הפוליטיקה של הקבינט וחוגי הממשלה האנגלית בימי האינטרונציה היתה מעורפלת מאוד. היו שם מתנגדים לאינטרונציה בכלל, היו לה מגינים רק כפעולה אנטי-גרמנית („האינטרונציה הקטנה“), והיו גם תומכים לה בתורת פעולה אנטי-בולשביסטית ואנטי-רוסית בכלל („אינטרונציה גדולה“). היו אנשים שתמכו ברעיון העזרה לרפובליקות הלאומיות ואנשים שתמכו בדניקין. ובו בזמן התנהל משא-ומתן עם הממשלה הסובייטית. כל קבוצה מצדה החליפה לעתים את נקודת-השקפתה. הפוליטיקה האנטי-בולש-ביסטית של קבוצת צ'רצ'יל היתה מכוונת בעיקר לא כנגד רוסיה, כי אם כנגד התלקחות המהפכה העולמית במערב ובמזרח. התומך האחרון ברעיון האינטרונציה היה קרוון. אולם ביולי 1920 עזבו האנגלים את קוקו. אחרי שועידת סן-רמו לא נתנה ידה לרעיון של משלחת מאוחדת של מעצמות-הברית להגנת הנפט.

ד. הקומינטרן מתקיף

בסוף שנת 1920 מתמעטים הסיכויים למהפכה אירופית, על כן מפנה הקומינטרן את תשומת לבו ביתר שאת למזרח. התנועות הראשונה של עסקני רוסיה והמזרח היתה עוד באוקטובר 1918 במוסקבה. כגורם העיקרי הובאה בחשבון „התנועה האיסלמית, שהיא

אמנם, דתית ולאומית, אלא שעתידיה היא ללבוש צורה אחרת. לפֶרס נועד בתנועה זו התפקיד החשוב ביותר. היא - תעלת-סוּאֶץ של המהפכה. בעזרתה נוצר האיטרנציונל של המזרח. אולם אחרי הכינוס נחסמה הדרך אל הארצות האלה, עקב מלחמת האזרחים והאינטרונציה, למשך שנתים, ורק אחרי נפילת אורביג'ן (תורכסטן עודנה אחוזה באש) נוסד בבקו בסיס לפעולה זו. נחתמים חוזים עם תורכיה, אירן ואפגניסטן. באי-כוח לעשרות, של מוסדות רשמיים ובלתי-רשמיים, נוסעים לשם. המפלגה הקומוניסטית של אירן מתחילה בפעולה אקטיבית ומקימה מגע עם הודו. נוסדת „האוניברסיטה של עמלי המזרח“ ומוקמים בתי ספר שונים של המפלגה הקומוניסטית ושל הקומוניסטריון לענייני-חוץ להכשרת מומחים להתקפה. בספטמבר 1920 מאכנס בבקו „קונגרס עמי המזרח“, כדי להכריז מלחמת קודש על האימפריאליזם הבריטי. בקונגרס 1900 צירים, באי-כוח כל ארצות המזרח של רוסיה ושמעבר לגבולה. בראש הקונגרס יושבים מנהיגי הקומוניסטרן, זינוביב, נֶדֶק, בֶּלֶא-קֶין. בקונגרס היו נוכחים גם אנור-פחה החולם על ממלכת-שְׁמֶרְלֵן חדשה, ווֹלס, המתבונן הפקפקן. הקונגרס נעשה מרכז לתשומת-לבו של העולם. גבולות הודו וגמליה נשמרים בחומרה. אולם עם כל הפעולה המאומצת של המפלגות הקומוניסטיות הלאומיות, של המארגנים והתעמלנים, במשך שנתיים, ועל אף הכיבושים הטריטוריאליים שנעשו לעתים (כך נכבש שטח פרסי ליד הים הכספי, והוכרז על יסוד, הרפובליקה האירנית, ונעשה ניסיון להכריז על הרפובליקה האורביג'נית באורביג'ן הפרסית). היו התוצאות מועטות למאוד. ריזה-שח כבר עמד ליד הגה-השלטון בפרס, קמל התחזק באנקרה אחרי שגרש את האינטרונציה, והנסיון הכושל של אַמְנוּלה באפגניסטן להתקיף את הודו היה כבר ענין של עבר. המזרח נרגע אחרי הרעש. ה-גִּנּוּת (מלחמת הקודש) האנטי-סובייטית והאנטי-בריטית הגיעו בעת ובעונה אחת לקצן בהרי טיֶן-שֶׁן.

ה. מצב העיניים

משום-מה אפוא, מסיקים הגיאופוליטיקאים הרוסים והגרמנים, מתוך דברי-ימיה הלאומיים-המדיניים של אסיה התיכונה הסובייטית במשך חצי-יובל השנים האחרון, מסקנות הפוכות בנוגע לאפשרות של תנועות לאומיות אנטי-סובייטיות במלחמה המתפתחת כיום? - זהו, בערך, מהלך מחשבותיהם.

(1) הגרמנים. הרה-געש של הלאומים ברוסיה הסובייטית ששכך לפני חמש-עשרה שנה - לא כבה. התנועות הלאומיות המדוכאות של קוקו ואסיה התיכונה מהבהבות עדיין, ובשעת הכושר תתלקחנה שוב. הרפובליקות הלאומיות הנכללות בברית הסובייטים יש להן חופש רק למראית-עין בלבד. כל חיי הכלכלה והמדיניות שלהן מרוכזים בהנהלת רוסיה. בשעת דיכוי ההתקוממות בשנת 1922 נמצאו בשטח בן 30 מיליון אוכלוסים רק 91 אלף חברי המפלגה הקומוניסטית (49 אלף בקוקו ו-42 אלפים באסיה התיכונה). רובם רוסים. במשך 15 שנות בנית-שלום רק הוכפל המספר הזה. קבוצה

מועטת זו משתלטת על עמים שנוצחו במלחמה עם הצבא האדום, שהכריע אותם בכוחו העצום. אולם גם אחרי דכויים לא פסקה המלחמה. ב־1924 התחוללה מרידה גרוזית מזויינת, התנועה הבסמציית מוסיפה להיות פעילה במשך שנים, ושמות מנהיגיה מכובדים עד היום. ברפובליקות התורכמניסטיות והאוזבקיסטניות מתבלטות כל הימים סטיות לאומיות בבית הספר ובספרות. עבורת־המחתרת נמשכת, ורבים נאסרים ומוגלים. באמיגרציה מוסיפים להתקיים חוגים גרוזיים, ארמניים, תורכיים, אוזבקים ותורכמניים, הממשיכים בפעולתם ובשעת־הצורך יוכלו להלהיב את ה־הגשע הנרגע ולעוררו משנתו.

2) הסובייטים. מלחמת האזרחים בקוֹק וּבֶאֶסִיָה התיכונה היתה לא מלחמת האיוורים האלה ברוסיה, כי אם מלחמה בין המעמדות השונים שלהם. גופאֵם רק שכבות סוציאליות מסויימות נלחמו בצבא האדום. כל היסודות האלה נעקרו מן השורש. התמורות. שחלו בארצות האלה בימי השלטון הסובייטי כמוהן כהתפתחות של מאות בשנים בדבר־ימייהן לשעבר. כל הדור החדש גדל בארץ חפשית. ילדים למיליונים גמרו את חוק לימודיהם בבתי־ספר ואלפים מהם למדו בבתי־ספר גבוהים והם מכוונים את התעשייה החדשה שלהם ואת המשק החקלאי. בידם השלטון הפקידותי בערים ובכפרים, הם הרופאים והם מורי בתי־הספר, השירות הרפואי מגיע עד לפינות הנידחות ביותר. האנשים למדו קרוא וכתוב ויצרו ספרות משלהם, תיאטרון וקולנוע. החשמל מאיר את הערים והכפרים. נוסדו ישובים חדשים לעשרות, בהם התישבו השבטים שעוד לפני זמן לא רב נהגו אורח־חיים של נודדים. נציגים נבחרים למאות מנצחים על הרפובליקות שלהם. איש גרוזי, ארמני, אוזבקי, או קורדי, אשר יחלום עכשיו לצאת מתוך הפדרציה הסובייטית, כדי לשמש שוב ציד לטורפי־הטרף הבין־לאומיים, לא יהא עכשיו אלא חזיון אנכרוניסטי בלבד. בני הרפובליקות הללו מגינים עכשיו בנשק על מולדתם. הפורמציות הצבאיות הלאומיות, ביחוד הדיביזיות התיורכיות, והדיביזיות הארמניות של „הקלעים ההרריים“, חיל־הפרשים הקירגיזי והקלמיקי, גאים על מסורת־המלחמה שלהם.

בחינת ההנחות הללו של הגרמנים והרוסים הסותרות אלו את אלו תביאנו בהכרח לידי מסקנה שחשבונם של הגיאופוליטיקאים הגרמנים הוא חשבון־שוא, ואותם חוגי האמיגרציה, שהגרמנים הצליחו לגייסם ולשלחם לתורכיה ולארצות הסמוכות, חסרים כל סיכויים. ואולם יש עוד שאלה שלישית, אשר בה נחלקים הגרמנים והרוסים בדעותיהם, — זו השאלה בדבר אפשרות של פעולת הגיס החמישן בארצות הללו. גם כאן יש לנו תשובת „הן“ של הגרמנים ו„לאו“ של הרוסים. ואולם בנידון זה אולי שוגים הרוסים. הצירוף האתני והלאומי המורכב של הארצות האלה הוכיח לנו, כי לעולם ימצאו בהן יסודות מספיקים לעבודה מאומצת ומאורגנת של הגיס החמישי, אף במידה גדולה מאשר בדניה, בלגיה, צרפת או נורבגיה. התעלמות מן המצב הזה בדרגה מסויימת של המלחמה עלולה לשמש מקור־פורענות. בנידון זה חשובה מאוד פעולת־גומלין אנגלית־רוסית.

מסקנות.

חשובים הגורמים הללו: (א) חזית אנגלית-רוסית מאוחדת באסיה התיכונה;
חזית צבאית, חזית משקית, וחזית גיאופוליטית; (ב) ידיעה
יסודית בכל הנוגע לאיזורים אלה, לשם ניצול כל הגורמים הצבאיים, הגיאוגרפיים, התרבותיים, הכלכליים והפוליטיים; (ג) מלחמה משותפת בפני החמישי;
(ד) תכניתיות רחבה בהכנות; (ה) קצב מהיר בביצוע.

רק מדינה אחת במלחמה יש לה להשפיל — אי-הפעולה.

מרשל פוז

„חריש“ חברה קואופרטיבית חקלאית בע"מ

המשרד הראשי: תל-אביב, אלנבי 125. טלפ. 3122

מוציאה לפועל עבודות אדמה למיניהן, — לבנין, סלילת דרכים, שדות-
תעופה וכדו', וכן גם כל סוגי עבודה חקלאית; בעזרת ציוד רב וחדיש
של טרקטורים ומכונות אחרות.

נוסדה בשנת 1932

אל תפקיר

את משפחתך:

ב י ט ו ח

ה ס נ ה

מכסה את כל

ה ס כ נ ו ת

וסיכוני-מלחמה

ב כ ל ל ו

פ נ ה א ל

ה ס נ ה

החברה הא"י לאחריות בע"מ
תל-אביב, רח' לילינבלום 44
סניפים בכל הארץ

דָּבָר

עתון פועלי ארץ-ישראל

תנאי החתימה:

לשנה — 3.000 לא"י

לחדש — 0.325 לא"י

כתובת המערכת וההנהלה:

תל-אביב, רח' אלנבי 118, ת.ד. 199

טלפון 427518

ה צ ו פ ה

בעריכת הרב מאיר ברלין

תנאי חתימה:

לשנה — 3.000 לא"י

לחדש — 0.325 לא"י

כתובת הרכבת 12

טל. 2221, ת.ד. 2045

ה פ ק ר

עתון יומי מדיני וספרותי

תנאי החתימה:

לשנה — 3.000 לא"י

לחדש — 0.325 לא"י

מעון ההנהלה: רח' יהודה הלוי 40

טלפון 4111, טלפון המערכת 2541

דונרך הטובה ביותר לפרסום.

„נעלי ארצנו“

בית-חרשת לנעלים

ירושלים

הנדסה וקבלנות

ש. דיסקין . S. DISKIN

קבלן לעבודות צבאיות,

ממשלתיות, עירוניות וצבוריות

CONTRACTOR TO H.M. FORCES

• Head Office: Jerusalem, Lunz St. ירושלים רח' לונץ

• טלפונים: 4468 . 2459

• סניפים:

• TRIPOLI טריפולי

Rue Elmina Jmm. Daye

Tel. 7-49

• ALEPPO חלב

Rue Gourad

Jmm. Mahmoud

Tel.: 9-43

• חיפה רחוב המלכים 43

טלפון 3052

• BEYRUTH בירות

S. DISKIN

Rue de l'Etiolo,

Jmm. Acre

Tel. 81/39 P.O.B. 988

המניע' חברה להובלת משא - שרות קבוע בין עירוני

תל-אביב, רחוב הנצי"ב 3, טלפון 2747 חיפה, בנין "פרדס", טלפון 2357

ירושלים, מחנה יהודה (רחוב יפו, בית שמחה), טלפון 5131

הובלת משא לכל חלקי ארץ-ישראל, סוריה ועבר-הירדן

סדור גובינאות • הספקת חמרי בנין

שמרו אמונים

ל"כפר הישוב!"